

Vzgoja

Revija za učitelje,
vzgojitelje in starše

junij 2018

letnik XX/2 ■ številka **78**
cena 4,95 eur

20 let
izhajanja

**V žarišču:
50 let šolske svetovalne službe**

stran 17

**Naš pogovor:
Dragica Motik**

stran 21

**Izkušnje – glavno
gradivo za razvoj
osebnosti in sožitja**

stran 23

Avtoriteta učitelja

(40 strani, 19,50 €)

SAJ TO NI DŽUNGLA

Slikanica za otroke in starše v obdobju, ko si mali nadobudneži pot v samostojnost začnejo utirati z doslednim zavračanjem starševskih zahtev

Ljubljana, Nazorjeva ulica 1, T 01 244 36 50

www.mohorjeva.org

(96 strani, 17,50 €)

ANTEŠIŠKE PRIPOVEDKE

Ljudsko izročilo plemena Antešakov z jugovzhodnega dela otoka Madagaskarja

Celje, Prešernova ulica 23, T 03 490 14 20

CELJSKA MOHORJEVA DRUŽBA
Prva slovenska založba

radio ognjišče
vabi na
romanje v Fatimo
ob 101. obletnici prikazovanj

S posebnim letalom z letališča Jožeta Pučnika,
Ljubljana - Brnik, 20. in 21. oktobra 2018.
Duhovni vodja romanja bo škof Metod Piriš.
Prijava na tel. številki 080 19 60.

Romajte z DKPS

v San Giovanni Rotondo in Loreto

27.–30. 10. 2018

Duhovno vodstvo: p. Silvo Šinkovec

Informacije in prijave:

<http://www.dkps.si/drustvo/duhovnost/romanja/>

Svet revije

mag. Ivan Bresciani
mag. Albert Bačar
dr. Viljem Lovše
Jože Mlakar
Marjan Peneš
dr. Andrej Perko
dr. Peter Svetina
Marija Šušteršič
Marija Žabjek

Odgovorni urednik

dr. Silvo Šinkovec

Uredniški odbor

Erika Ašič
dr. Janez Gabrijelčič
dr. Dejan Hozjan
dr. Jana Kalin
dr. Vanja Kiswarday
mag. Marijana Kolenko
dr. Nives Ličen
dr. Franci M. Kolenec
prof. Bernarda Mal
dr. Anton Meden

Naslov uredništva

Vzgoja, Ulica Janeza Pavla II. 13, 1000
Ljubljana
01/43-83-983
revija.vzgoja@gmail.com
silvo.sinkovec@rkc.si
http://www.revija-vzgoja.si

ID za DDV
SI64231160

Transakcijski račun

SI56 6100 0000 9750 496
odprt pri Delavski hranilnici d.d.

Oblikovanje in prelom

Tiskarna Oman, Kranj

Tisk

Grafis trade d.o.o.

Lektoriranje

Barbara Rodošek

Revija Vzgoja izhaja štirikrat letno. Cena
izvoda v letu 2018 je 4,95 €. Naročnina
za naročnike v Sloveniji je 19,80 € (tujina
34 €). DDV in poštnina sta vštet v ceno.

Odpoved naročnine sprejemamo samo
pisno za naslednje obračunsko obdobje.
Navodila za pisanje prispevkov lahko dobite
na uredništvu ali na spletni strani.
Nenaročenih prispevkov ne honoriram.
Natisnjenih 1700 izvodov.

ISSN
1580-0482

Revijo sofinancira Javna agencija za
raziskovalno dejavnost RS.

Spremljanje razvoja mladih osebnosti

■ **Silvo Šinkovec**, D. J., dr. ped. znanosti, psiholog, defektolog in teolog, je predavatelj, terapevt, voditelj več seminarjev, šol za starše in duhovnih vaj, urednik revije *Vzgoja*, duhovni asistent DKPS in direktor *Inštituta Franca Pedička*.

Leta 1995 sem sprejel delovno mesto šolskega svetovalnega delavca na Škofijski klasični gimnaziji. Pred tem sem študiral psihologijo, še prej specialno pedagogiko, filozofijo in teologijo. Ko sem prišel na gimnazijo, se mi je v prvem trenutku zdelo, da sem kar dobro pripravljen na novo delovno mesto. V naslednjih dneh, ko sem se spraševal, kakšne so moje naloge v tej vlogi, sem imel občutek, da me študij ni pripravil na to delo, kajti med študijem nisem bil deležen neposrednega usposabljanja za šolsko svetovalno delo. Moral sem začeti ustvarjati svoje delovno mesto, pri čemer mi je znanje z različnih področij študija prišlo zelo prav.

Prva oporna točka so bili kolegi iz sosednjih šol, s katerimi sem se srečeval v študijskih skupinah. Preko teh srečanj sem spoznaval vizijo tega dela, kot so jo snovali na Zavodu za šolstvo. V tistem času je nastajal etični kodeks šolske svetovalne službe, ki je začrtal vrednote in etični okvir svetovalnega dela, in v tem kontekstu je bil poučen posvet na mariborski pedagoški fakulteti. Takrat je začela izhajati tudi revija za šolske svetovalne delavce.

Vsak svetovalni delavec si mora ustvariti svoj način dela znotraj okoliščin, ki jih nudi ustanova, v kateri je zaposlen. Prva okoliščina so otroci in njihove potrebe; njim je to delo namenjeno in njihove razvojne potrebe so prvo izhodišče za svetovalca. Druga okoliščina je znanje: kaj je šolski svetovalni delavec prinesel s seboj s fakultete, na kateri se je usposabljal, in česa se bo moral še naučiti. Tretja okoliščina je pričakovanje vodstva ustanove: če so ravnateljeva pričakovanja jasna, mu šolska svetovalna služba lahko močno pomaga. Dobro sodelovanje med ravnateljem in šolsko svetovalno službo obrodi veliko sadov. Četrta okoliščina so predpisi države, ki določajo to vlogo. Nепrecenljive vrednosti je, da država podpira in ohranja to delovno mesto. Peta okoliščina je strokovno okolje: študijske skupine in strokovni posveti, revije in druga literatura ter vse, kar ustvarja strokovne podlage za to službo. Šesta okoliščina so starši, kajti oni postanejo ključni dejavnik pri reševanju mnogih otrokovih stisk in odnosa s

starši je odvisna učinkovitost šolskega svetovalnega delavca.

Naj omenim še nekaj vstopnih točk svetovalnega delavca: vpis v šolo (spoznavanje novih učencev); vzgojni načrt (vizija, pedagoški koncept, vzgojna načela, dejavnosti); osebno delo z učenci, ki potrebujejo dodatno pozornost (bolezni, žalovanje, različne stiske, zlorabe); delo z razredom (poti učenja, razvojno-vzgojne teme, poklicno svetovanje); delo z izstopajoče nadarjenimi; odnos s starši in šola za starše; podpora učiteljem, predvsem razrednikom in vodstvu šole.

Odkar imamo v osnovnih šolah vzgojne načrte, je šolska svetovalna služba dobila novo priložnost. Vzgojni načrti skupaj z vzgojnimi koncepti dajejo potreben okvir šoli za osebno spremljanje učencev. Poleg učnih procesov šola skrbi tudi za celosten razvoj, zato je osnovna naloga šolskega svetovalnega delavca, da uveljavlja koncept celostnega razvoja učencev. Pri tem je pomembno, da preverja, za katera področja razvoja šola dobro skrbi, katera področja pa zanemarja ter ob katerem jedru osebnosti gradi svoje številne dejavnosti.

Ko smo izdali monografijo o dr. Pedičku, se mi je poleg mnogih drugih pomembnih prispevkov tega slovenskega pedagoga zdelo navdušujoče, da je v šestdesetih letih začel s šolskim svetovalnim študijem učencev, iz česar se je razvilo novo delovno mesto šolske svetovalne službe. Po petdesetih letih te službe je čas, da ponovno razmislimo o njeni vlogi.

Spremljanje razvoja mladih osebnosti vključuje tudi skupno iskanje smisla njihovega življenja, njihovih osebnih vrednot in najgloblje motivacije, ki vodijo k izpolnitvi osebnosti; ljubezen do domovine in lastnega jezika, kar pomaga oblikovati identiteto, demokratično kulturo in kulturo spoštovanja. Mladi morajo biti v stiku z resničnim, dobrim, lepim in svetim. Bistvo svetovalne službe je, da spremlja učence v njihovem osebnem razvoju, da postanejo samostojne in celovite osebnosti. To daje čar tej službi.

15

Šolska svetovalna služba skozi oči vodstva šole

... Kot ravnateljica šole lahko kritično ugotavljam, da danes svetovalni delavci v šolah opravljajo druge vrste nalog. Praksa kaže, da se je v zadnjih 20 letih vloga svetovalne službe v osnovni šoli zelo spreminjala. Osnovne šole so s spremembo normativov in standardov izgubile delež svetovalnih delavcev. Število le-teh se je zmanjšalo, in to na veliko škodo otrok. ...

27

Zavzemanje stališča in etična vzgoja

... Pri poučevanju etike in vrednot je stališče, ki ga imate kot učitelj v zvezi z določenim vprašanjem, zelo pomembno. Nekateri pedagogi in učitelji so sicer mnenja, da mora biti učitelj vedno nevtralen. Toda to je praktično nemogoče, saj lahko svoje stališče nevede razkrijemo s pripombami in govorico telesa, učenci pa se lahko nanj tudi odzovejo. ...

30

Pridi z menoj, otrok

... Ko se odločate, da boste otrokom ponudili preventivno delavnico o nadlegovanju, je to pogumno dejanje in si zaslužite pohvalo. Počnite to še naprej, le še v širino pojdite. Ena izmed situacij možnega nadlegovanja naj zagotovo ostane nadlegovanje s strani neznancev na ulici, pri čemer situacijo ponudite otrokom tako, da bodo sami, pod vašim mentorstvom, našli več različnih možnih oblik nadlegovanja. ...

37

Pozorno poslušaj!

... Osnova za razvoj številnih področij govora, jezika in komunikacije je ustrezna slušna pozornost. Da bo otrok pozoren na govor oseb okrog sebe, mora imeti zdrav sluh in ustrezno razvito slušno pozornost. Tako se bo učil glasov govora in jezikovnih pravil, ki jih bo kasneje samostojno uporabljal. Ustrezno razvita slušna pozornost otroku omogoča širjenje besedišča in razumevanje pomena novih besed. ...

41

Bistvo je očem nevidno

... Kdor zna brati sporočila znamenj, se zna odpirati duhu, ki ga vodi navznoter, zato najde pot Duha. Poln Duha pa človek postane tudi poln ljubezni, poln luči in resnice. Tako drugačen od potrošništva, apatije, depresivnih stanj, brezvoljnosti in brezciljnosti. Zato naj se v vsakem domu najde prostor za vidno navzočnost božjega in svetosti, da bo človek povezan, poln Duha in ustvarjal. ...

Uvodnik

3 *Silvo Šinkovec: Spremljanje razvoja mladih osebnosti*

V žarišču: 50 let šolske svetovalne službe

- 5 *Petra Gregorčič Mrvar: Šolsko svetovalno delo danes in jutri*
- 7 *Lidija Golc: Noter do kosti*
- 8 *Dejan Hozjan: Strokovna avtonomija šolske svetovalne službe*
- 11 *Marija Horvat: Šolsko svetovalno delo: kje smo in kam gremo?*
- 12 *Nikolaja Munih: Pogled iz prakse*
- 15 *Marijana Kolenko: Šolska svetovalna služba skozi oči vodstva šole*

Naš pogovor

17 *Silvo Šinkovec: ga. Dragica Motik: Nenehno se učim*

Biti vzgojitelj

- 21 *Jože Ramovš: Izkušnje – glavno gradivo za razvoj osebnosti in sožitja*
- 23 *Sandra Kozorog Košuta: Avtoriteta učitelja*
- 24 *Tone Kuntner: Kadar spregovorim*
- 25 *Mirnesa Džananović: Umetnost pozornosti*

Vzgojni načrt

27 *Mateja Centa: Zavzemanje stališča in etična vzgoja*

Starši

- 30 *Neža Miklič: Pridi z menoj, otrok*
- 33 *Melita Rožič: Didaktične igre v vrtcu in šoli*

Področja vzgoje

- 35 *Milček Komelj: Baročna lepota Materinega dobrega nasveta*
- 37 *Urška Rožman: Pozorno poslušaj!*
- 39 *Bogomir Novak: Filozofija za prvo, drugo in tretje življenjsko obdobje*

Duhovni izziv

- 41 *Branka Rožkar: Bistvo je očem nevidno*
- 43 *Silvo Šinkovec: Boji v življenju v luči Prešernovega Krsta*
- 45 *Tone Kuntner: Kaj se je to zgodilo*

Izkušnje

- 46 *Nataša Sikošek: Pomembnost pisanja z roko*
- 48 *Nina Tratnik: Inkluzija v srcu*

50 **Bralni namig**

52 **Iz življenja DKPS**

54 **Nova spoznanja**

54 **Summary**

55 **Napovedni koledar**

Šolsko svetovalno delo danes in jutri

Petra Gregorčič Mrvar, dr. ped. znanosti, je docentka na Oddelku za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete v Ljubljani. Njeno pedagoško in raziskovalno delo se nanaša na področja šolskega svetovalnega dela, šolske pedagogike ter vodenja v vzgoji in izobraževanju.

Razvojno-preventivna usmerjenost šolskega svetovalnega delavca je izhodišče ustvarjanja pogojev za oblikovanje varne, skrbne, inkluzivne in spodbudne skupnosti, v kateri bo zagotovljeno kakovostno izobraževanje za vse otroke in mladostnike. Pomembnost razvojno-preventivne usmerjenosti nakazujejo tudi preliminarni rezultati aktualne raziskave o vlogi svetovalne službe v šoli, ki jo izvajamo na Oddelku za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete v Ljubljani.

Uvod

Koncept šolskega svetovalnega dela se je pri nas začel oblikovati v drugi polovici šestdesetih let prejšnjega stoletja, skozi čas se je spreminjal in konec devetdesetih let oblikoval svojo današnjo podobo. Razvoj koncepta vse od začetkov nazorno orisujejo prispevki različnih strokovnjakov. Najprej je treba omeniti pedagoga dr. F. Pedička (1922–2008), ki je postavil teoretske temelje šolskega svetovalnega dela pri nas, za njim pa strokovnjake, npr. M. Re-

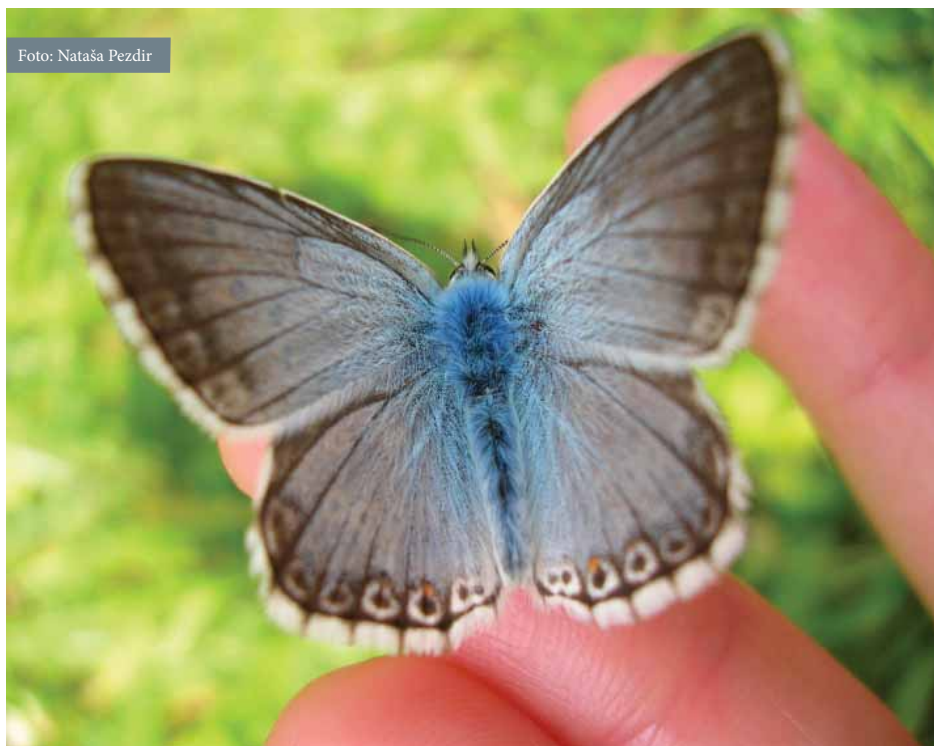
smana, J. Bečaja, G. Čačinovič Vogrinčič, T. Bezič, S. Pečjak in druge, ki so koncept utrjevali. Nekaj teh prispevkov lahko bremo v reviji Šolsko svetovalno delo, ki še danes predstavlja posebno revijo, namenjeno šolskim svetovalnim delavcem. Temeljni konceptualni dokument za njihovo delo pa predstavljajo *Programske smernice za delo svetovalne službe* (Programske smernice ..., 2008a, 2008b, 2008c). Potrjuje se, da so bile leta 1999 na Strokovnem svetu RS za splošno izobraževanje.

Programske smernice za delo šolske svetovalne službe

Programske smernice so izdelane za vse pod sisteme v vzgoji in izobraževanju, torej za vrtec, osnovno šolo, srednjo šolo in dijaški dom. Prvi del programskih smernic je splošen, v njem so izhodišča, ki so skupna vsem pod sistemom, drugi del pa predstavljajo specifična izhodišča in priporočila za vsak pod sistem posebej.

Po programskih smernicah (Programske smernice ..., 2008a, 2008b, 2008c) je svetovalna služba eden od pod sistemov v vzgojno-izobraževalni ustanovi. Njen temeljni cilj je opredeljen s temeljnimi ciljem vzgojno-izobraževalne ustanove, tj. optimalnim razvojem otroka oz. mladostnika ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, narodno pripadnost ter telesno in duševno konstitucijo. Njen osnovni namen je, da bi bili vzgojno-izo-

Foto: Nataša Pezdir

Vrtec oz. šola in šolska svetovalna služba v zadnjem desetletju doživljajo spremembe, ki vplivajo na njihovo delovanje in delovanje posameznih strokovnih profilov v njih.

braževalna ustanova kot celota in vsi posamezni udeleženci v vrtcu oz. šoli čim bolj uspešni pri uresničevanju temeljnega in vseh drugih sistemsko zastavljenih splošnih in posebnih vzgojno-izobraževalnih ciljev (prav tam).

Foto: EA

V okviru tega se svetovalna služba vključuje v reševanje pedagoških, psiholoških in socialnih vprašanj v vzgojno-izobraževalni ustanovi kot celoti preko treh osnovnih dejavnosti: dejavnosti pomoči, razvojnih in preventivnih dejavnosti ter dejavnosti načrtovanja in evalvacije. Preko teh treh osnovnih vrst dejavnosti je svetovalni delavec med drugim v oporo vsem udeležencem v vrtcu, šoli oz. domu ter z njimi sodeluje na naslednjih področjih življenja in dela vzgojno-izobraževalne ustanove: pri dejavnostih učenja in poučevanja oz. igre; kulture, vzgoje, klime in reda v šoli/vrtcu; telesnega, osebnega in socialnega razvoja; šolanja in poklicne orientacije (oz. v vrtcu sprejema otrok v vrtec in njihovega prehoda v šolo) ter na področju socialno-ekonomskih stisk.

Spremljanje in evalvacija dela šolske svetovalne službe

Od sprejetja programskih smernic je bilo opravljenih le nekaj reprezentativnih evalvacijskih raziskav o delovanju šolske svetovalne službe (gl. npr. Bela knjiga ..., 2011; Bezić, 2008; Vogrinc in Krek, 2012). Zagotovo je ena spodbudnejših ugotovitev teh raziskav, da je svetovalna služba pomemben sestavni del vsakega vrtca oz. šole. Po ugotovitvah iz Bele knjige (2011) npr. večina ravnateljev in učiteljev sprejema svetovalno službo kot integralni del vsake šole; tako namreč meni 95,7 odstot-

ki učiteljev in 95,1 odstotka ravnateljev (prav tam). Skoraj tri četrtine učiteljev (73,1 odstotka) in večina ravnateljev (92,7 odstotka) ocenjuje svoje sodelovanje s šolsko svetovalno službo kot zelo dobro ali dobro (prav tam). Ob tem pa se kaže še nekaj drugih pozitivnih vidikov delovanja svetovalne službe, in sicer šolski svetovalni delavci poročajo, da so glede osnovnega izobraževanja in nadaljnega usposabljanja relativno zadovoljni, imajo relativno dobre pogoje za delo, večina jih svoje delo dojema kot poslanstvo, čeprav je delo precej obremenjujoče itd. (Bezić, 2008; Vogrinc in Krek, 2012).

Na drugi strani pa vrtec oz. šola in šolska svetovalna služba v zadnjem desetletju doživljajo spremembe, ki vplivajo na njihovo delovanje in delovanje posameznih strokovnih profilov v njih. Šolski svetovalci na primer poročajo, da so v zadnjih letih obremenjeni z novimi strokovnimi vzgojno-izobraževalnimi ter koordinacijskimi in administrativnimi nalogami, da veliko časa porabijo za individualne obravnave učencev in dijakov z učnimi, vzgojnimi težavami ter učencev oz. dijakov s posebnimi potrebami. Nekaterim primanjkuje časa za izvajanje razvojno-preventivnega dela (prav tam). Prav tako bi bil potreben strokoven razmislek o bolj natančni opredelitvi nalog svetovalne službe in o normativih za zaposlovanje svetovalnih delavcev (prav tam).

Ti podatki kažejo, da šolske svetovalne

službe pogosto delujejo v okviru popravljalnega koncepta, ki daje prednost individualnemu in osebnemu svetovanju, ki je sicer v določenih pogojih tudi potreben, a dolgoročno brezperspektiven. S takim konceptom ni mogoče obvladovati vzgojno-izobraževalnega prostora vrtca oz. šole in zagotavljati motivirajoče klime in pogojev za učenje ter skupno ustvarjanje življenja in dela v vzgojno-izobraževalni ustanovi. Tak koncept ni v skladu z načeli in filozofijo programskih smernic za delo svetovalne službe, kjer je izpostavljen pomen *razvojno-preventivne usmerjenosti šolske svetovalne službe (usmerjene v razvoj šole oz. vrtca kot celote)*, ki je s svojim specifičnim strokovnim znanjem, svetovalnim odnosom in na strokovno avtonomni način strokovni sodelavec vseh udeležencev vzgojno-izobraževalnega procesa (Programske smernice ..., 2008a, 2008b, 2008c).

Preko razvojno-preventivne usmerjenosti in konkretnih dejavnosti znotraj le-te bo svetovalni delavec ustvarjal pogoje za oblikovanje varne, skrbne, inkluzivne in spodbudne skupnosti, v kateri bo zagotovljeno kakovostno izobraževanje za vse otroke in mladostnike tako na osnovi upoštevanja različnih potreb, sposobnosti in pričakovanj kot zagotavljanja primerljivih pogojev za učenje in participacijo vseh otrok in mladostnikov. Pri tem pa moramo biti posebej pozorni na skupine otrok in mladostnikov, ki so kakor koli izpostavljeni različnim dejavnikom tveganja.

Pomembnost razvojno-preventivne usmerjenosti nakazujejo tudi preliminarne rezultati aktualne raziskave o vlogi šolske svetovalne službe v šoli¹. Iz rezultatov lahko razberemo, da ravnatelji, učitelji in starši med drugim v veliki meri od svetovalnih delavcev pričakujejo oporo pri razvojnem in vzgojnem delovanju v šoli, v oddelku oz. pri posameznem otroku oz. mladostniku ter pričakujejo, da se bodo svetovalni delavci ukvarjali najprej s celotno populacijo učencev oz. dijakov (npr. preventivno delo), hkrati pa jim nudili oporo pri delu z učenci oz. dijaki, ki se soočajo z različnimi težavami. Prav tako nekateri anketiranci poudarjajo pomen medsebojnega povezovanja, komuniciranja in sodelovanja pri iskanju rešitev v vzgojno-izobraževalnem delu. Tako je zapisala učiteljica, vključena v raziskavo: »S sodelavkami iz naše šolske svetovalne službe in sodelavkami iz drugih šol je

*Dotik je rahel in močan,
nežen, čuten, občuten,
grobo zahteven ali beden.*

*Noben pa ne seže globlje
kot beseda – tista prava
se ti zarine **noter do kosti.***

Golc, Lidija (2017): *Vsakomur iz svoje lepene*. Celovec: Drava, str. 111

krasno sodelovati, ker se zavedamo, da je delo uspešno za vse deležnike le s skupnim sodelovanjem in delom v timu. Všeč mi je, ker veliko konstruktivno debatiramo in skupno iščemo rešitve.« Nadalje preliminarni rezultati kažejo, da večina svetovalnih delavcev in ravnateljev, učiteljev in staršev medsebojno sodelovanje ocenjuje kot (zelo) dobro, učenci oz. dijaki pa večinoma poro-

čajo, da so v razgovoru s svetovalnim delavcem dobili pozitivno izkušnjo, da jih nekdo posluša in jim pomaga.

Zaključek

Namen omenjene raziskave o vlogi šolske svetovalne službe v šoli je načrtati nadaljnje vsebinske in organizacijske poti svetovalnega dela v vzgojno-izobraževalnih ustanovah. Pri tem je jasno, da je za to potrebno sodelovanje vseh vpletenih, torej svetovalnih delavcev, strokovnjakov s fakultet, ki svetovalne delavce usposablja, šolske politike, vodstev vzgojno-izobraževalnih ustanov ter njihovih konceptov dela, pa tudi učiteljev in vseh drugih, s katerimi svetovalni delavci prihajajo v stik. Ena bližnjih priložnosti za medsebojno sodelovanje bo že v avgustu, ko bo na *Filozofski fakulteti* v Ljubljani potekala *Konferenca o šolskem svetovalnem delu: prispevki strok za svetovalno delo v praksi*, kjer se bomo zbrali vsi, ki nas povezuje

skrb za nadaljnji razvoj šolskega svetovalnega dela v Sloveniji. ◀

Literatura in viri

- *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji* (2011). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: http://www.belaknjiga2011.si/pdf/bela_knjiga_2011.pdf.
- Bezić, Tanja (2008): Razvoj in spremljanje delovanja mreže svetovalnih služb. *Sodobna pedagogika*, 59, št. 2, str. 60–80.
- *Programske smernice. Svetovalna služba v osnovni šoli* (2008a). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- *Programske smernice. Svetovalna služba v srednji šoli* (2008b). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- *Programske smernice. Svetovalna služba v vrtcu* (2008c). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Vogrinc, Janez; Krek, Janez (2012): *Delovanje svetovalne službe*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Opomba

¹ Nekateri člani *Oddelka za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani* smo se v sodelovanju z *Zavodom za šolstvo, področno skupino za svetovalno delo v vrtcih, šolah in domovih* v lanskem letu lotili empirične raziskave, katere namen je dobiti sliko o delu šolske svetovalne službe v osnovnih in srednjih šolah. S pomočjo raziskave želimo z vidika svetovalnih delavcev iz osnovnih in srednjih šol spoznati, s katerimi strokovno-vsebinskimi vprašanji se pri svetovalnem delu najpogosteje srečujejo in kakšne so njihove pobude za nadaljnji razvoj šolskega svetovalnega dela. Ob tem pa smo raziskali tudi, kako svetovalno podporo posameznih svetovalcev doživljajo učenci/dijaki in njihovi starši ter kakšni so pogledi in pričakovanja ravnateljev ter učiteljev osnovnih in srednjih šol.

Foto: Peter Prebil

Strokovna avtonomija šolske svetovalne službe

■ **Dejan Hozjan** je izredni profesor za področje pedagogike in je zaposlen na Pedagoški fakulteti Univerze na Primorskem. Na Univerzi na Primorskem je bil prorektor za študijske zadeve in na Pedagoški fakulteti prodekan za znanstvenoraziskovalno dejavnost. Trenutno je vodja Centra za vseživljenjsko učenje in koordinator študijskega programa *Izobraževanje odraslih in razvoj kariere* na Pedagoški fakulteti Univerze na Primorskem.

V letošnjem letu obeležujemo 50. obletnico ideje Franca Pedička o vzpostavitvi šolske svetovalne službe v slovenskem izobraževalnem prostoru. Kljub temu, da si je šolska svetovalna služba v tem obdobju izoblikovala svoj položaj v pedagoški praksi, pa se utemeljeno postavlja vprašanje o njeni strokovni neodvisnosti in avtonomiji.

Uvod

Petdeset let šolske svetovalne službe v slovenskem izobraževalnem prostoru je odlično izhodišče za pregled prehojene poti in stopnje razvitosti le-te v današnjem času. Eden ključnih kazalnikov za razumevanje razvitosti šolske svetovalne službe je zagotovo raven njene strokovne avtonomije. Ta natančneje opredeljuje njen strokovni razvoj in predvsem zaupanje v njeno strokovno delo s strani različnih deležnikov, npr. vodstev šol, učiteljev, staršev in učencev.

Z iskanjem odgovora na vprašanje, kako se je razvijala strokovna avtonomija šolske svetovalne službe, želimo nadgraditi razmišljanje o strokovni avtonomiji v šolskem prostoru, ki se prvenstveno ustavlja ob avtonomiji učiteljev, in dodati nov košček v mozaik pomanjkljivega teoretičnega in empiričnega raziskovanja položaja in dela šolske svetovalne službe.

Kratek pogled na razvoj strokovne avtonomije šolske svetovalne službe

Franc Pediček, utemeljitelj šolske svetovalne službe na Slovenskem, v svojih delih nikjer eksplicitno ne problematizira vprašanja strokovne avtonomije šolske svetovalne službe, kar je na nek način razumljivo, saj s samim vzpostavljanjem koncepta šolske svetovalne službe v slovenskem prostoru ni bilo moč jasno predvidevati odnosnega razmerja šolske svetovalne službe do različnih deležnikov v šolskem

Foto: Peter Prebil

prostoru. Kljub umanjkanju neposrednih razprav o Pedičkovem videnju avtonomije šolske svetovalne službe pa je moč zaznati njegov posreden pogled. Pediček je snoval idejo o šolski svetovalni službi na potrebah takratne družbe. »Ker doživlja naša družba vedno globlje spremembe na produkcijsko-tehničnem, političnem in kulturnem torišču ter vznikajo zaostrena nasprotja tudi v premenah naše družine, šole in vzgoje, postaja uresničevanje svetovalnega dela tudi v našem družbenem prostoru in času vedno bolj pomembno in nujno« (Pediček, 1967: 395). Šolska svetovalna služba je bila razumljena kot instrument povezovanja med produkcijsko-tehničnim, političnim, kulturnim in družin-

skim diskurzom. Z vidika strokovne avtonomije gre za izrazito zahtevno nalogo, ki je postavljena pred šolsko svetovalno službo, saj mora krmariti med različnimi (in pogosto nasprotujočimi si) interesi, npr. državo, ravnateljem, starši itd. Kot vodilo šolske svetovalne službe pri iskanju lastne poklicne identitete vidi Pediček v

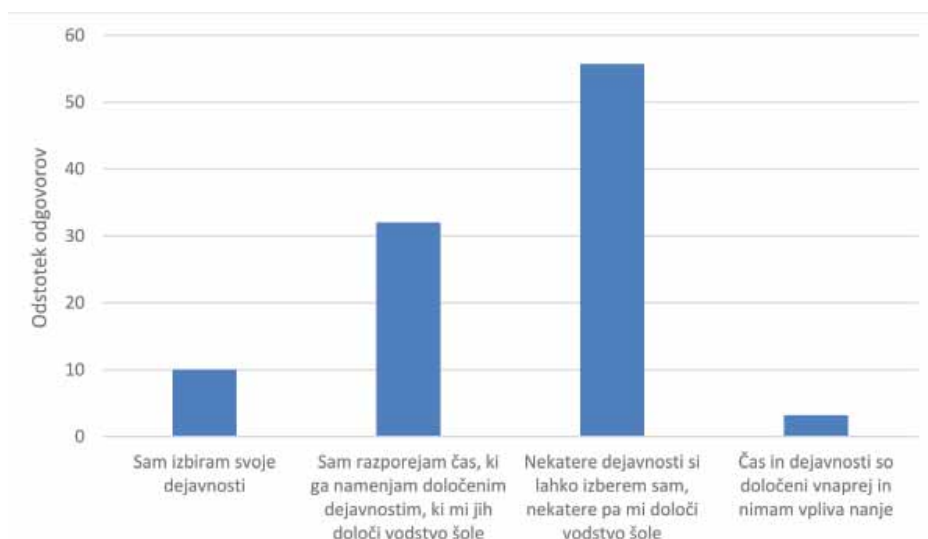
Obstajajo številna področja, ki kažejo na možnosti kvalitetnega razvoja strokovne avtonomije šolskih svetovalnih delavcev, pri čemer se je treba posebej osredotočiti na zmanjševanje administrativnih obremenitev in povečevanje enakih možnosti za nadaljnji strokovni razvoj.

humanizaciji in učlovečenju. »Še posebno pomembno postaja danes svetovalno delo v vzgoji kot temeljni obliki socializacije in humanizacije človeka ter za osrednjo ustanovo, ki je čedalje bolj obvezana za to družbljenje in človečenje človeka, to je za sodobno šolo« (Pediček, 1967: 395).

Iskanje odgovora na podobno vprašanje, kot smo ga zasledili pri Francu Pedičku, lahko opazimo skoraj dvajset let kasneje pri Metodu Resmanu. Resman z določenim kronološkim zamikom in poznavanjem praktičnega razvoja šolske svetovalne službe poda eksplicitnejši pogled na strokovno avtonomijo šolske svetovalne službe. Po njegovem mnenju je strokovna avtonomija razumljena v naslednjem pomenu: »... da se svetovalna služba, čeprav spoštuje šolske zakone in predpise, ne udinja dnevni šolski politiki. Pri delu izhaja iz določenega humanističnega, filozofskega pogleda na svetovalno delo, na katerem gradi tudi doktrino svetovalnega dela. Stalno strokovno izpopolnjevanje in usposabljanje je zato ena od temeljnih zahtev oziroma potreb sodobnega svetovalnega dela« (Resman, 1996: 7). Iz zapisanega je razvidno, da Resman jasno opozori na eno ključnih nevarnosti šolske svetovalne službe, to je podrejanje različnim notranjim in zunanjim vplivom. »Poseben položaj svetovalne službe, to je, da deluje znotraj inštitucije, in dejstvo, da so šolski svetovalci državni uslužbenci, nosi v sebi nevarnost, da ta služba postane vzvod inštitucij države, šolskega sistema in drugih zunanjih inštitucij, ki jim je otrok in delo z njim glavno področje dela. Pristajanje na tak položaj bi spremenilo njihovo poslanstvo. Šolski svetovalni delavci ne bi smeli biti ljudje, ki so jim vodilo pri delu vnaprej (od države oziroma šolskih oblasti) predpisane (enotne, enake) naloge« (Resman, 1996: 9). Pot do umika šolske svetovalne službe od podrejenosti državnim, šolskim in drugim zunanjim institucijam se prvenstveno kaže v sledenju temeljnemu poslanstvu svetovalnega dela, tj. humanistični doktrini, ki v prvo vrsto postavlja dobrobit otrok in mladostnikov.

Vendar se vprašanje strokovne avtonomije šolske svetovalne službe ne pojavlja le v razpravah strokovnjakov s področja pe-

Graf 1: Samoocena avtonomije šolske svetovalne službe (Vršnik, 2008: 88).

dagogike, ampak dobiva pomembno vlogo tudi v političnih dokumentih. Predvsem imam v mislih *Programske smernice* o delu šolske svetovalne službe v vrtcih in šolah iz leta 2008, kjer je med temeljnimi načeli moč zaslediti strokovno avtonomnost. Po mnenju snovalcev teh smernic je šolska svetovalna služba strokovno avtonomna na naslednji način: »V strokovnem pogledu je svetovalna služba v vrtcu oziroma šoli pri svojem delu avtonomna. Vselej – ne glede na mišljenje ali pričakovanja drugih v vzgojno-izobraževalni ustanovi – je dolžna posredovati korektna strokovna mnenja. Ko gre za strokovna

vprašanja, o načinih svojega dela odloča sama. Svetovalna služba v vrtcu oziroma šoli ima pravico in dolžnost odkloniti vse naloge in zadolžitve, ki so v nasprotju s strokovno etičnimi načeli dela« (*Programske smernice*, 2008: 10–11). Podobno, kot smo lahko prej zasledili pri Francu Pedičku in Metodu Resmanu, tudi *Programske smernice* izpostavljajo neodvisnost šolske svetovalne službe pri njenem delu in v odnosu do drugih akterjev v šolskem prostoru. Za razliko od prej omenjenih avtorjev pa *Programske smernice* jasno izpostavljajo novo raven strokovne avtonomnosti, in sicer poklicno avtonomnost. »Načelo strokovne avtonomnosti velja tudi za odnos med svetovalnimi delavci znotraj svetovalne službe. /.../ Svetovalni delavec ima v odnosu do svetovalnega delavca drugega strokovnega profila prav tako pravico in dolžnost odkloniti vse naloge, ki presegajo njegovo strokovno področje. Sodelovanje med svetovalnimi delavci z različnim strokovnim profilom naj potemtakem temelji na

Pot do umika šolske svetovalne službe od podrejenosti državnim, šolskim in drugim zunanjim institucijam se prvenstveno kaže v sledenju temeljnemu poslanstvu svetovalnega dela, tj. humanistični doktrini, ki v prvo vrsto postavlja dobrobit otrok in mladostnikov.

Tabela 1: Pogostost opravljanja posameznih nalog šolske svetovalne službe (Vršnik, 2008: 88).

Komponenta	N	M	SD
Strokovno svetovanje	82	2,67	,31
Sodelovanje s starši in strokovnjaki zunaj šole	81	2,84	,28
Izvajanje strokovnih dejavnosti z učenci	81	2,40	,31
Administrativno delo	82	2,68	,29
Delo z nadarjenimi in z učenci s posebnimi potrebami	81	2,64	,46
Organizacija rednih dejavnosti šole	79	2,16	,40

Tabela 2: Možnosti stalnega strokovnega izpopolnjevanja šolske svetovalne službe (Vogrinc in Krek, 2012: 48).

		Možnosti stalnega strokovnega izpopolnjevanja					
		Zelo slabo	Slabo	Srednje dobro	Dobro	Zelo dobro	Skupaj
Vrtec	Število	4	5	37	46	36	128
	%	3,1	3,9	28,9	35,9	28,1	100,0
Osnovna šola	Število	2	4	24	26	30	86
	%	2,3	4,7	27,9	30,2	34,9	100,0
Srednja šola	Število	0	1	7	13	10	31
	%	0,0	3,2	22,6	41,9	32,3	100,0
Skupaj	Število	6	10	68	85	76	245
	%	2,4	4,1	27,8	34,7	31,0	100,0

jasnih strokovno avtonomnih opredelitev in prispevkih ...» (Programske smernice, 2008: 11). Iz opisa načela strokovne avtonomnosti je jasno razvidno, da morajo šolski svetovalni delavci graditi strokovno avtonomnost na sodobnih spoznanjih pedagoško-psihološke stroke in natančnem poznavanju dometa lastne poklicne kompetentnosti.

Lastna percepcija strokovne avtonomije šolske svetovalne službe

Kljub natančnemu opisu strokovne avtonomije šolske svetovalne službe pa se pojavlja vprašanje, na kakšen način šolski svetovalni delavci sami zaznavajo stro-

kovno avtonomijo. Če izhajamo iz raziskave Tine Vršnik iz leta 2008 o samooceni avtonomije s strani šolskih svetovalnih delavcev, lahko vidimo, da si lahko le 10 % šolskih svetovalnih delavcev samih izbira svoje dejavnosti in 32 % določa in razporeja delovni čas, kar pomeni, da jih nekaj več kot 40 % ocenjuje, da so pri svojem delu avtonomni. Velika večina jih meni, da so pri svojem delu le delno avtonomni. Pri tem je še posebej zaskrbljujoč podatek, da 2,3 % šolskih svetovalnih delavcev meni, da pri svojem delu niso strokovno avtonomni (Graf 1).

Ob navedenih podatkih o strokovni avtonomiji šolskih svetovalnih delavcev je treba omeniti, da le-ti izrazito izpostavljajo, da jih pri njihovem strokovnem

delu močno obremenjuje administrativno delo. Anketirani šolski svetovalni delavci namreč kot drugo najpogostejšo dejavnost (tako za sodelovanjem s starši in strokovnjaki zunaj šole) izpostavljajo administrativno delo, ki je povezano z vpisom učencev in organizacijo izobraževanja (Tabela 1).

Naj ob zaključku prispevka izpostavim še rezultate raziskave Janeza Vogrinca in Janeza Kreka, iz katere je razvidno, da je 64 % šolskih svetovalnih delavcev v vrtcih, 65 % v osnovnih šolah in 74 % v srednjih šolah zelo zadovoljnih z možnostmi stalnega strokovnega izpopolnjevanja in posledično poklicnega razvoja. Zaskrbljujoče pa je, da kar 7 % šolskih svetovalnih delavcev v vrtcih in osnovnih šolah ocenjuje svoje možnosti za strokovno izpopolnjevanje kot zelo slabe (Tabela 2).

Z vidika strokovne avtonomije gre za izrazito zahtevno nalogo, ki je postavljena pred šolsko svetovalno službo, saj mora krmariti med različnimi (in pogosto nasprotujočimi si) interesi, npr. državo, ravnateljem, starši itd.

Prikazani rezultati raziskav kažejo, da se šolska svetovalna služba v slovenskem prostoru razvija v smeri, ki si jo je zadal Franc Pediček. Vendar je ob tem treba opozoriti, da obstajajo številna področja, ki kažejo na možnosti kvalitetnega razvoja strokovne avtonomije šolskih svetovalnih delavcev, pri čemer se je treba posebej osredotočiti na zmanjševanje administrativnih obremenitev in povečevanje enakih možnosti za nadaljnji strokovni razvoj. ◀

Literatura

- Pediček, Franc (1967): *Svetovalno delo in šola*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- *Programske smernice. Svetovalna služba v osnovni šoli* (2008). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Resman, Metod (1996): Profesionalizacija šolskega svetovalnega dela. V: Rupar, Brigita (ur.) (1996): *Profesionalizacija šolskega svetovalnega dela*. Zbornik s posveta. Portorož: Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije, Sekcija šolskih svetovalnih delavcev.
- Vogrinc, Janez; Krek, Janez (2012): *Delovanje svetovalne službe. Analiza ključnih dejavnikov zagotavljanja kakovosti v vzgojno-izobraževalnem sistemu*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Vršnik, Tina (2008): Šolska svetovalna služba v osnovnih šolah – Vloga in delovne naloge s posebnim poudarkom na delu z nadarjenimi učenci in dodatni strokovni pomoči. V: *Sodobna pedagogika*, letnik 59, št. 2, str. 82–98.

Šolsko svetovalno delo: kje smo in kam gremo?

Razmislek ob 50-letnici šolske svetovalne službe

■ **Marija Horvat**, mag. šolske pedagogike, je ravnateljica na OŠ Franceta Prešerna Črenšovci. Vodila je številne razvojne projekte. Skupaj s sodelavci organizira mednarodni simpozij o razvoju avtonomije v šoli.

Šolska svetovalna služba praznuje svoje polstoletno delovanje. Gre za pomembno prelomnico in dosežek, ki nam ga zavidajo v marsikateri razviti državi. To, da imamo šolskega svetovalnega delavca prisotnega že v vrtcih, na osnovnih in srednjih šolah, marsikje ni samoumevno, predstavlja pa nepogrešljiv del v vsakodnevnem delovanju šole in njenih deležnikov ter igra pomembno vlogo pri preventivi in osebni rasti tako učencev kot učiteljev in tudi staršev.

Ravnateljica si dela brez šolske svetovalne službe ne more več predstavljati

V letih delovanja v šolski svetovalni službi sem spoznala, da učenje ni samo v domeni šole, ampak potrebuje širšo podporo vseh v šoli in doma; da je le ob sinergični in povezovalni vlogi vseh lahko uspešno. V takšno delo sem vključila tudi starše, ki so spoznavali, kako se njihovi otroci učijo – da bi jim lahko nudili oporo, pomoč, spodbudo in tudi nadzor pri samostojnem in odgovornem učenju. Vloga staršev namreč ni učenje namesto otrok, ampak aktivno spremljanje njihovega dela v šoli in po potrebi tudi doma. Ob aktivnem učnem delu v šoli je treba učencem dati možnost za osebno in duhovno rast. Vse to je bila dobra podlaga za oblikovanje urnika učenja, za spoznavanje samega sebe, delovanja možganov, svoje osebnosti, novih in aktivnih strategij, ki so lahko prispevale k boljšemu načinu učenja, usmerjanju in urejanju prostega časa ter časa za učenje. Vse to so vodeno počeli tudi učitelji v razredu. Ob sprotnem spremljanju in evalvaciji smo odkrivali prve napredke pri učencih in učiteljih.

Sedaj sem že četrti mandat ravnateljica in si dela brez šolske svetovalne službe ne morem predstavljati. Ko opravljam dela in naloge ravnateljice, se še posebej zavedam pomembnosti šolske svetovalne službe,

katere delež pa je zaradi zniževanja šolo-obvezne populacije v zadnjih letih upadel. Delež svetovalnega dela je določen po številu oddelkov in ne normativno po programu. S tem smo male šole izgubile zelo velik potencial, saj morajo naši svetovalni delavci svojo obvezo dopolnjevati s poučevanjem oziroma opravljanjem drugih nalog. Že samo svetovalno delo je obširno, če pa vidiš malo dlje, mu ni konca, saj ponuja številne možnosti, ki bi bile v današnjem času še posebej koristne. Dandanes smo se pogosto primorani ukvarjati le s kurativo, ker za preventivo ni časa oziroma že zagotovljeni standard porabi delež, ki je danes šolam zagotovljen za svetovalno delo. Nekaj upanja nam daje razširjeni program, ki je v pripravi in se bo jeseni testno izvajal tudi na naši šoli. Namen tega je pokriti nekatere zelo pomembne vsebine, za katere so danes učenci in učitelji prikrajšani. Upam in zaupam, da bo za to na razpolago več ur in da bodo v prihodnosti te ure tudi sistemizirane. Da bo vsak po svojem znanju in svojih sposobnostih učil tisto, kar najbolje zna in kjer lahko največ da.

Znanje in lastnosti

In kakšna znanja ter lastnosti naj poseduje šolski svetovalni delavec? Najprej ne moremo mimo formalne izobrazbe. Za opravljanje šolskega svetovalnega dela je po slovenski zakonodaji opredeljenih več

poklicih profilov, želela pa bi si, da bi vsi izobraževalci, ki danes skrbijo za kakovostno izobrazbo šolskih svetovalnih delavcev, to delali tako, da bi jim lahko še naprej zaupali. Ob pojavu kar nekaj novih študijskih smeri in programov v Sloveniji, tudi tujih, se je treba vprašati o kakovosti in namenu le-teh. Seveda pa formalna izobrazba ni dovolj. Če gledam z očmi ravnateljice, bi šolski svetovalni delavec moral imeti kvalitete, kot so: odprtost, pripravljenost delati in videti dlje, videti in

Foto: Petra Duhanny

Foto: Peter Prebil

zaščito tistih, ki si ne morejo pomagati sami. Za to pa so potrebni izkušnje, modrost in zupanje v lastne sposobnosti in znanje. Samo tako bomo lahko skupaj ustvarjali dobre pogoje za izobraževanje naših mladih.

Normativi

Ob pomembni obletnici dela šolske svetovalne službe bi rada apelirala na vse tiste, ki imajo v rokah škarje in platno ter prepogosto vse vidijo samo skozi denar: vsaka šola z devetimi oddelki bi si zaslužila celega svetovalnega delavca, ki bi na šoli in v vrtcu imel kaj delati, če

želimo našo družbo in današnji svet vrniti mladim. Mladim, ki bodo imeli in znali ceniti prave vrednote, etično in pravično ravnati ter živeti v današnjem potrošniško naravnem svetu. Posebej pomembno se mi zdi delo s starši – to je lahko tudi ena izmed nalog šolske svetovalne službe, seveda skupaj z vodstvom šole. Delo je lah-

ko uspešno le, če vzgojitelji in učitelji ter starši z roko v roki stopamo naproti učen-

cem.

Veselje

Ob zavirljivi obletnici šolske svetovalne službe bi si želela, da bi vsi svetovalni delavci svoje delo opravljali z veseljem, da bi bili ponosni na svoje dosežke in da bi vreča, ki v svetovalnem delu pogosto nima dna, vseeno dosegla vrh z izborom tistega, kar navdihuje tako učenca kot njegovega učitelja. Iskrene čestitke!

Ob koncu se ob različnih praznovanjih vedno poraja še kakšna želja. Želela bi si, da bi šolska svetovalna služba ponovno delovala timsko, kot skupina kompetentnih strokovnjakov z različnih področij, ki bi težave, ki jih imajo učenci danes občutno več kot v preteklih letih, lahko premagovala z različnih vidikov in tako bila v pomoč šoli, učiteljem in staršem. Ker je naša šola v pomurski regiji, ki ne premore niti svetovalnega centra, smo pogosto pri reševanju težav prepuščeni lastni iznajdljivosti, izkušnjam in modrosti. ◀

Pogled iz prakse

■ **Nikolaja Munič**, razredna učiteljica, prof. defektologije in mag. znanosti s področja vodenja vzgojno-izobraževalnih ustanov, ima strokovni naziv svetnice in je bogate delovne izkušnje pridobila v neposredni pedagoški praksi na različnih ravneh izobraževanja. S svojimi prispevki sodeluje na različnih kongresih s področja primarne stroke, svetovalno-terapevtskega dela, NLP, supervizije in coachinga ter osebne rasti in poslovne odličnosti. Izvaja svetovanje in izobraževanje. Svoje znanje stalno dopolnjuje; nazadnje je pridobila mednarodno licenco za delo po metodi fraktalne risbe, ki je v našem prostoru novost.

Programske smernice za svetovalno službo v OŠ preko opredelitve temeljnega vzgojno-izobraževalnega (v nadaljevanju VIZ) cilja šole umeščajo svetovalno službo v njen podsistem. V nadaljevanju je navedeno, da je »... naloga svetovalne službe vrtca oz. šole, da v skladu s svojo strokovno usposobljenostjo nudi pomoč posameznikom in skupinam v vrtcu oz. šoli ter sodeluje pri načrtovanju, izvajanju in evalvaciji vsakdanjega vzgojno-izobraževalnega dela v vrtcu oz. šoli in tako prispeva k čim večji uspešnosti posameznikov, skupin in vrtca oz. šole kot celote« (Nacionalni kurikularni svet idr., 1999: 6).

Iz opredelitve temeljne naloge šolske svetovalne službe je moč zaslutiti kompleksnost raznolikih nalog, pa tudi množico različnih oseb, ki jih v najširšem smislu zajema opredelitev »vsi udeleženci v vrtcu oz. šoli« in s katerimi se srečujejo šolski svetovalni delavci.

Ne glede na smernice, normativna določila

in zakonodajo je kot vsepovsod na operativni ravni učinkovitost šolske svetovalne službe odvisna od posameznikov – strokovnjakov, ki delujejo v posameznem zavodu, njihove temeljne izobrazbe (pedagog, psiholog, rehabilitacijski pedagog ...), njihove sposobnosti timskega in interdisciplinarnega sodelovanja, strokovne flexi-

bilnosti, pa tudi od subjektivnega občutka zavezanosti svojemu delu kot poslanstvu.

V nadaljevanju se bom osredotočala na delo in pomen šolskih svetovalnih delavcev v kontekstu dela s težavnimi učenci in bom namenoma zaobšla množico preostalih nalog, ki izhajajo iz opisa del in nalog šolske svetovalne službe.

Šolski svetovalni delavci imajo posebno vlogo, ko se ob težavah učencev (in posledično staršev), pa tudi ob težavnih učencih učiteljem v sočasnem izvajanju neposrednega pedagoškega procesa tako zoži nabor strokovnih pristopov in metod, da je potrebno posredovanje tretjega, tj. šolskega svetovalnega delavca. Človeško gledano je težko imeti rad učenca, ki vsako uro znova preizkuša meje potrpežljivosti in strokovnega znanja učitelja, pa tudi potrpežljivost vseh sošolcev. Težko je mirno prenašati, ko učenec dan za dnem 'minira' pedagoško delo, je žaljiv in predrzen. Učitelj je pogosto 'ujet' v situaciji, ko je prisiljen namenjati več pozornosti in energije motečemu, velikokrat vedenjsko neprilagojenemu učencu v primerjavi z ostalo večino. Takšen učenec je s svojim ravnanjem lahko nevaren zase, še pogosteje tudi za svoje sošolce (ko npr. 'letijo' stoli po razredu ali jedilnici). Šolski svetovalni delavec je v primerjavi z učiteljem, ki se z učenecem dnevno srečuje ali z njim preživi celo dopoldne, v konkretno problematično situacijo običajno vpet nekoliko manj intenzivno. Prav zato z distance lažje ohranja strokovni pogled na situacijo, svetuje učitelju, ga podpira, svetuje staršem, če so ti kooperativni s šolo in ne preveč zaščitniški do svojega otroka, ter v nadaljevanju vodi razreševanje problema na individualni ravni neposredno z vsemi vpletenimi, predvsem pa strokovno ravna in usmerja delo v korist učenca.

Kot piše Gržan, so v razvoju osebnosti izjemno pomembne osebe ljubezni (človeku najbližji domači) in osebe zaupanja (učitelji, duhovniki, vzgojitelji). Prav tako ne gre zamuditi priložnosti, ki jo v današnjem kaosu ponuja sedanost: priložnosti za usmerjanje in upravljanje tekočih procesov gradnje družbe, ki temelji na spoštovanju človekovega dostojanstva, na strpnosti, sočutju in usmiljenju (Gržan, 2017: 40–49). Prav v tem kontekstu ima šolska svetovalna služba v sodelovanju z vsemi strokovnimi delavci v vrtcih in šolah pomembno vlogo.

V dolgoletni pedagoški praksi na delovnem mestu učiteljice v osnovni šoli, defektologinje v osnovni šoli z nižjim izobrazbenim standardom, mobilne defektologinje, multiplikatorice in ravnateljice si upam trditi, da je šolska svetovalna služba prav zaradi interdisciplinarne vloge in kompetenc, ki naj bi jih imeli šolski svetovalni delavci, na makroravni dragocena

Foto: Petra Duhannoy

posebnost našega šolskega sistema. Je izjema v primerjavi z izobraževalnimi sistemi drugih držav, ki tega 'podistema' v svoji strukturi nimajo. Z mikroravni oz. z vidika posameznega zavoda pa je šolska svetovalna služba oz. njeni delavci pomembna podpora vsem udeležencem v zavodu ali pa njegova oz. njihova 'cokla'. V praksi sem se poleg vseh vmesnih odtenkov žal srečala tudi z obema skrajnostma.

Brez vmesnih odtenkov – belo-črna izkušnja iz prakse

Z omembami konkretnih primerov ne želim posploševati dogodkov niti ne metati sence na kogar koli, ampak želim opozoriti, da ni vsak učitelj in tudi ne šolski svetovalni delavec z diplomo 'poklican' za delo, ki ga opravlja. Na ravni predšolske in osnovnošolske vzgoje in izobraževanja so naš temeljni 'delovni material' otroci, ki se v procesu odraščanja osebno šele izgrajujejo, zato je zelo pomembno, kdo vsak dan dela z njimi in kakšne vrednote jim posreduje poleg šolskega znanja. Otroci nas opazujejo in otroške oči vidijo veliko več, kot se odrasli v danem trenutku zavedamo. Ne nazadnje tako kot odrasli preživimo veliko časa na svojih delovnih mestih, otroci velik del dneva preživijo z nami, s strokovnimi delavci vrtcev in

šol. In če se kaj zalomi in starši ali učitelji ne zmoremo več, se obrnemo po nasvet in pomoč k strokovnjakom šolske svetovalne službe.

Na neki šoli so ob primerih medvrstniškega nasilja ali drugih težjih kršitev šolskega reda in miru s strani učencev kar na dan dogodka sklicali urgentni tim, katerega del so bili šolska svetovalna delavka (pedagoginja ali psihologinja), otrokov razrednik oz. učitelj, ki je zaznal problem, ravnatelj, starši vpletenih učencev ter žrtev in storilec dejanja. Dokler se problem ni v celoti razjasnil in z aktivnim pristopom vseh razrešil v smeri zaščite žrtve ter možnosti restitucije storilca, nihče ni odšel domov. Pri takšnih sestankih je imela šolska svetovalna delavka zelo pomembno vlogo, saj je kot mediatorica vodila in usmerjala potek sestanka ter v nadaljevanju skrbela, da so se dogovori med šolo in starši ter med samimi učenci izpolnjevali. Tako se je preprečilo obtoževanje in izkrievljanje dogodka pri storilcu in žrtvi ter obtoževanje učitelja s strani staršev, da ima katerega od vpletenih učencev 'na piki'. Obenem se je s soočenjem vseh neposredno in posredno vpletenih dogodek do potankosti razjasnil in vsak, tako starši in vpleteni učenci kot strokovnjaki šole, so imeli pri tem možnost aktivne udeležbe. Prisotnost ravnatelja je dogodku in raz-

Foto: Benedikt Lavrih

pletu dajala dodatno težo. O poteku sestanka urgentnega tima se je beležil zapišnik s končnimi sklepi, ki so ga ob zaključku podpisali vsi udeleženi, vključno z učenci. S tem se je glavnim nosilcem dogodka (učencem) dala aktivna vloga in predvsem odgovornost za uresničevanje dogovorjenega. Po besedah ravnatelja sta odzivnost šole, šolske svetovalne službe in takojšen pristop k razreševanju problema pomembno prispevala k temu, da med učenci ni bilo ponavljajcev prekrška, delavke šolske svetovalne službe pa so bdele nad uresničevanjem sprejetih sklepov, ki so se večinoma nanašali na dogovorjeno zeleno vedenje in ravnanje vpletenih učencev na individualni ravni, obenem pa so sledili kontekstu tudi na ravni oddelčnih skupnosti. Ravnatelj je v obdobju svojega ravnateljstva zaznal občutno zmanjšanje neprimernih oblik vedenja med učenci, in sicer v drugi polovici svojega mandata v primerjavi z začetkom ravnateljstva. To je pripisoval prav odzivnosti urgentnega tima šole in poenotenemu in doslednemu ravnanju strokovnih delavcev v kontekstu uresničevanja dogovorjenih in podpisanih sklepov.

V *Smernicah* sem zasledila navedbo, da ima šolski svetovalni delavec pravico in dolžnost odkloniti vse naloge, ki so v nasprotju s strokovnimi načeli dela ali poklicnim etičnim kodeksom (Nacionalni kurikulumni svet idr., 1999: 8). Pri tem so zagotovo mišljeni ravnanje, ukrepi, postopki, ki ne delujejo v dobro otrok ali konkretnega otroka in ki ne ščitijo njegove integritete.

Pobuda staršev za razgovor z razrednikom ali neposredno z delavcem šolske svetovalne službe zaradi težav v družini ali z otrokom je več kot očiten znak njihovega zaupanja v strokovno znanje, hkrati pa tudi stiske, v kateri so se znašli in iz katere želijo s strokovno pomočjo najti pot. Prepričana sem, da je razumevaajoč, pozitiven odziv s strani naprošenega strokovnega delavca obveza, ne glede na to, ali se za to čutimo strokovno usposobljene ali ne, in ne glede na to, ali gre za učenca redne šole, za učence z motnjo v duševnem razvoju ali za učence z vedenjsko-čustvenimi težavami. Če pobuda staršev ni sprejeta oz. slišana, se ti zagotovo ne bodo več obrnili po pomoč k nam. Tako se zgodi dvojna škoda – izgubimo zaupanje staršev, z odklonitvijo sodelovanja pa tudi učencu onemogočimo aktivno vlogo pri presejanju njegovih lastnih težav.

Ko smo v stiski, nam je pomembno, da smo slišani in sprejeti z razumevanjem; to je še pomembneje, ko gre za profesionalni odnos. Lahko se sicer zgodi, da strokovni delavec v pogovoru ugotovi, da za razreševanje morebitne problematike nima ustreznega znanja. V takšnem primeru je edino prav, da s tem seznanimo sogovornika. To so večinoma starši. Vsi nismo za vse. Delavci šolske svetovalne službe nimajo vedno potrebnega znanja za razreševanje kompleksnih problemov, ki se zaradi različnih dejavnikov in okoliščin učenca ali njegove družine pojavljajo v neposrednem vzgojno-izobraževalnem delu. Slednji običajno zahtevajo dolgotrajnejšo sistematično obravnavo v timu različnih strokovnjakov, kot so npr. socialni delavec, psiholog, pe-

dopsihiater, ki delujejo izven šol. Šolske svetovalne službe imajo informacije, kje izven šole se za konkreten problem nahajajo ustrežnejši strokovnjaki. Tudi takšen nasvet, ki ga šolski svetovalni delavec da staršu, je pomoč in podpora.

Utrinek s 'coklaste strani' šolske svetovalne službe

Izkusila sem, kako je, če te strokovni delavec šolske svetovalne službe, ki ga prosiš za pomoč in pogovor, postavi pred vrata z izjavo, da nima časa, ker ima že preveč dela in »ne vem koliko suplenc«, ter z dodatno obrazložitvijo, češ, »kaj hočeš, tak je in tak bo ... pa saj se ve, kakšen je ...« – učenec namreč. V tistem trenutku sem vedela, da s problemom ostajam bolj ali manj sama. Nerazumljena s strani sodelavk, s strani vodstva nesporeta s problemom in odklonjena, zavrnjena s strani sodelavca, ki bi me moral 'slišati' in podpreti ne glede na njegov vnaprej predviden neuspeh pri reševanju problema. Žal.

V jezi, ki se v meni dvigne ob spominu na ta dogodek, bi bila v nadaljevanju najbrž zelo pristranska ali celo žaljiva. Pametneje je, da s pisanjem zaključim. Ne želim se spustiti na ceneno raven, ki sem je bila sama kot učiteljica v strokovni stiski deležna s strani šolskega svetovalnega delavca. A vseeno glasno trdim, da je bila to nizkotna poteza 'strokovnjaka' (?), ki bi v skladu z že omenjenimi načeli moral ravnati drugače. Če se na zaključku vrnem k začetku svojega pisanja in h kratkemu utrinku o diplomah in strokovnjakih; od tod – iz te in še kakšne izkušnje – izhaja pojasnilo in potrditev mojega razmišljanja, da diploma še ni zagotovilo, da bo delo opravljeno strokovno in po moralno-etičnih normah. Ne glede na raven izobrazbe konkretnega strokovnjaka in ne glede na predpise in zakonodajo. V vsakem primeru, ne glede na stroko v poklicih pomoči, kamor sodita poleg zdravstva in sociale tudi vzgoja in izobraževanje, ima pomembno vlogo najprej človek v strokovnjaku. ◀

Literatura

- Nacionalni kurikulumni svet idr. (1999): *Programske smernice: Svetovalna služba v osnovni šoli*. Ljubljana: Strokovni svet za splošno izobraževanje, MIZŠ. Pridobljeno 1. 5. 2018 s spletne strani http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Programske_smernice_za_svetovalno_sluzbo_v_osnovni_soli.pdf.
- Gržan, Karel (2017): *95 tez, pribitih na vrata svetišča kapitalizma za osvoboditev od zajedavskega hrematizma*. Ljubljana: Sanje.

Šolska svetovalna služba skozi oči vodstva šole

■ **Marijana Kolenko**, mag., prof. ped., je ravnateljica na *Osnovni šoli Lava* v Celju. Ima izkušnje s poučevanjem, šolskim svetovalnim delom, predavanji o komunikaciji in retoriki ter pisanjem strokovnih člankov. Na *Mednarodni fakulteti za družbene in poslovne študije* predava o poslovnem bontonu.

Šolska svetovalna služba je opredeljena z Zakonom o financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI). Vloga svetovalne službe v osnovnih šolah je izjemno kompleksna, raznovrstna, pomembna in ima prav v vsaki šoli posebno mesto. Svetovalna služba v šoli deluje z namenom, da bi bil vsem otrokom zagotovljen optimalen razvoj, in nudi pomoč tistim učencem, ki jo potrebujejo.

67. člen ZOFVI opredeljuje, da v javnem vrtcu oziroma šoli deluje svetovalna služba, ki svetuje otrokom, učencem, vajencem, dijakom, učiteljem, staršem, sodeluje z vzgojitelji, učitelji in vodstvom šole pri načrtovanju, spremljanju in evalvaciji razvoja vrtca oziroma šole, opravljanju vzgojno-izobraževalnega dela ter izvaja poklicno svetovanje. Svetovalna služba sodeluje pri pripravi in izvedbi individualiziranih programov za otroke s posebnimi potrebami. Delo svetovalne službe opravljajo svetovalni delavci, ki so psihologi, pedagogi, socialni delavci, socialni pedagogi, defektologi ter so primerno usposobljeni za uresničevanje ciljev svetovalne službe. Tudi sama sem pred leti opravljala delo

Žal je bila z zmanjšanjem števila svetovalnih delavcev v osnovni šoli svetovalni službi odvzeta tako rekoč temeljna naloga: nudenje podpore in pomoči vsem udeležencem, ki naj bi jim bil zagotovljen optimalen razvoj, in nudenje pomoči učencem, ki jo potrebujejo.

svetovalne delavke v osnovni šoli ter bila vpeta v številne razvojne projekte šole, strokovno sodelovala z učitelji, starši, vodstvom šole, postavila šolo za starše po vsej vertikali, opravljala temeljito poklicno svetovanje, sodelovala z lokalnim okoljem in zunanji ustanovami. Kot ravnateljica šole lahko kritično ugotavljam, da danes svetovalni delavci v šolah opravljajo druge vrste nalog. Praksa kaže, da se je v zadnjih

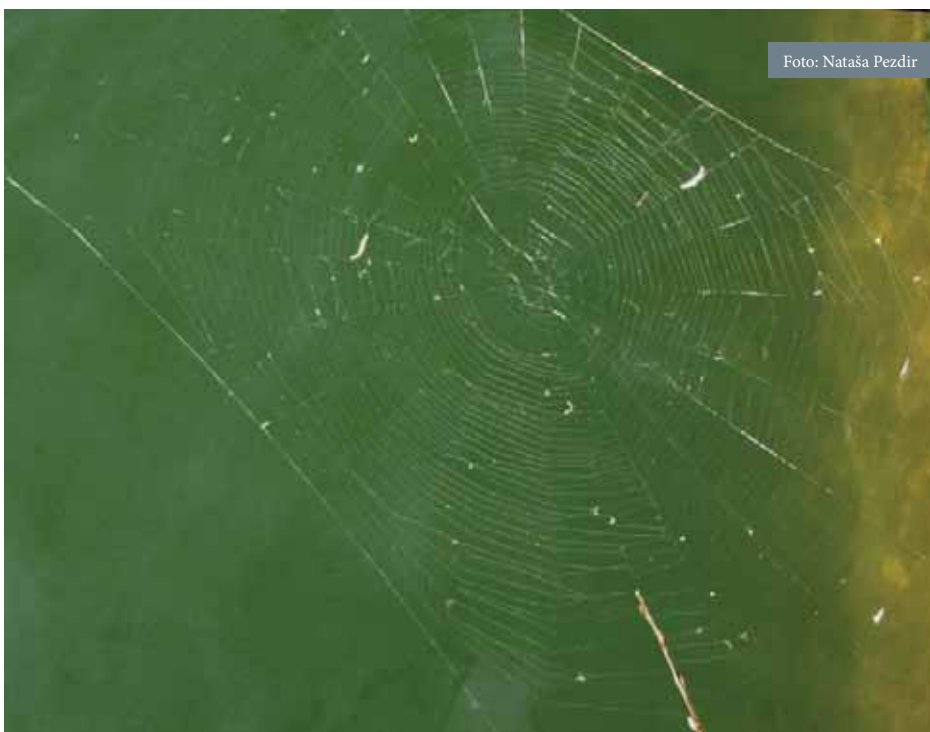

Foto: Nataša Pezdir

20 letih vloga svetovalne službe v osnovni šoli zelo spreminjala. Osnovne šole so s spremembo normativov in standardov izgubile delež svetovalnih delavcev. Število le-teh se je zmanjšalo, in to na veliko škodo otrok. Pred leti so namreč osnovne šole imele po 2 ali 3 svetovalne delavce: pedagoga, psihologa in socialnega delavca, ki so skupaj oblikovali celovito svetovalno službo, ki je bila resnično v veliko pomoč pri reševanju tako vzgojnih kot učnih težav učencev, v pomoč pri razvoju pedagoške prakse, pri raziskovanju, spremljanju napredka učencev, v pomoč učiteljem in staršem ter pogosto tudi vodstvu šole.

Predvsem pa je bila velika dodana vrednost svetovalne službe, sestavljene iz različnih profilov, v tem, da so timi svetovalnih delavcev v osnovni šoli mnogo hitreje, učinkoviteje in strokovno reševali težave, s katerimi so se srečevali učenci in posledično tudi starši ter učitelji, bolj kakovostno so lahko izvajali poklicno svetovanje in testiranje učencev, več časa so lahko namenili vpisu prvošolcev v osnovno šolo, se posvetili vsakemu otroku, ki je zapuščal vrtec in vstopil v prvi razred, bili učencem s težavami v veliko oporo, saj so za to imeli na razpolago več časa ... Žal je bila z zmanjšanjem števila svetoval-

nih delavcev v osnovni šoli svetovalni službi odvzeta tako rekoč temeljna naloga: nudenje podpore in pomoči vsem udeležencem, ki naj bi jim bil zagotovljen optimalen razvoj, in nudenje pomoči učencem, ki jo potrebujejo.

Zaradi povečane količine administracije (namesto neposrednega ukvarjanja z učenci, strokovnimi sodelavci, starši) se je torej zmanjšal čas za opravljanje osnovne naloge svetovalne službe. Prav tako se je zmanjšal obseg dela na področju poklicne orientacije, saj se je razširilo prepričanje, da učenci in starši ne potrebujejo več svetovanja na tem pomembnem področju, čeprav se zadnja leta kaže, da to ne drži. Poklicna orientacija in posledično sodelovanje s širšim okoljem (podjetja in podjetniki, obiski učencev v neposrednem okolju gospodarstva, obiski sejmov, delavnic ...) je bila izjemno pomembna naloga svetovalne službe, ki so ji starši zaupali in na katero so se obračali po nasvete, kako otrokom pomagati pri odločitvi za vpis v poklicne ali srednje šole.

V teh letih se je povečalo delo na področju sociale: odzivanje na številne socialno-

ekonomske zadrege družin: brezposelnost, minimalni dohodki zaposlenih staršev, nezmožnost plačevanja obveznosti, subvencionirana prehrana, neurejene družinske razmere ipd. To je zelo kompleksno področje, ki ima velik vpliv na otroke ter na njihove učne in mnogokrat tudi vzgojne težave. To široko in kompleksno področje pa je za nameček še izrazito težko obvladovati zaradi številnih zakonskih omejitev.

V zadnjih letih se je zelo povečalo delo na področju reševanja pojavov pri učencih s specifičnimi težavami, delo z učenci z odklonskim vedenjem, z učenci, ki imajo različne primanjkljaje, so vključeni v redno osnovno šolo, potrebujejo pa številne individualne obravnave, utemeljitve za komisije, ki obravnavajo te otroke, timske sestanke z učitelji, starši. Posledično se je povečalo sodelovanje z zunanjimi ustanovami, koordinacija timskih sestankov, interdisciplinarno iskanje rešitev, česar je bilo v preteklih letih manj.

S povečanjem obsega dela na nekaterih prej omenjenih področjih delovanja, ki jih pred nekaj leti svetovalni delavci skorajda niso opravljali, se je zmanjšal prostor za delo na temeljnih področjih, zaradi katerih je bila svetovalna služba vzpostavljena.

Po mojem opažanju in po pogovoru s šolsko svetovalno delavko imajo svetovalni delavci danes premalo časa za svetovalno-preventivno delo z vsemi učenci za izboljšanje kakovosti učenja (razvijanje učinkovitih strategij, metod in tehnik učenja, učnih navad ipd.); za neposredno pomoč nadarjenim učencem, učencem z učnimi težavami in integriranim učencem s posebnimi potrebami; za koordinacijo pomoči nadarjenim učencem ... Prav tako jim zmanjkuje časa za neposredno pomoč učiteljem in posvetovalno delo pri izboljšanju učinkovitosti poučevanja (pomoč pri načrtovanju in uvajanju novih didaktičnih pristopov, npr. sodelovalnega učenja, učne diferenciacije, projektne učnega dela, programov za dvig motivacije ipd.); za neposredno pomoč učiteljem pri uresničevanju individualiziranih učnih

programov; za koordinacijo in sodelovanje v razvojnih projektih učiteljev; za koordinacijo in sodelovanje pri strokovnem izpopolnjevanju učiteljev na šoli (predavanja in izkustvene delavnice o sodobnih pristopih k poučevanju); za pripravo razvojnega načrta šole za področje učenja in poučevanja; za načrtovanje strokovnega izpopolnjevanja učiteljev na šoli s področja poučevanja itd.

Ugotavljam, da je svetovalna služba v

Svetovalni delavci bi morali biti ob ravnatelju glavni nosilci razvoja, še posebej na področju drugačnega, učinkovitega poučevanja, raziskovanja prakse učiteljev ipd.

osnovni šoli v zadnjih nekaj letih veliko izgubila in premalo pridobila. In to v času, ko imamo v šolah vedno več učencev z odločbami, ki zahtevajo od svetovalnih delavcev veliko znanja, veliko strokovnega dela, zato bi zelo potrebovali okrepljeno timsko svetovalno službo, sestavljeno iz različnih profilov (kot pred leti). Prav zdaj, v času hitrega razvoja okolja, v katerem delujejo tudi osnovne šole, bi morali biti svetovalni delavci pravi 'motorji' oziroma 'motivatorji' razvoja sodobnega načina poučevanja, sodobnih pristopov k delu z učenci, pri pridobivanju sodobnih spoznanj nevroznanosti. Svetovalni delavci bi morali biti ob ravnatelju glavni nosilci razvoja, še posebej na področju drugačnega, učinkovitega poučevanja, raziskovanja prakse učiteljev ipd.

Svetovalni delavci, ki opravljajo kompleksne in različne naloge, ki jim jih nalaga zakonodaja, še bolj pa jih v to nagovarjajo potrebe učencev in staršev ter učiteljev, so ob ravnatelju tisti strokovni sodelavci, ki morajo biti zelo široko razgledani, strokovno podkovani in prvi v vrsti pri razvoju šole in vnašanju pozitivnih sprememb. Tako je nujen ponoven razmislek o vlogi in nalogah svetovalnega delavca v osnovni šoli, predvsem pa je nujna ponovna vzpostavitev svetovalne službe v šoli. O svetovalni službi v šoli namreč v tem trenutku ne moremo govoriti, je pa izjemno pomemben podsistem v osnovni šoli, vrtcu, srednji šoli, ki nam zelo manjka. ◀

Foto: Petra Duhannoy

Nenehno se učim

Naš pogovor: ga. Dragica Motik

Silvo Šinkovec, D. J., dr. ped. znanosti, psiholog, defektolog in teolog, je predavatelj, terapevt, voditelj več seminarjev, šol za starše in duhovnih vaj, urednik revije *Vzgoja*, duhovni asistent DKPS in direktor *Inštituta Franca Pedička*.

Gospe Dragice Motik se spomnim z Bleda, ko je vodila seminar za učitelje slovenskega jezika po svetu. Njenega imena se spomnim iz kataloga stalnega strokovnega izpopolnjevanja, saj je bila voditeljica različnih seminarjev. Kdaj pa kdaj sva se zjutraj srečala ob cerkvi sv. Jožefa na Poljanah, ko je hitela v službo. Bolje sem jo spoznal, ko se je borila z boleznijo in iskala moč v težkem življenjskem obdobju. Vedno je bila polna elana, zagona, idej, pozorna in spoštljiva do ljudi. Tudi sedaj, ko je v pokoju, ne odneha, še naprej se uči, išče in pomaga drugim.

Se lahko našim bralcem najprej predstavite?

Rojena sem v Zagrebu, diplomirala sem na filozofski fakulteti v Ljubljani iz zemljepisa in zgodovine. Poučevala sem na osnovni in srednji šoli v Sloveniji ter v oddelkih dopolnilnega pouka slovenščine (v nadaljevanju DPS) v Nemčiji in na Hrvaškem. Za seboj imam dolgo pot pedagoške svetovalke za DPS v tujini. Kot pedagoška svetovalka na *Zavodu RS za šolstvo* (ZRSŠ) v Ljubljani sem pripravljala seminarje za učitelje DPS, ki poučujejo po evropskih državah, ter za učitelje slovenščine in drugih predmetov v slovenščini v ZDA, Kanadi, Južni Ameriki in Avstraliji ter organizirala in vodila številne druge seminarje.

Kateri seminarji so pustili največjo sled?

Dve desetletji sem na ZRSŠ organizirala različne seminarje in izvajala druge strokovne projekte, ki so bili namenjeni učiteljem DPS; najprej samo učiteljem, ki so poučevali po Evropi, od leta 1992 tudi tistim, ki so začeli poučevati DPS na območju bivše Jugoslavije. V začetku devetdesetih let sem začela organizirati tudi izpopolnjevanje za učitelje, ki poučujejo slovenščino in druge predmete v slovenskem jeziku¹ na drugih celinah. Z različnimi strokovnjaki smo pripravljali učne načrte in gradiva za DPS. Dvajset let sem vodila tudi poletne šole v Sloveniji za otroke in mladostnike slovenskega porekla, ki živijo po svetu.

Pripravljala in izvajala sem seminarje, kot so: *Delo s starši*, *Z igro do strpnosti in razumevanja drugačnih* in *Medkulturni dialog – učno načelo sodobne šole*. Razlogov za takšne seminarje je vedno več. V šolah se učenci pri učnih predmetih, zlasti družboslovnih, srečujejo z mnogimi vsebinami, naučijo se veliko dejstev in dobijo mnogo informacij, toda za medsebojno razumevanje in spoštovanje, za demokratično ravnanje in za sožitje je to premalo. Pomembno je, da mladi spoznavajo in ozaveščajo prave vrednote in načela, tudi duhovna, da si pridobijo veščine, s katerimi bodo znali, zmogli in hoteli delovati spoštljivo drug do drugega in prispevati k širši strpnosti in demokratičnosti družbe. V razredih, v katerih so učenci različnih evropskih identitet, je pogled na svet, družbo, življenje raznoter, zato je izzivov za strpen medkulturni dialog vedno več. Za mlade je izjemna prednost, če lahko svoj pogled na svet bistrijo med vrstniki, si širijo obzorje in mehčajo prehode iz svojega življenjskega oz. kulturnega okolja v drugo, tuje. Samo ustrezno usposobljeni učitelji so lahko spodbujevalci strpnega in spoštljivega dialoga v heterogenem razredu.

Kakšna je vaša izkušnja dela v zamejstvu in v tujini?

Pet let sem poučevala slovenske otroke v Nemčiji. Tam sem si pridobila neprecenljive izkušnje. Ko sem se vrnila v Slovenijo, sem te izkušnje uporabila kot pedagoška svetovalka na ZRSŠ. Prizadevala sem si, da bi se učitelji DPS stalno strokovno izpopolnjevali in pridobivali usmeritve za

delo, da bi bil DPS zanimiv in privlačen, da bi bili učitelji kos izzivom, ki so v različnih državah zelo različni.

Po 23 letih dela na ZRSŠ sem se znova podala v razred, tokrat na Hrvaško. Preverjala sem pridobljeno strokovno znanje in pedagoške veščine. V vlogi pedagoške svetovalke sem bila morda zahtevna, toda tu sem se prepričala, da so bile moje usmeritve kolegom v praksi uresničljive. Še več, ob vsaki ideji sem tam pridobivala nove in nove ter jih z navdušenjem udeleževala pri pouku, dejavnostih ob njem, na kulturnih prireditvah, strokovnih ekskurzijah. Stalno povečevanje števila obiskovalcev DPS v Buzetu, Čabru, Pulju, Prezidu in na Reki potrjuje, da sem šla po pravi poti.²

Eden lepših projektov dr. Venclja je bil seminar za učitelje slovenščine po svetu. Kakšna je bila vaša izkušnja?

Dr. Vencelj je bil kot državni sekretar Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu pobudnik tega projekta. Organizacije programa seminarja sem se navdušeno lotila in v januarju 1994 smo že pozdravili prvo skupino učiteljev iz Argentine in Avstralije. Večina jih je takrat prvič po koncu 2. svetovne vojne prišla v svojo domovino Slovenijo. Ko so na letališču Brnik stopili na slovensko zemljo, so jo vsi po vrsti poljubili. Prizor je bil zelo ganljiv. Ko so okoli sebe zagledali zasnežene gore, gozdove, obiskali svoje rojstne vasi (ali vasi svojih staršev), se srečali s sorodniki in z ljudmi, ki so na ulici in v trgovi-

Dragica Motik z udeleženci seminarja na obisku v Semeniški knjižnici v Ljubljani (foto: arhiv Dragice Motik)

ni govorili slovensko, jih to ni pustilo ravnodušnih. Tudi nas ne, ki smo jih dočakali in se tri tedne družili z njimi.

Zgovorna so naslednja sporočila:

»Prvič slišim, kako zveni slovenščina, ki jo govorijo vsi ljudje okoli mene.«

»Do sedaj sem slovenščino slišala samo doma in pri pouku.«

»Zdaj se bom pa preizkusil v pogovoru v slovenščini.«

»Ne morem priti k sebi, da v živo vidim gore, o katerih so mi pripovedovali moji starši.«

»To je zame sveta zemlja; ko sem izstopila iz letala, sem poljubila zemljo, domovino, ki smo jo v Argentini tako opevali.«

»Vidim, da se je bilo vredno učiti slovenščino.«

»Poglej, vse je slovensko, napisi na trgovinah, vsi okoli mene govorijo slovensko.«

Tritedenski seminar smo imeli v Dolenjskih Toplicah, pa na Bledu, poleg predavanja in delavnic smo obiskali različne kraje v Sloveniji in šli tudi v zamejstvo. Začutili in doživeli so svojo domovino, o kateri so jim pripovedovali starši ali pa so iz najzgodnejših otroških let o njej v sebi nosili le blede slike. Ena od udeleženk je zapisala: »Kadar pomislim na ti dve besedi, se enkrat počutim kakor mati, ki ima dve hčeri in jo vprašajo, katero ima rajši. Obe imam rada, saj sta obe moji, čeprav sta različni. Ena je starejša, druga je mlajša.

Obe sta zanimivi in lepi. Vsaka na drugačen način. Še bom hodila k tebi na obisk, mati Slovenija, ki si me rodila, k tebi, mati Argentina, ki si me posvojila, grem pa domov.« Povedali so nam, da bodo po tej izkušnji učencem v sobotnih šolah z drugačnim navdušenjem pripovedovali o Sloveniji. Seminarji potekajo še danes.

Kaj so prinašale šolske reforme?

Pozdravljala sem reforme na področjih, povezanih z vzgojo, na primer ozaveščanje vzgojnih načel, kot je medkulturni dialog, vključevanje učencev različnih kulturnih in jezikovnih skupnosti v slovensko šolsko in življenjsko okolje, poti k strpnemu sožitju. Ob pripravi vzgojnih načrtov so omenjena načela našla prostor v številnih šolah in vrtcih.

Vsake nekaj let v šolo prihajajo določene teme, npr. portfolio/listovnik, formativno spremljanje pouka, akcijsko raziskovanje, inovativni šolski projekti itd., ki zaposlijo velik del pedagoške stroke in učiteljstva, ne zajamejo pa celostnega vzgojno-izobraževalnega procesa. Šolske reforme so zaposlovale veliko strokovnjakov in praktikov, zahtevale ogromno finančnih sredstev, ni pa bilo narejene temeljite analize, da bi ugotovili pozitivne oz. negativne učinke reform. To je velika pomanjkljivost.

Kaj strokovnjaku, ki aktivno ustvarja šolo, prinaša veselje in zadovoljstvo?

Vsi se vedno srečujemo z novimi izzivi. Ni dovolj le študij strokovne literature, treba si je pridobivati tudi spretnosti in veščine za konkretno delo z učenci in s starši. Stalno učenje prispeva k strokovni in osebni rasti, ki jo kratkoročno, še bolj pa dolgoročno, opazimo pri svojem delu in to daje veselje in zadovoljstvo.

Kaj lahko šole naredijo ob srečanju z nasilnim vedenjem?

Oblike nasilja v šoli se spreminjajo. Nekateri starši ne zaznajo pravočasno znakov nasilnega vedenja, zato taki otroci nasilno vedenje prinesejo v šolo in tam se to še stopnjuje. Ozaveščati moramo starše in izobraževati učitelje, da bi čim prej zaznavali znake nasilniškega vedenja in pravočasno preprečevali težje in neobvladljive oblike. Pomembno je, da med učitelji, učenci in starši poteka stalna komunikacija. Potrebno pozornost moramo posvečati tudi učencem, ki so se iz drugih kulturnih okolij vključili v naš šolski sistem. Celotne učiteljske zbornice je treba izobraževati, da bi znali dekodirati znake nasilja, ki so povezani z nizko samopodobo učencev (in staršev), nesprejetostjo v skupini in družbenem okolju. Na tem področju sem dolgo delovala, pripravila in vodila sem seminarje, kot so *Delo s starši otrok in mladostnikov različnih kulturnih in jezikovnih skupnosti*, *Z igro do strpnosti in razumevanja drugačnih*, *Medkulturni dialog – učno načelo sodobne šole*, organizirala tematske konference ter ob izbranih dejavnostih usmerjala strokovne delavce pri delu s temi učenci in njihovimi starši. S kolegico sva napisali priročnik s konkretnimi primeri delovanja proti nasilnemu vedenju.³

Sodelovanje s starši je zelo pomembno.

Starši naših učencev prihajajo iz različnih socialnih in kulturnih okolij, v katerih so si sami pridobivali znanje in izkušnje s šolo ter z učitelji, poznajo in izvajajo različne vzgojne stile, imajo različna pričakovanja od otrok in šole ter različno razumevanje vloge znanja, učiteljev, šole. Imajo različne zmožnosti za učno pomoč svojim otrokom. Med njimi so tudi zelo kritični, ki imajo visoka pričakovanja od javne šole in

tudi sami veliko nudijo svojim otrokom. Drugi pa vse delo prepuščajo učiteljem in se za šolo ne zanimajo preveč, so prezaposleni, imajo skromne izkušnje s šolo, različne osebne zadrege, ne poznajo svojih pravic, predpisov, jezika, delovanja šolskega ter širšega družbenega sistema.

Vsi starši si želijo uspešnega otroka. Vsem svetujem, naj bodo svojemu otroku najpomembnejša podpora, naj ga imajo brezpogojno radi, naj mu dajo svoj prosti čas in ljubezen. Časa ne morejo nadomestiti z materialnimi dobrinami. Otroku naj privzgajajo potrpežljivost, da bo zmožek počakati na cilj, ki mu ga pomagajo postavljati, da ne bo vsega imel takoj, da se bo tudi v mladostniški dobi še čemu čudil in se veselil. Starši naj ne poskušajo preko lastnega otroka dosegati svojih spodletelih življenjskih ciljev. Vredno je, da so starši povezani s šolo in učitelji, se redno udeležujejo roditeljskih sestankov, govornih ur in spremljajo, kaj se dogaja z njihovim otrokom. Splača se dati prednost osebni stiki z učitelji, elektronski stiki naj bodo le dopolnilo temu. Izkušnje nam povedo, da so tudi srednješolci bolj uspešni, če njihovi starši dobro sodelujejo z razrednikom in drugimi učitelji.

V svoji karieri ste srečali veliko učiteljev. Katere so lastnosti dobrega učitelja?

Učitelji moramo biti potrpežljivi in zelo empatični, saj vsak učenec, tudi odrasel, na svoj način in s svojo hitrostjo sprejema informacije in jih ponotranja, vsakdo začne na svoji izhodiščni točki in vsakdo gre po svoji poti do točke, ki jo želi ali pa zmore doseči. Če se tega zavedamo, lahko temu podredimo naše pedagoške postopke. Vsaka učna ura je izvirna, avtorska, tu smo učitelji avtonomni in tudi zato ima poučevanje poseben čar.

Pred očmi imam kar nekaj uspešnih učiteljic, ki so znale navdušiti svoje učence. Na primer, nekoč sem s sodelavcem iz Švice obiskala razredno učiteljico v Mirni na Dolenjskem. Alenka Knez ji je ime. Celo dopoldne sva hospitirala pri njenih učnih urah. Učenci so delali individualno in skupinsko, bili so zelo aktivni, vsi so reševali naloge, eni so jih naredili prej, drugi pozneje, toda vsi so bili uspešni. Po pouku so odšli domov, mi pa smo nadaljevali strokovni pogovor. In glej. Nekaj učencev se je vrnilo v šolo. Vprašali smo jih, zakaj.

Odgovorili so, da bi radi nadaljevali z učenjem in reševanjem nalog, ki so jih prej dobili. Povedali so, da jim je v šoli lepo, da se prijetno počutijo, da jih ni strah nalog, da zmorejo biti uspešni in se radi učijo v prijetnem vzdušju. Res je bilo tako. Učiteljica je na prijazen način spodbujala učence k vztrajnosti in odgovornosti pri delu. Usmerjala jih je k sodelovanju in medsebojni pomoči. Postavljala jim je meje, vedeli so, kaj smejo in česa ne, in pri tem je bila dosledna. Učenci so v tem razredu dobili priložnost, da se 'naležejo' vrednot, ki bi jih bilo vredno podpreti tudi v domačem okolju. Učiteljica je poučevala in vzgajala. Takšnih učiteljev je veliko, morali bi biti tudi primerno nagrajeni. Poklic učitelja je namreč premalo cenjen.

Biti učitelj je lepo, toda delo je zelo zahtevno in odgovorno. Lepo je poučevati, zlasti če si sam vedoželjen, če si se pripravljen stalno izpopolnjevati na predmetnem in metodično-didaktičnem področju ter neprestano iskati učinkovitejše pedagoške in andragoške pristope za uspešno delo z učenci in za sodelovanje s starši. V ozadju uspešnega in inovativnega učitelja je veliko strokovnega izpopolnjevanja in priprav na pouk, kar kritična javnost (pre)malo pozna.

Učitelj tudi vzgaja.

Ja, učitelji tudi vzgajamo, na vseh stopnjah, nismo le posredovalci znanj in veščin določenega predmeta. Zelo pomembne vzgojne učinke dosegamo z zgledom. Učenci hitro zaznajo učiteljevo držo, hitro spoznajo, ali učitelj samo govori ali pa tako tudi ravna in živi.

To velja tudi za vzgojne prijeme v družinskem okolju. Pomembno je, da starši pomagajo učitelju in učitelji staršem, da se o vzgojnih načelih pogovarjajo, da starši učiteljem zaupajo. Da ne bi vzgajali po dveh tirih; dvotirna vzgoja mlade zapelje in odpelje v neželeno smer, v brezciljno postopanje, različne oblike zasvojenosti, ko vse postane brez zveze. Marsikdaj slišimo: »Koga naj poslušam, zakaj naj se še trudim, kaj mi vse to pomaga – ta stari govorijo eno, v šoli pa drugo.«

Naj vzgojne spodrsrljaje ponazorim s primerom fantov, ki sem ju pred kratkim spoznala v skupnosti Cenacolo v Medžugorju. Oba (16 let, 23 let) sta povedala, da v svojih družinah in v šoli nista pridobila pomembnih vrednot. Nista imela postavljenih tirnic, po katerih naj bi šla skozi življenje. Hu-

do sta zašla. Zdaj sta odločena vrniti svoje življenje na pravo pot, spoznavata vrednote. S fizičnim delom in molitvijo ter ustvarjalnim delom, izolirana od sprevrženega okolja, v katerem sta prej živela, odpravljata razvade ter poskušata na novo zaživeti. Seveda je ta pot težja od tiste, po kateri naj bi hodila v otroštvu. Hvala Bogu, da sta dobila drugo priložnost. Vsi nimajo te sreče.

Kaj za vas pomeni celosten razvoj osebnosti?

Celosten razvoj osebnosti se gradi na usklajenem ali uravnoteženem telesnem, duševnem in duhovnem področju. O duhovnem razvoju pri nas v šolskih dokumentih ni nič zapisano. Spodbujanje optimalnega razvoja posameznika oz. doseganje najvišje stopnje možnega napredka se sicer poudarja, ne omenja pa se duhovnega vidika. Brez duhovne razsežnosti posameznikova identiteta ni popolna in zato ni mogoč optimalen razvoj. Na tem področju bo v prihodnosti v Sloveniji treba narediti temeljito reformo. Na duhovni vidik kot del celostne podobe posameznika je zelo poglobljeno in analitično pokazala raziskava, objavljena v knjigi *Vzgojni načrt v šoli*.⁴

Torej menite, da je duhovna razsežnost v naših šolah najbolj podhranjena?

Predstavila bom doživljanje pouka z duhovno dimenzijo v ZDA. Ko sem leta 2006 obiskala slovensko skupnost v ZDA (Cleveland), sem hospitirala v ameriški javni šoli (15 let stari učenci). To je bila učna ura, pri kateri je učiteljica, sicer Slovenka po poreklu, z učenci obravnavala vsebine, povezane z duhovnim življenjem in izražanjem le-tega v okviru različnih veroizpovedi, ki so prisotne v tem razredu. Vsak učenec je predstavil svojo veroizpoved. Spominjam se učenke, bila je Hrvatica, njeni starši so iz Dalmacije, ki je predstavila Marijo, Jezusovo mater. Bila je oblečena kot Marija, o njenem življenju je govorila v prvi osebi, potem je sledila tudi Marijina molitev. Soščolcem je povedala, kako in kdaj pri njih doma častijo Marijo. Drugi učenci so predstavili kakega svetnika, učenci muslimanske veroizpovedi pa so predstavili svojo vero. Veliko so se pogovarjali. Učiteljica je bila v ozadju, vstopala je le občasno, da je pogovor nemoteno potekal. Na koncu so učenci dobili ocene, ki so bile odvisne od njihove aktivnosti v ce-

Dragica Motik v centru Ljubljane vabi udeležence, da bi začeli s predstavitvijo posameznih delov Ljubljane (foto: arhiv Dragice Motik)

lotni predstavitvi ter spretnosti pri odgovarjanju na vprašanja sošolcev in učitelja. To je bila lepa izkušnja in zgovoren primer dialoga med različno vernimi v razredu. Po mojem mnenju naši učenci na tem področju ne dobijo dovolj informacij, še manj veččin za strpen pogovor in medsebojno spoštovanje, zato so prikrajšani na poti celostnega razvoja in zorenja. Tu lahko najdemo tudi razloge za marsikatero dezinformacijo o vernih ljudeh, pa tudi za nestrpnost ali celo sovraštvo do verujočih.

Katere vrednote so za vas najbolj pomembne?

Zame so najpomembnejši zdravje, upanje in vera. Takoj za tem pa odgovornost do sebe in drugih, pravičnost in zanesljivost, doslednost in zmožnost življenja v sočloveka.

Čemu naj se učitelj posveti v svojem tretjem življenjskem obdobju?

Ko sem se upokojila, sem začela aktivno delovati v *Društvu upokojenih pedagoških delavcev Slovenije*. Sodelovala sem pri zasnovi, organizaciji in izvajanju tridnevnega seminarja za bodoče upokojene pedagoške delavce. Seminar, ki smo ga pripravili, je novost v Sloveniji, v tujini pa že dolgoletna praksa. Naš cilj je bil, da bi pedagoškim delavcem, ki so leto, dve ali tri pred upokojitvijo, ponudili informacije in usmeritve, kako naj se pripravijo nanjo. Pomembno je, da pred upokojitvijo začnemo načrtovati, kaj bomo počeli potem. V naši družbi so starejši, zlasti pedagoški delavci, odrinjeni na rob, čeprav imajo dragocene izkušnje in znanje, kar je škoda za družbo.

Poskušam narediti tudi nekaj zase na duhovnem področju. Sem aktivna članica *Društva katoliških pedagogov Slovenije*. Udeležujem se dejavnosti skupine, ki raziskuje duhovne prvine. Beremo knjige, se o vsebini pogovarjamo in smo deležni dodatne razlage. Do sedaj smo sku-

paj prebrali knjigi *Moj polomljeni Kristus* in *Pripoved ruskega romarja*. Poleg tega imamo še predavanja. Dobili smo odlične usmeritve za branje *Svetega pisma*. Na seznamu za branje imamo že nove knjige. Obiskujem še tečaj italijanščine, veliko berem in hodim v naravo. Prizadevam si ohraniti fizično, umsko in duhovno kondicijo. ◀

Opombe

¹ Učitelji DPS in drugih predmetov v slovenščini v Argentini so in še danes poleg slovenščine in slovenske literature poučujejo tudi nacionalno zgodovino, geografijo slovenskega nacionalnega ozemlja, petje slovenskih otroških in ljudskih ter umetnih pesmi, etnografske značilnosti Slovenije in verouk v slovenščini.

² Več o tem je napisala tudi v *Vzgoji*: Motik, Dragica (2001): *Slovenski jezik in kultura med Slovenci v tujini*. *Vzgoja*, III, 9: 38–40; Motik, Dragica (2009): *Ohranimo slovenščino*. *Vzgoja*, XI, 41: 42; Motik, Dragica (2017): *Domovina daje moč in razpoznavnost*. *Vzgoja*, XIX, 75: 16–17.

³ Motik, Dragica in Veljič, Irma (2006): *Spoznavam tebe, sebe, nas*. Ljubljana: ZRŠS.

⁴ Šinkovec, Silvo (2017): *Vzgojni načrt v šoli. Spodbujanje celostnega razvoja osebnosti učencev*. Ljubljana: Založništvo Jutro, Inštitut Franca Pedička.

Izkušnje – glavno gradivo za razvoj osebnosti in sožitja

Skupinsko socialno učenje III

■ **Jože Ramovš**, prof. dr., antropolog, logoterapevt, ima opravljeno specializacijo iz partnerskega komuniciranja, je predstojnik *Inštituta Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje*. Metodo skupinskega socialnega učenja teoretično in praktično razvija v razvojnih programih za kakovostno staranje, lepše sožitje, osebnostno zorenje in terapevtsko reševanje psihosocialnih težav. Napisal je preko dvajset samostojnih knjig, njegova strokovna bibliografija v COBISS obsega nad tisoč enot.

Skupinsko socialno učenje je metoda za oblikovanje osebnosti in lepšega sožitja. V Vzgoji (marec 2017, št. 73: 12–14) je bil objavljen njen oris, letos jo predstavljamo od bližje. V prejšnji številki (marec 2018, št. 77: 19–20) smo spoznali današnja nevroznanstvena spoznanja o navdušenju, ki potrjujejo vzgojne izkušnje o tem, kako pomembno je veselje za osebnostno rast, srečnost in lepo sožitje. Danes se bomo ustavili ob izkušnjah, ki so osrednje učno gradivo pri skupinskem socialnem učenju: vsakdanje, dobre, slabe; lastne in izkušnje drugih. Ker je naše življenje sestavljeno iz izkušenj, imamo tega učnega gradiva na pretek – surovega, ki čaka na smiselno obdelavo.

Človek, ki se zdravo razvija, posveča uravnoteženo pozornost trojemu. Življenjsko usmerjenost si oblikuje s tem, da pred seboj budno opaža možnosti in jih v sebi trezno presoja. Svoj vsakdanji realizem gradi s tem, ko v sedanjem trenutku izbere najbolj smiselno med možnostmi in jo uresničuje. Nič manj pozornosti pa ne posveča izkušnjam, iz katerih je stkana njegova preteklost; te so ga naredile takšnega, kakršen je, v njihov humus in skalovje je zakoreninjen. Izkušnje so veliko več kakor spomini. Večino izkušenj smo pozabili, a so kljub temu vdelane kot zidaki v našem možganskem razvoju. Vse, kar sem naredil, doživel, zagrešil, zdržal, kar se je z menoj dogajalo, je postalo humus ali skalovje, iz katerega raste. Od mojih izkušenj je zelo odvisno, koliko možnosti vidim pred seboj, kako smiselno izberem med njimi in v kolikšni meri svojo odločitev uresničim. Izkušnje se nam nabirajo nenehno, vse življenje – od spočetja do smrti. Nekaterih se živo zavedamo, druge so na robu zavesti in se jih spomnimo ob kaki priložnosti, tretje so globoko nezavedne. Vse pa vplivajo na naše doživljanje in vedenje. Izkušnje so najbolj osebna človekova lastnina – so tako osebne in tako lastne ka-

kor njegovo telo. Iz življenjskih izkušenj je sestavljena naša zavest: kdo in kaj sem. Izkušnje nas oblikujejo, da smo takšni, kakršni smo: srečni ali nesrečni, dobri ali slabi, drugim prijetni ali zoprni, uspešni ali neuspešni. Osebne izkušnje so najdragocenejše osebno bogastvo.

Pri metodi skupinskega socialnega učenja uporabljamo izkušnje kot glavno učno gradivo za razvoj osebnosti in lepšega sožitja v družini, službi in družbi.

Lastne izkušnje

Če bi morali svoje izkušnje 'sortirati', bi jih verjetno razporedili v naslednje tri kupe.

1. Vsakdanje izkušnje ob gospodinjskem in poklicnem delu, vsakdanjih dolžnostih in težavicah, stikih z naravo in kulturo, z razmerami, v katerih živimo, zlasti pa izkušnje z medčloveškim sožitjem. Čeprav je vsakdanjih izkušenj največ, jih navadno ne opazimo, ker so del našega rutinskega življenjskega in sožitnega sloga. Nanje postanemo pozorni, če se neprijetne.

2. Dobre izkušnje. Vsak človek jih ima veliko. Večinoma vsak dan doživimo, naredimo ali se nam zgodi kaj lepega, dobrega, zanimivega, koristnega. Tu in tam pa do-

Slabe izkušnje postanejo trdni zidaki naše osebnostne rasti in sožitja v družini, službi in družbi, če sta izpolnjena dva pogoja: do njih moramo zavzeti smiselno osebno stališče in jih prav obdelati.

živimo kako posebno dobro izkušnjo. Ta človeka bodisi zelo dvigne ali pa mu zelo škodi – odvisno od tega, ali je zavzel do nje smiselno osebno stališče. Temeljna dobra izkušnja je, da sem živ in sorazmerno zdrav, da mi ne manjka nič nujnega, da me imajo ljudje radi. Ta izkušnja nam je tako samoumevna, da se je večinoma ne zavedamo. Z njo se hrani človekovo prazaupanje, brez katerega se naš razvoj sproti seseda v razvaline. Dobre izkušnje nas v spominu osrečujejo in nam dajejo življenjsko moč. Žal jih večinoma zanemarjamo, zato so pozabljene v ropotarnici spomina. Pozabljenih pa ne moremo koristno uporabljati sami zase in ne morejo koristiti drugim, da bi se jih veselili in se učili iz njih. Sodobna znanost o možganih potrjuje vzgojno izkušnjo vseh kultur, da se najlažje in najuspešnejše učimo iz dobrih izkušenj.

3. Slabe izkušnje. Tudi te ima vsakdo. So ne-

Dobre izkušnje nas v spominu osrečujejo in nam dajejo življenjsko moč. Žal jih večinoma zanemarjamo, zato so pozabljene v ropotarnici spomina.

prijetne, težke, žalostne, tragične; same po sebi nas bolj pohablajo in zastrupljajo kakor gradijo trdno osebnost in lepo sožitje. Vendar se je tudi iz njih mogoče uspešno učiti; za osebnostni razvoj in sožitje je to nujno, saj nihče ne gre skozi dneve, tedne in leta brez slabih izkušenj. Slabe izkušnje postanejo trdni zidaki naše osebnostne rasti in sožitja v družini, službi in družbi, če sta izpolnjena dva pogoja: do njih moramo *zavzeti smiselno osebno stališče* in jih prav *obdelati* – tema pomembnima veščinama pri metodi socialnega učenja se bomo posebej posvetili v naslednjih dveh prispevkih o skupinskem socialnem učenju (Vzgoja september, december 2018). Če se pogledamo v prvega od teh treh kupov izkušenj – v vsakdanje izkušnje, se zavemo, da so bodisi dobre bodisi slabe. Naj je neka izkušnja še tako banalno vsakdanja in neopazna, je dobra, če je le malenkost prispevala k življenju in sožitju. Če pa je majčkeno škodila meni, komu drugemu ali naravi, sodi na kup slabih izkušenj. Zato nam pri razvijanju metode skupinskega socialnega učenja iz izkušenj ostajata samo dve nalogi: razvijati veščine za smiselno uporabo dobrih in slabih izkušenj.

Izkušnje drugih

Skoraj enako kakor lastne izkušnje so za človeško rast in zorenje pomembne tudi izkušnje drugih ljudi. Ko odprto in z veseljem poslušam druge, ki pripovedujejo o svojih dobrih izkušnjah, in ko z naklonjenostjo opazujem njihovo dobro ravnanje, se iz njihovih izkušenj učim podobno kakor iz svojih. Ko ob slabi izkušnji drugega z njim čutim, sodoživljam in mu sočutno pomagam, se sam človeško razvijam podobno kakor takrat, ko uspešno rešujem svoje težave.

Ne spreglejmo pa nujnega pogoja za to: da drugega doživljam odprto, z veseljem in sočutno. V prejšnjem članku smo govorili o navdušenju, ki v možganih sproži proces hitrega in uspešnega učenja. Majhen otrok se zato tako hitro uči, ker njegovi možgani po več desetkrat dnevno zažarijo v navdušenju. Odrasli imamo to odločilno zmožnost za ustvarjalno reševanje nalog tako zanemarjeno, da mnogim možgani po več deset dni ali cela leta niti enkrat ne

Foto: Petra Duhannyo

zažarijo v navdušenju nad drugim. Odprtost do dobrih izkušenj drugega, veselje in navdušenje nad njim ter sočutna pomoč v njegovih težavah so pogoji za plodno uporabo tujih izkušenj. Brez te usmerjenosti nas izkušnje drugih kaj hitro jezijo, delajo nesrečne in nevoščljive, da rinemo v slabe odnose, ali pa brezbrizne do drugih, da ob njihovih težavah otepevamo – brezčutnost pa je najhujše nazadovanje v razvoju človeka in v medčloveškem sožitju.

Od surove do obdelane izkušnje

Izkušnje zahtevajo našo zavestno pozornost – treba jih je prav obdelovati. Če jih ne obdelujemo sproti, se nam zgodi enako kakor z vrtno, na katerem plevel preraste in uniči pridelek; vsakdanje izkušnje nam postanejo nadležne, dolgočasne in puste, slabe nas stresno uničujejo, dobre pa se utapljuje v temo pozabe.

Kako in s katerimi orodji obdelujemo dobre izkušnje?

Sodobna pozitivna psihologija jasno ve, da se življenjski razvoj hrani iz dobrih izkušenj. Nagrajevalna možganska transmisija ob veselju in navdušenju odpira najširšo pot za uspešno učenje, srečnost in oblikovanje lepega sožitja. Pri zelo uspelem sožitju in sodelovanju imamo pet dobrih izkušenj na eno slabo¹ (med dobre sodijo tudi tiste slabe, ki jih je človek prav obdelal).

Zato pri skupinskem socialnem učenju posvečamo glavno pozornost obdelovanju dobrih izkušenj. Temu služi pogovor o vsebini, pri kateri ima vsak dobre osebne izkušnje; in sicer take, o katerih rad pripoveduje drugim. Pri tem se skupina uvaja v dobro navado lepe pogovorne kulture, kjer vsakogar vsi pozorno poslušajo, se na njegovo pripoved hvaležno odzivajo, ga

kličejo po imenu in izven skupine molčijo o tem, kar so osebne slišali od drugih.

Prav tako se obnese skupinsko opravljanje novih dejavnosti, ki vsem koristijo in so jih zmožni. Že samo izvajanje take dejavnosti omogoča članom skupine nove dobre izkušnje, nato pa še skupinski pogovor, v katerem z veseljem pripovedujejo o svojih novih izkušnjah in spoznanjih. Uvajanje pestrega nabora novih dejavnosti je nujno v terapevtskih skupinah za učenje lepšega sožitja, zelo učinkovito pa je tudi v preventivnih učnih skupinah za osebno zorenje in učenje lepšega sožitja.² S smiselnim izborom vsebine skupinskih pogovorov in dejavnosti se zlahka doseže, da ima vsak član pri tej ali oni pogovorni vsebini ali pri izvajanju kake dejavnosti vodilno vlogo v skupini; to je pogoj za kakovosten skupinski razvoj.

S tem ko sproti obdelujemo vsakdanje in dobre izkušnje, preprečujemo, da bi se na vrtu našega življenja razraščal plevel slabih izkušenj.

Po čem vemo, da so naše izkušnje postale lepo obdelane in rodijo zdravo hrano za razvoj naše osebnosti in sožitja? Odgovor je kratek in jasen:

- da se jih zavedamo;
- da smo jih veseli, nanje ponosni in zanje hvaležni (vse troje skupaj!);
- da o njih v primernem trenutku pripovedujemo drugim, da se z njimi obogatijo. ◀

Opombe

¹ To je ugotovitev raziskovalca medčloveškega sožitja Johna M. Gottmana.

² O terapevtski uporabi novih dejavnosti več v knjigi Jože Ramovš, *Boj za življenje družine* (1983), veliko tovrstnih dejavnosti za preventivno učenje kakovostnega življenja in lepšega sožitja pa v knjigah Jože Ramovš, *Sto domačih zdravil za dušo in telo*, 1. del (1990) in 2. del (1994), ter *Sožitje v družini* (2017).

Avtoriteta učitelja

■ **Sandra Kozorog Košuta**, mag. družboslovnih znanosti, je diplomirala iz angleškega in francoskega jezika s književnostjo. V osnovni šoli v Kobaridu poučuje angleščino in francoščino.

Avtoriteta je ključna, a vse bolj na stranski tir potisnjena komponenta vsakega vzgojno-izobraževalnega procesa. V članku predstavljamo gradnike vzpostavljanja avtoritete, od česa je odvisen odnos, ki ga ima učitelj z učenci, in kako v razredu vzpostaviti avtentično, prijetno, a hkrati spoštljivo delovno okolje.

Za slehernega učitelja je najverjetneje eden izmed največjih izzivov vzpostavitve nekega spoštljivega, a obenem sproščene- ga odnosa z učenci. Odnosa torej, ki bo temeljil na avtoriteti in ne na avtoritarnosti. Dandanes ta dva pojma v vzgoji pogosto enačimo, kar pa prav pogledu na avtorite- to povzroča veliko škodo.

Dejstvo je, da je na slovenskem šolskem področju (pa tudi v družinah) v zelo krat- kem času prišlo do velikih sprememb. Enačba 'učitelj = avtoriteta' dandanes ni- kakor ni več samoumevna, zato je vpraša- nje (iskanja) avtoritete še toliko bolj smi- selno. Učitelj bi sicer že samo zaradi vloge, ki jo opravlja, moral imeti neko avtoriteto, na žalost pa se je zaradi permisivne vzgoje porušil sistem jasno določenih pravil, po- jem avtoritete pa potisnil v ozad- je. Pri tem moramo veliko krivdo pripisati okolju, v katerem otrok odrašča, saj je danes otrokom dovoljeno precej več kot v prete- klosti. Nič nenavadnega na pri- mer ni, da starši vsepovprek kri- tizirajo razne avtoritete, otroci in mladi pa pri tem enakopravno prisostvujejo, kar je bilo v prej- šnjih generacijah nekaj nepoj- mljivega. Na žalost se starši pri tem ne zavedamo, da se bo tako ravnanje kot bumerang vrnilo k nam samim; s tem ko rušimo av- toriteto učiteljev (pa tudi zdrav- nikov, duhovnikov, drugih star- šev ipd.), si spodkopavamo tla pod nogami. »Kaj, toliko domače naloge vam je dala!?!« je navidez nedolžen komentar, ki pa močno ruši ugled tistega, ki si prizadeva za znanje našega otroka. Iz pove- danega sledi, da se morajo danes učitelji (pa tudi starši) še toliko

bolj truditi za stvar, ki je bila do pred krat- kim samoumevna.

Avtoriteta je pri vzgoji nepogrešljiva. Prvo in najpomembnejšo avtoriteto za otroka predstavljajo njegovi starši. Druga, a prav tako pomembna, pa so vsi tisti, ki se tako ali drugače ukvarjajo z njegovo vzgojo.

Le tisti, ki verjame v pomembnost svojega osebnega dela in seveda verjame v otroke, ki so mu zaupani, bo svoje delo lahko dobro opravil.

Starši, ki svojemu otroku ne predstavljajo avtoritete, bodo le težko dobro opravili svoje delo. Popolnoma enako velja tudi za

učitelja, ki ne more biti dober učitelj, če otrok v njem ne vidi avtoritete.

Začne se že z najpreprostejšim vzgojnim sredstvom, tj. zgledom. Če hočemo, da nas bodo otroci spoštovali, moramo tudi mi spoštovati njih. Ko otroci v staršu/ vzgojitelju/učitelju začutijo človeka, ki spoštuje slehernega posameznika, začnejo odpirati svoja srca, med njimi se začne ustvarjati vez, ki omogoča živ in pristen stik. Očitno je torej, da mora biti spošto- vanje obojestransko, česar pa se učitelji, ki le-to najbolj pričakujejo, pogosto ne zave- dajo. V takem spoštljivem odnosu bo na- mreč otrok zadovoljil svojo potrebo po varnosti, ki je ena izmed človekovih tem- eljnih potreb, nujna za zdrav razvoj otrokove osebnosti. Učitelj svojega dela

Foto: Marko Hrovat

torej ne sme opravljati mehanično, ampak mora svoje učence upoštevati kot odgovorna, kompetentna bitja, do njih pa gojiti visoka pričakovanja.

Učiteljeva pričakovanja so torej drugo, prav tako pomembno področje pri ustvarjanju avtoritete. Med pričakovanji učiteljev in odzivom učencev namreč obstajajo pomembne povezave. Višja kot so pričakovanja, ki jih učitelj goji do svojih učencev, bolj bodo učenci angažirani. In seveda obratno – nižja kot so pričakovanja, pasivnejši, pa tudi manj spoštljivi so otroci. Iz tega logično sledi, da je pomembna komponenta učiteljeve avtoritete tudi njegova strokovnost. Na žalost pogosto spregledamo dejstvo, da mladi svet dojemajo drugače kot odrasli, drugače se učijo. Mladim danes posredovanje golih dejstev, pa čeprav potrjenih, ne zadošča več. Žene jih radovednost, želijo si izzivov.

Pri vzpostavljanju odnosa pa moramo po drugi strani paziti, da nas ne potegne v prijateljski odnos. Zmotno je namreč mi-

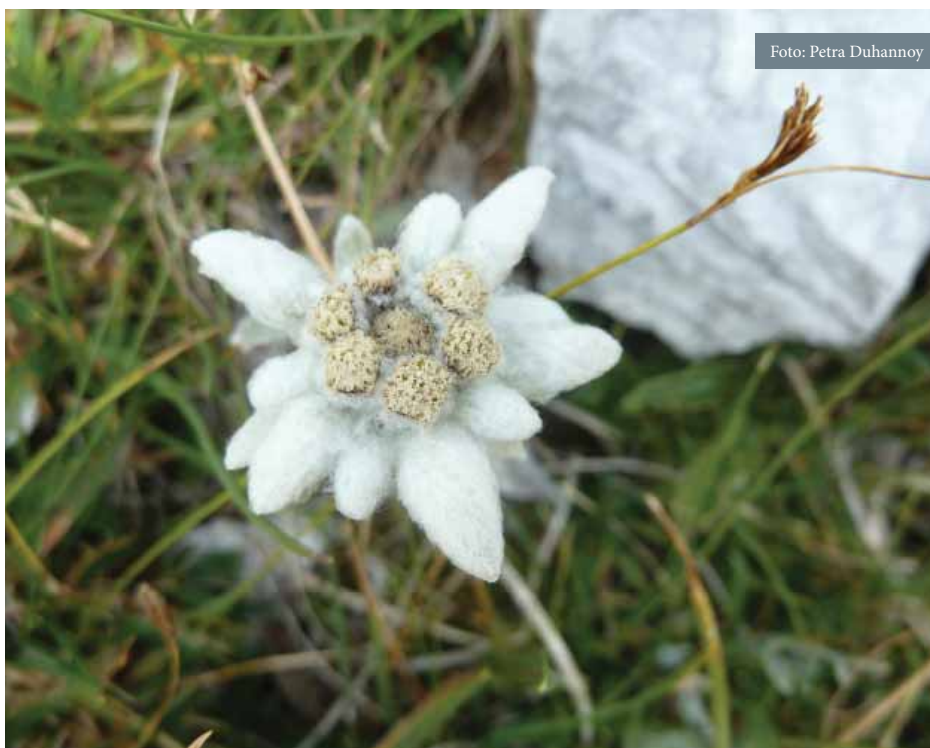

Foto: Petra Duhanny

Kadar spregovorim

*Kadar spregovorim o tebi
in te hvalim in kujem v
zvezde,
govorim jasno in glasno
v jeziku, ki ga razume ves svet.*

*Takrat razglašam svojo
ljubezen,
svoje veselje in svoj ponos.
In hvalim svoj rod.
In pojem o upanju.*

*Kadar pa spregovorim o
resnici
najinih spečih in bdečih ran,
govorim tiho
in po slovensko.*

Kuntner, Tone (2018): *Zamrznjena Pmlad*. Ljubljana: Karantanija, str. 40.

šljenje tistih, ki menijo, da bodo dobro vzgajali, če bodo z otrokom prijatelji. Učitelj in učenec, tako kot mama in hči, ne moreta biti prijatelja. Kot navajam zgoraj, je topel odnos nujno potreben, ne sme pa biti enakosten, saj se ob danes vse bolj potenciranih človekovih pravicah tak odnos pogosto sprevrže v neenakovrednega, v katerem je učitelj celo podrejen. Otrok si v takem odnosu lahko dovoli prav vse, učitelj pa je zelo omejen. Avtoriteta vedno pomeni neko nadrejenost, kjer enakost nima prostora.

Očitno je torej, da je avtoriteta večplasten pojem, ki ni povezan samo s posameznikovo osebnostjo, ampak tudi z zunanjimi okoliščinami. Prevladuje zmotno mnenje, da je avtoriteta neka karizma, ki jo učitelj ima ali pa je nima. Vendar ni povsem tako. Res je sicer, da si je zapravljeno avtoriteto zelo težko povrniti, vendar pa je veliko mogoče narediti že prej. A vse ni odvisno samo od posameznika. Učitelj si mora biti najprej na jasnem, kaj vključuje pojem avtoriteta. Utrjevanje avtoritete z grožnjami, kričanjem in ustrahovanjem vsekakor ne zagotavlja avtoritete, ampak vodi v avtoritarnost, ki je pri vzgoji prej škodljiva kot nujno potrebna.

Naslednja stvar je zavedanje, kako pomembno poslanstvo in privilegij imamo učitelji pri delu z otroki. Le tisti, ki verjame v pomembnost svojega osebnega dela

in seveda verjame v otroke, ki so mu zaupani, bo svoje delo lahko dobro opravil. Učitelj je kot zrcalo: gorečnost učitelja = gorečnost učenca. Vera vase, v svoje poslanstvo in otroke so komponente njegove karizmatičnosti, gorečnosti in prepričljivosti.

In ne nazadnje, pri vzpostavljanju avtoritete ni nič manj pomemben gradnik učiteljeva avtentičnost. Učitelj, ki pri svojem delu ni pristen, ki svojo vlogo zgolj igra, ne more vzpostaviti pristnega odnosa s svojimi učenci. To seveda pomeni, da včasih v razred prinese tudi svojo stisko, svoj problem. Nič hudega. Vsi smo ljudje, vsakdo ima kdaj slab dan. Pretvarjanje pred otroki, da ni nič narobe, bo učitelja naredilo nepristnega. Lahko pa se v takem trenutku zave, kako pomembno je njegovo poslanstvo. Lahko se odloči, da bo uro posvetil zgolj učencem in za krajši čas odložil svoje težave. Otroci za njegove stiske niso nič krivi, problemi pa ga bodo tako ali tako počakali.

Otrok se bo zdravo (duševno) razvijal le ob trdnih, jasnih avtoritetah. Kjer teh avtoritet ni, je razvoj oviran. Zavedati se moramo, da mladi avtoritete ne odklanjajo. Nasprotno. Mladi si avtoriteto želijo. Odklanjajo pa vsevedne 'bogove', ki v svoji osebni prostor ne puščajo prav nikogar. ◀

Umetnost pozornosti

■ **Mirnesa Džananović** je prof. matematike in dipl. vzgojiteljica, zaposlena na OŠ Prežihovega Voranca Jesenice. Učiteljski poklic opravlja 14 let, trenutno je učiteljica matematike. Vodi interesne dejavnosti ter organizira tekmovanja iz logike, matematike, razvedrilne matematike in matematike skozi gibanje. Vrsto let vodi projekte za boljše počutje učencev, za integracijo učencev s posebnimi potrebami in povezanost s skupnostjo. Aktivno sodeluje na različnih mednarodnih simpozijih in konferencah.

Na delu preživimo skoraj polovico življenja, zato je pomembno, kako ga preživimo. Naše delo je izraz našega celostnega bitja. Lahko je čudovito sredstvo za izražanje naših najglobljih teženj in vir velike izpolnitve, miru, veselja, preobrazbe in zdravljenja. A delo nam lahko povzroča tudi veliko trpljenja. Koliko miru in sreče bomo ustvarili, je odvisno od tega, kaj naredimo z življenjem, in od tega, ali živimo pozorno. Če ozavestimo vsak trenutek in smo pozorni na vse, kar počnemo, nam lahko delo pomaga uresničiti ideal usklajenosti z drugimi ter negovati razumevanje in sočutje.

Pri vsakem delu lahko veliko storimo za pomoč drugim in ustvarjanje srečnega delovnega okolja, prostora, kjer lahko delamo v veselju in harmoniji, brez stresa in napetosti. Vaje pozornega dihanja, sedenja, prehranjevanja in hoje lahko pripomorejo k pozitivnemu delovnemu okolju. Če se naučimo umetnosti ustavitve, sproščanja napetosti, uporabe ljubečega govora in resničnega poslušanja, lahko močno vplivamo na svoje zadovoljstvo pri delu. Ko znamo oskrbeti svoja močna čustva in pri delu navezati dobre medsebojne odnose, se izboljša komunikacija, zmanjša stres, naše delo pa postane prijetnejše (Nhôat, 2013).

Pozornost življenja in dela

Ko smo pozorni, se popolnoma osredotočimo na dogajanje v tem trenutku. Um privedemo v svoje telo in se vrnemo v ta trenutek. Začnemo s pozornim zavedanjem dihanja: našega vdiha in izdiha. Pozornost nam pomaga, da smo lahko povsem navzoči in da živimo tu in zdaj. Vsak od nas jo lahko ustvari. Ko se pri vdihu in izdihu osredotočamo na zrak, ki vstopa v naše telo in ga zapušča, temu pravimo pozorno dihanje. Ko se pri pitju osredotočamo samo na pitje in nič drugega, temu pravimo pozorno pitje. Ko se pri hoji povsem zavedamo svojega telesa, dihanja, stopal in korakov, temu rečemo pozorna hoja (Nhôat, 2013).

Dihanje ima pomembno vlogo v odnosu do duševnosti. Lahko ga zavestno kontroliramo, poteka pa tudi samo od sebe kot drugi notranji procesi. Preko dihanja lah-

ko z umom vplivamo na telo in obratno telesom na um, torej je dihanje strateška povezava med umom in telesom. Dihanje je ključ za integracijo telesa in uma. Z učenjem zavestnega uravnavanja dihanja lahko obvladujemo tudi čustva in um. Raziskave kažejo pozitivne učinke na sprostitve mišične napetosti in na reduciranje anksioznosti skozi tehniko ozaveščanja dihanja (Proskauer, 1969 v: Kroflič, 1999). S tem ko svojo pozornost najprej usmerimo na dihanje, zmoremo združiti telo in um ter se povsem usidirati v tem trenutku. Tako se ga lahko bolje zavedamo. Ne obremenjujemo ga s prtljago iz preteklosti ali s skrbmi za prihodnost. Zavedamo se, da je prihodnost sestavljena iz sedanjih trenutkov. Če poskrbimo za ta trenutek, nam ne bo treba skrbeti za prihodnost. Vsa vsakodnevna dejanja lahko spremenimo v dejanja pozornosti: hojo, vožnjo, pitje, delo ... Pozornost lahko vadimo vedno in povsod. Za to ne potrebujemo posebnega prostora ali časa. Nekaj vdihov in izdihov je dovolj, da se ustavimo in vrnemo v ta trenutek. Pozorni moramo biti tudi na svoja čustva, ne samo na dejanja. Kadar se pojavi 'pozitivno' čustvo, smo pozorni nanj in ga sprejmemo. Tudi ko se pojavi 'negativno' čustvo, ga sprejmemo in smo pozorni nanj. Če se naučimo biti pozorni na vsako močno čustvo, ki se pojavi v nas, in ga sprejmemo, ne potlačimo ali se odzovemo nanj, potem sledi preobrazba in smo sposobni najti več veselja, miru in zavedanja. Ko se vrnemo v ta trenutek in opustimo misli o preteklosti ali prihodnosti, temu pravimo ustavitve. To vadimo zato, da

Foto: Peter Prebil

smo navzoči zase in za svet okoli sebe. Ko se naučimo ustaviti, začnemo videti, in ko vidimo, razumemo. Tako lahko ustvarjamo razumevanje, sočutje, mir in srečo. Če hočemo biti povsem navzoči pri svojem delu, za sodelavce, prijatelje in družino, se moramo naučiti umetnosti ustavitve.

Pozorno dihanje

Pozorno dihanje – zavedanje vdiha in izdiha ter spremljanje zraka, kako vstopa v telo in ga zapušča – prinaša občutek miru in skladnosti. Ko ta energija prežema naše telo, to na nas vpliva blagodejno. Z redno vadbo pozornosti dihanja, leže, sede ali stoje, bodo stres, konflikti in napetost v telesu in umu počasi izginili.

Ko smo pozorni in osredotočeni na vdih, postanemo eno z njim. Vdihni so lahko zelo prijetni. Ko vdihnemo, lahko cenimo dejstvo, da smo živi. Dihanje je bistvo življenja. Če se zavedamo svoje življenjske sile z dihanjem, nas to navda z neznanjskim veseljem. Vdihni nam ni treba izsiliti ali nadzorovati. Pomembno je le, da se ga zavedamo. V dihanje ne posegamo, samo

Foto: Benedikt Lavrih

začnemo se ga zavedati ter spremljati trajanje vdih in izdih. Ko se zavedamo svojega vdih in izdih, samodejno nehamo razmišljati, kar je koristno. Osredotočanje na dihanje nam lahko pomaga, da se prenehamo vznemirjati zaradi težav v preteklosti ali negotovosti glede prihodnosti. Če smo ves čas ujeti v svoje misli, postanemo utrujeni in ne zmoremo biti resnično navzoči. Naša vadba je nerazmišljanje. Le nekaj pozornih vdihov je potrebnih, da se osvobodimo, sprostim in znebimo napetosti v telesu in umu. Takšno popolno zavedanje dihanja je vadba pozornosti. Omogoči nam globlji uvid v to, kar je tu in zdaj, in vzpostavitev stika s čudeži življenja, tako da smo dovolj močni in bistri za razreševanje težkih situacij, na katere naltimo pri delu (Nhôat, 2013).

Kako zmanjšati stres

- Zjutraj se zahvali, da si živ in je pred tabo novih 24 ur življenja.
- Sedi in uživaj v zajtrku.
- Ob koncu dneva se spomni vseh lepih

trenutkov, ki so se ti ta dan zgodili.

- Redno zalivaj seme hvaležnosti in veselja, da lahko raste.
- Pot v službo prehodi s pozornostjo.
- Čakanje izkoristi za vajo pozornosti. Uživaj v danem času, ko ti ni treba nikamor in nič narediti.
- Izklopi mobilnik v avtomobilu ali med odmorom.
- Rdečo luč na semaforju ali prometni zamašek izkoristi za umiritev in počitek od razmišljanja.
- Ozavesti vsako napetost v telesu, razdraženost, jezo ali nezadovoljstvo in se osredotoči na dihanje. Sprosti ramena, obraz in čeljust. Dihanja ne spreminjaj, le zavedaj se vdih in izdih; spremljaj ga.
- Na delu si redno vzemi odmor za dihanje. Lahko si pripraviš kakšen opomnik (predmet, zvonjenje telefona, zvonec).
- Ne hiti z oglašanjem na telefon, vzemi si čas za nekaj vdihov.
- Vsak dan si vzemi nekaj minut za popolno sprostitve, da pozorno in z lju-

beznijo preletiš celotno telo ter se vsem organom zahvališ za delovanje.

- Pitje čaja, kave, vode ... spremeni v obred. Pomisli, koliko dela je vložena, da lahko to piješ. Uživaj v tem trenutku.
- Poskušaj ne deliti časa na prosti čas in čas za delo.
- Spremeni svoje delovno okolje v mirnejše in bolj veselo.
- Preden se lotiš težke naloge, sestanka, si predstavlja, da te spremlja zelo mirna, pozorna in spretna oseba.
- Če začutiš, da se prebujajo močna čustva, si vzemi čas za odmor, za pozorno dihanje ali pozorno hojo.
- Na ljudi okoli sebe glej kot na zaveznike.
- Preden odideš iz službe, se poskusi sprostiti in obnoviti oz. očistiti negativne energije.

- Opravljanje več stvari hkrati pomeni, da nisi nikoli popolnoma navzoč pri ničemer. Opravlja le eno stvar, in to z vso pozornostjo.
- Pri delu, sodelavcih, v družini išči le pozitivne stvari. Pogosto jim povej, da si hvaležen in da ceniš njihove pozitivne lastnosti in dobra dela.

Zaključek

Navajeni smo ločiti delo in zabavo ali delo in prosti čas. Vendar nam takšno razmišljanje prinese manj veselja in uspeha pri delu. Zavedati se moramo, da imamo pri delu izbiro. Izberemo lahko, ali bomo delo opravljali z veseljem, brez stresa in pritiskov. Z vajo pozornosti lahko vadimo tudi uživanje v delu, pisanju, načrtovanju, organizaciji, odnosih ... Če vse počnemo z vsem srcem in umom, postaneta svoboda in veselje mogoča. ◀

Literatura

- Kroflič, Breda (1999): *Ustvarjalni gib – tretja razsežnost pouka*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Nhôat, H. (2013): *Delo – kako najti veselje in pomen v vsakem trenutku*. Brežice: Primus.

Zavzemanje stališča in etična vzgoja

Skupaj se učimo, da skupaj živimo

■ **Mateja Centa**, dr., je raziskovalka in asistentka na *Teološki fakulteti* v Ljubljani. Sodeluje v mednarodnih projektih *Ethika* in *Little* ter kot sotrenerka v programu izpopolnjevanja za geštalt pedagogiko.

Pri poučevanju etike in vrednot je stališče, ki ga imate kot učitelj v zvezi z določenim vprašanjem, zelo pomembno. Nekateri pedagogi in učitelji so sicer mnenja, da mora biti učitelj vedno nevtralen. Toda to je praktično nemogoče, saj lahko svoje stališče nevede razkrijemo s pripombami in govorico telesa, učenci pa se lahko nanj tudi odzovejo. V prispevku predstavljamo nekaj stališč, ki jih lahko izberete, zavzamete in preizkusite v razpravah, ki jih boste imeli z učenci. Hkrati podajamo še nekaj zanimivih metod, s pomočjo katerih lahko z učenci vodite spoštljivo razpravo o spornih vprašanjih. Da pa bi razprave z učenci uspešno izvajali, kot prvi korak pri etični vzgoji priporočamo pogovor in sporazumni dogovor o tem, kako boste delovali kot razred ali skupina.

Opredelitev etične vzgoje

Spodaj je navedena opredelitev etične vzgoje, vendar v tej opredelitvi manjkajo določene besede. Poizkusite dopolniti manjkajoče besede v besedilu, v pomoč pa so vam besede v oklepaju na koncu opredelitve:

»Etična vzgoja je proces vzgoje in izobraževanja, ki razsvetljuje, _____ in širi naš pogled na svet. Spodbuja k razmišljanju o lokalnih in _____ vprašanjih. Uči nas, da razmišljamo o sebi kot o _____ naših _____ in globalnih skupnosti, ki imamo skupno odgovornost, da zagotavljamo enakost in spoštovanje _____ za vse ljudi, in nas hkrati navdihuje, da ves čas ukrepamo, da dosežemo ta skupni cilj.

Etična vzgoja vključuje medkulturno vzgojo, državljansko vzgojo, izobraževanje o človekovih pravicah, izobraževanje za _____, razvojno izobraževanje in izobraževanje za mir ter preprečevanje konfliktov.

Etična vzgoja poziva učence in učitelje k _____ pri reševanju izzivov, s katerimi se sooča današnja družba, ter si prizadeva razvijati veščine _____ in razpravljajna.«

(Besede za pomoč: izziva – globalnih –

državljanih – lokalnih – človekovih pravic – trajnostni razvoj – sodelovanju – kritičnega mišljenja.)

Etična vzgoja učencem omogoča, da:

- raziskujejo in se poglobljajo v lokalna in globalna etična vprašanja;
- se sprašujejo in ocenjujejo svoja prepričanja, vrednote in nazore ter jih primerjajo z drugimi;
- izboljšujejo etično razumevanje in delovanje ter se zavedajo pomena aktivnega nasprotovanja nepravilnosti in neenakosti;
- razvijajo empatijo in medkulturno zavest;
- izboljšajo komunikacijske sposobnosti in razvijajo kritično mišljenje.

Razredni sporazum

Z razrednim sporazumom si boste vi in vaši učenci pripravili primeren prostor za razpravo o spornih temah in vprašanjih. Da bi razredni sporazum deloval, navajamo nekaj predlogov, kaj naj bi vključeval in kako ga ustvarite.

1. Pri sestavljanju razrednega sporazuma je pomembno, da je vsak učenec v vašem razredu vključen v razvoj in sestavljanje le-tega. Spodbujajte vsakega posameznika, da izrazi svoje mnenje.
2. Tako se bo vsak v razredu brez poseb-

nega napora zavezal k spoštovanju dogovora in delovanju na podlagi tega sporazuma.

3. Zelo pomembno je, da učenci najdejo skupne vrednote, se o njih pogovarjajo in strinjajo z njimi. Ko se bodo vsi strinjali z vsebino razrednega sporazuma, ga bodo brez posebnega truda spoštovali in izpolnjevali.
4. Kot učitelj poskrbite, da so osnovna pravila zastavljena na podlagi pozitivnih izhodišč. Na primer: namesto da se pravilo glasi »Ne govorimo drug čez drugega«, raje zastavite pravilo v obliki »Med govorjenjem se poslušamo med seboj«.
5. Učence opozorite, da je ustvarjanje in kasneje izpolnjevanje razrednega sporazuma njihova odgovornost, kar vključuje tudi spoštovanje pravic drugih.
6. Čas, ki ga porabite za ustvarjanje razrednega sporazuma, je koristno porabljen čas. Izvirnik ali povečano kopijo podpisanega razrednega sporazuma postavite na vidno mesto in se, kadar je treba, nanj tudi sklicujte.
7. Z razredom pripravite slovesno razglasitev razrednega sporazuma. Postavite ga na vidno mesto in se k izpolnjevanju sporazuma zavezite vsi, kar natanite s prisego in/ali podpisi.

Drže ali stališča

V nadaljevanju podajamo pet osnovnih stališč oziroma drž, ki jih lahko zavzamete v razpravi z učenci. Verjetno boste kmalu ugotovili, da je stališče, ki ga sprejemate, odvisno od teme, ki jo obravnavate. Določeno stališče lahko spremenite tudi že med razpravo. Včasih je zelo dobro in plodno tudi to, da zavzamete stališče in držo, ki spodbujata razpravo in dialog, tudi če se osebno z njima ne strinjate.

Prvo stališče, ki ga predstavljamo, je *uradno stališče*. Držite se uradnega stališča, na primer stališča, ki sledi temu, kar zagovarja tudi vaša šola ali kar je zapisano v zakonih.

Druga drža se imenuje *hudičev advokat*. V tej drži namerno izrazite stališče, ki je v nasprotju s stališčem, s katerim razred večinsko soglaša. Vprašanja postavljajte tako, da učencem vzbudijo dvome o tem, kar sami zagovarjajo. Ta pristop omogoča razširjanje in utrjevanje gledišča o določenem vprašanju.

V tretji drži *razkrijete stališče*. Učencem razkrijete svoje stališče glede določenega vprašanja ali teme, ki jo obravnavate. Posebno pomembno je to takrat, kadar imate o določenem vprašanju trdno stališče. Tako učenci jasno vedo, kaj zagovarjate in zakaj.

Četrta drža je drža *zaveznika*. Podprite stališče manjšine učencev, tako da postanete njihov zaveznik in s tem dodate temu stališču ustrezno težo v razpravi.

Peto stališče je *nepristranski posrednik*. Učence spodbujajte k razpravi na nepristranski način. To pomeni, da nikoli ne izrazite lastnega stališča. V zvezi s tem je nepristransko stališče tudi to, da ste svojim učencem povedali, da sicer imate svoje mnenje o tem vprašanju, vendar to ne bo vplivalo na vašo vlogo po-

srednika. Tako boste zagotovili pošteno in uravnoteženo zastopanje širokega nabora mnenj učencev, ne da bi vplivali nanje.

Metode za vodenje razprave/dejavnosti

Pogledali smo si nekaj drž, ki jih lahko zavzamete v razpravah z učenci. V nadaljevanju predstavljamo še nekaj metod oziroma dejavnosti, znotraj katerih lahko te drže tudi preizkusite.

Razprava s premikanjem

Učenci v razpravi s premikanjem sodelujejo tako, da se fizično premikajo po črti med skrajnima točkama *za* in *proti*. Dejavnost poteka na sledeč način.

Na začetku podate trditev, na primer »Storilci nekaterih najhujših zločinov si zaslužijo smrtno kazen« ali pa »Živali ne bi smeli imeti zaprtih v živalskih vrtovih«. Nato prosite učence, naj se razporedijo po črti tako, da se glede na svoje mnenje postavijo nekje med točkama *za* ali *proti*, ki sta razporejeni vsaka na svoji strani učilnice.

Ko se postavijo na svoje mesto, povedo, zakaj so se tako odločili. Učencem je dovoljeno, da si med poslušanjem mnenj drugih tudi premislijo in se premaknejo po črti v smer, s katero se strinjajo.

Opis dejavnosti po korakih:

1. Označite nasprotni strani učilnice z *za* in *proti*.
2. Učencem podate trditev, na primer »Storilci nekaterih najhujših zločinov si zaslužijo smrtno kazen«.
3. Prosite učence, naj se razporedijo po črti tako, da se razporedijo nekje med skrajnima točkama *za* in *proti*. Položaj naj ustreza njihovemu mnenju (na primer: bližje *za*, če se strinjajo, bližje *proti*, če se ne strinjajo, ali nekje v sredini, če se ne morejo odločiti).
4. Povabite učence k razpravi tako, da tisti, ki ima besedo, pojasni, zakaj je izbral določeno točko.
5. Učenci si lahko med poslušanjem mnenj drugih tudi premislijo in se premaknejo po črti v smer, s katero se bolj strinjajo.
6. Učenci med razpravo stojijo na izbrani točki.
7. V razpravi s premikanjem učenci sodelujejo tako, da se fizično predstavljajo po navidezni črti.

8. Pomemben del etične vzgoje, tako za učence kot tudi za učitelje, je sposobnost poslušanja. Eden od ciljev etične vzgoje je širitev našega pogleda na svet. Ob tem pa se je dobro zavedati, da obstaja veliko različnih pogledov. Poslušanje drugih nam zato lahko služi kot dobra metoda, da se učimo in širimo svoje znanje ter razumevanje sveta okoli nas.

9. Metodi *vrtiljak* in *akvarij* sta dva načina, s katerima lahko učencem pomagata krepiti sposobnost poslušanja, hkrati pa jim tudi omogočite, da delijo svoje poglede na določeno temo. Vse to dopolnjujeta tudi metodi *hodnik vesti* in *vroči stol*.

Vrtiljak

Metoda *vrtiljak* daje vsem učencem možnost, da delijo svoje mnenje in poslušajo druge. Refleksija ob koncu te vaje pa vam lahko pomaga pri uvidu v znanje učencev o tej temi in pri razmisleku o tem, kaj bi jih morda še zanimalo. Vzemite si minuto časa in ponovno preberite korake ter si zamislite, kako bi lahko to dejavnost izpeljali v svoji učilnici. Če nimate dovolj prostora za izvedbo te dejavnosti, je ena možnost, da polovica vaših učencev ostane na stolih, z drugo polovico pa izvedete dejavnost. Potem dejavnost ponovite z drugo polovico.

Opis dejavnosti po korakih:

1. Razdelite učence v dve skupini: skupino A in skupino B.
2. Učence iz skupine A prosite, naj obkrožijo krog okoli skupine B tako, da sošolce gledajo v obraz.
3. Učencem postavite vprašanje, na primer: »Ali bi morali biti starši odgovorni za vsa moralno sporna dejanja, ki jih naredijo njihovi otroci?«
4. Povabite skupino A, da deli svoje mnenje. Časa imajo 1 minuto.
5. Povabite skupino B, da deli svoje mnenje. Časa imajo 1 minuto.
6. Nato povabite učence iz skupine B, da se premaknejo za eno mesto v levo, k naslednji osebi. Znak za premik je lahko kar koli, npr. plosk z rokami, le vnaprej se dogovorite zanj. Skupina B se vsakič, ko zasliši plosk z rokami, premakne za eno mesto v levo. To ponovite najmanj trikrat.
7. Po zadnji menjavi prosite učence, da naredijo refleksijo 3-2-1. Refleksija 3-2-1 je, da vsak učenec navede 3 stva-

ri, ki jih je izvedel, 2 zanimivosti in 1 vprašanje, ki ga ima.

- Povabite učence, da z vsemi delijo svoje ugotovitve ali refleksijo o dejavnosti. Vprašanja učencev lahko nakazujejo področje, ki bi bilo primerno za nadaljnjo razpravo.

Akvarij

Akvarij je druga metoda, kjer učenci med seboj delijo svoja mnenja in se poslušajo. Od prejšnje metode *vrtiljak* se razlikuje po tem, da vključuje tudi skupinsko delo. Aktivnost *akvarij* ima pet korakov. Vzemite si minuto časa in preberite korake ter si zamislite, kako bi lahko to dejavnost izpeljali v svoji učilnici. Če nimate dovolj prostora za izvedbo te dejavnosti, se lahko razporedite tako, da so *ribe* spredaj, učenci, ki predstavljajo *akvarij*, pa ostanejo v svojih prvotnih skupinah.

Opis dejavnosti po korakih:

- Razred razdelite v manjše skupine. Vsaka skupina naj v 10–15 minutah napiše svoje misli in poglede na določeno vprašanje ali temo.
- Nato se cel razred razporedi v dva kroga. En krog predstavlja velik akvarij, ki obdaja manjši krog, ki predstavlja ribe v sredini učilnice.
- Manjši krog so ribe, ki jih predstavlja po en član iz vsake skupine. Ena riba pove vsem, o čem so razpravljali v njihovi skupini. Na tej točki lahko govorijo le ribe. Ena oseba iz akvarija naj se javi, da bo zapisala ključne ideje, ki bodo vidne vsem.
- Učenci iz velikega kroga predstavljajo akvarij in so poslušalci. Pozorno morajo poslušati, kaj pravijo ribe, da vidijo, ali so trditve, ki so jih postavili v manjših skupinah, točne.
- Ko so vse ribe spregovorile, so na vrsti učenci iz zunanega kroga oziroma akvarija, da podajo komentarje ali dodajo kaj novega k temu, kar so slišali iz manjšega kroga.

Hodnik vesti

Učenec A gre skozi *hodnik*, ki je narejen tako, da se ostali učenci razdelijo na pol in se vsaka polovica postavi na svojo stran, tako da si gledajo v obraz. Vsaka stran zagovarja vnaprej določeno mnenje; mnenji obeh strani si nasprotujeta. Naloga *hodnika* – učencev v obeh vrstah – je, da učenca

A z argumentiranjem prepriča v nasprotno stališče od tega, ki ga trenutno ima.

Opis dejavnosti po korakih:

- Določite temo, vsebino, ki jo želite obravnavati. Vsi skupaj si lahko ogledate film, dokumentarec, preberete članek ali zgodbo.
- Nato učence razdelite na pol, učenec A pa se javi, da bo šel skozi *hodnik vesti*.
- Obema stranema določite mnenje, ki ga zagovarjata. Mnenji obeh strani si nasprotujeta.
- Učenec A se poda skozi *hodnik vesti* in ob tem poslušata obe strani.
- Učenci obeh strani poskušajo učenca A (medtem ko ta hodi skozi *hodnik vesti*) prepričati v nasprotno mnenje, ki ga ima o izbrani temi.
- Na koncu hodnika učenec A pove, kaj je izbral in kateri argumenti so ga prepričali, da je izbral določeno mnenje.

Vroči stol

Eden izmed učencev se usede na *vroči stol* in s tem sprejme, da bo zagovarjal določeno mnenje. Ostali osebo na *vročem stolu* sprašujejo z vidika nasprotnega stališča v dilemi.

Opis dejavnosti po korakih:

- Izberite moralno vprašanje oz. moralno dilemo, npr.: razlike med bogatimi in revnimi so moralno povsem sprejemljive. Naslovite lahko različne teme, npr. ohranjanje okolja, moralni status živali ipd.
- Določite učenca A, ki se usede na *vroči stol*. Učenec na *vročem stolu* igra vlogo nekoga, ki prihaja iz zelo pre-

možne in znane družine, ter v skladu s tem odgovarja na vprašanja.

- Ostali učenci sprejmejo vlogo zagovornikov revnih in vprašanja zastavljajo z vidika nedopustnosti revščine.
- Na koncu podajte nekaj ključnih ugotovitev. Lahko določite tudi učenca, ki skozi celotno dejavnost zapisuje ključne poudarke in jih ob koncu dejavnosti prebere.

Zaključek

Etična vzgoja spodbuja h kritičnemu razmišljanju in preiskovanju različnih mnenj, pogledov in prepričanj. Zato je možno, da bodo nam ali drugim določene teme videti sporne, kar lahko vodi tudi do nesoglasij. To pa še zdaleč ne pomeni, da se moramo tem temam izogibati. Nasprotno: dialog in razprava, tudi kadar je tema sporna, sta ključna gradnika etične vzgoje. Zato je ustvarjanje varnega in spoštljivega okolja, v katerem lahko učenci delijo svoje poglede in razpravljajo o njih, tudi bistven del vaše vloge kot učitelja. To je sicer lahko včasih kar precejšen izziv, vendar upamo, da si boste lahko s predstavljenimi držami in metodami pomagali pri vzpostavitvi takšnega okolja, v katerem se boste počutili dobro in varno tako vi kot vaši učenci ter tudi varno in spoštljivo vodili razprave.

Literatura

- Emerson, Lesley; Gannon, Mary; Harrison, Conor; Lewis, Valerie; Poyner, Anne-Marie (2012): *Tackling controversial issues in the citizenship classroom: a resource for citizenship education*. Ireland: CDVEC Curriculum Development Unit.
- Working with Others. Key Skills of Junior Cycle* (2013). NCCA. 2013. Dostopno na: <https://learning.education.ie/mod/folder/view.php?id=12824>

Projekt *Learn together to live together – Skupaj se učimo, da skupaj živimo* (LITTLE*) je mednarodni projekt, v katerem sodelujemo: irsko združenje šol Educate Together, Teološka fakulteta Ljubljana, društvo *Mala filozofija* s Hrvaške in inštitut STEPS iz Italije. Glavni cilj projekta *Little* je okrepiti sposobnosti in veščine učiteljev za naslavljanje tem s področja etike in vrednot v okviru predšolske in šolske vzgoje. Pri tem sledimo usmeritvam EU, ki spodbuja aktivno državljanstvo in gojenje skupnih vrednot svobode, strpnosti in nediskriminacije, h krepitvi družbene kohezije in k nudenju pomoči mladim, da postanejo odgovorni, odprti in aktivni člani naše raznolike in vključujoče družbe.

Več o projektu in morebitnem sodelovanju najdete na spletni strani <http://ethicaleducation.eu/>.

* Projekt je sofinanciran s strani Evropske komisije in irske nacionalne agencije za program Erasmus+. Vsebinska prispevka je izključna odgovornost avtoric ter v nobenem primeru ne predstavlja stališč ali odgovornosti Evropske komisije.

Pridi z menoj, otrok

■ **Neža Miklič**, univ. dipl. soc. del., univ. dipl. sociologinja; dolgoletna kriminalistka, ki se je aktivno ukvarjala s preiskovanjem najrazličnejših oblik zlorab in nasilja v družini. Je avtorica preventivnega projekta *Policist Beno, kaj pa zdaj?*. Sedaj je predavateljica kriminalistike na *Višji policijski šoli na Policijski akademiji*.

Ko se odločate, da boste otrokom ponudili preventivno delavnico o nadlegovanju, je to pogumno dejanje in si zaslužite pohvalo. Počnite to še naprej, le še v širino pojdite. Ena izmed situacij možnega nadlegovanja naj zagotovo ostane nadlegovanje s strani neznancev na ulici, pri čemer situacijo ponudite otrokom tako, da bodo sami, pod vašim mentorstvom, našli več različnih možnih oblik nadlegovanja, nato pa isto situacijo osvetlite z več možnimi odzivi otrok in tudi odzivi domnevnih storilcev. Svoje rešitve, pa četudi jim boste vi pomagali pri tem, si bodo otroci bistveno bolj zapomnili.

25. maj je svetovni dan pogrešanih otrok. Primera, v katerem bi bil osnovnošolski otrok vabljen v osebni avto in odpeljan ali celo ugrabljen s strani tujca oz. otroku neznane osebe, v Sloveniji ne beležimo. Številni pa so primeri, ko otroka zaradi sporov, jeze in zamere med staršema odpelje drugi starš. Gre torej za specifične in zahtevne situacije, ki puščajo težke posledice predvsem na otroku in ki ne vsebujejo elementov ugrabitve. Policija je v tovrstnih primerih že ob prijavi seznanjena s tem, kje in s kom je otrok.

Vendar vsake toliko časa v medijih odjekne zgodba o 'belih kombijih'. Poročajo, da so bili otroci nadlegovani s strani osebe, ki se je vozila s t. i. belim kombijem.

Oseba naj bi se pripeljala vzporedno do otroka in ga ogovarjala neposredno iz vozila. Vabila naj bi ga in ga pozivala, naj gre z njim. Vse skupaj naj bi se dogajalo na ulici, v dnevnem času, sredi mesta ali vasi. V enem primeru naj bi oseba iz kombija na ulico vrgla za celo dlan bombonov, nato pa odpeljala. Ob medijskem poročanju o tem primeru se je vsul plaz prijav. Bel kombi so videli povsod, poleg njega so se pojavili še veliki črni terenski avtomobili. Tudi vozniki takšnih vozil naj bi k sebi vabili otroke, vedno naj bi šlo za osnovnošolce. Noben otrok ni nasedel povabilu osebe, vsi po vrsti so se umaknili, bežali in o tem obvestili odrasle. Javnost je bila zgrožena, starši prestrašeni, otroci panič-

ni. Otroke naj bi ugrabljali, je odmevalo. Mediji so hitro pobrskali po arhivu in iz daljnega zgodovinskega spomina ponudili še eno zgodbo. Dejanje naj bi se zgodilo v enem izmed večjih trgovskih centrov v Ljubljani. Otrok, deklica je izginila. Zaprli so vse izhode. Prestrašeno, oblečeno v fantovska oblačila in že ostriženo so našli na enem izmed stranišč trgovskega centra. Najboljša beseda za opis je: srhljivo. Ob takšni navedbi staršem zaledeni kri. Ostanite mirni – zgodba namreč ni resnična. Je popolna fikcija in se nikoli ni zgodila. Je popolna 'fake news' – lažna novica. Močno zakoreninjena v zavest ljudi se zdi nasprotno še kako resnična. Nihče se ne sprašuje o verodostojnosti, saj se zdi tako zelo realna. Nihče dodatno ne preverja, ne poizveduje, in čeprav policija dnevno prejema vprašanja novinarjev, se vprašanja o tej zgodbi niso pojavila. Leta so minevala in zgodba je le še pridobivala na veljavi. Smo v času populizma in neoliberalizma, zato šteje le novica, ki se prodaja. Tudi zato se novica še danes vzdržuje – ne glede na dejstvo, da se dogodek na vso srečo nikoli ni zgodil.

Vrnimo se nazaj, v čas 'tu in zdaj'. Policija je vse primere najav ali prijav nadlegovanja otrok s strani oseb iz 'belih kombijev' natančno preverila, saj gre za otroke, ki so še posebej ranljivi. V primerih najavljene ga nadlegovanja ali pogrešanja otrok namreč še posebej skrbno ravna, saj za otroke veljajo posebna pravila in prav je tako! Policija je preverjala, poizvedovala ter ugotovila, da v nobenem primeru ni prišlo do nadlegovanja otrok. Ni potrdila niti tega, da bi sumljive osebe v belih kombijih ali beli kombiji dejansko obstajali. V enem primeru se je na kraju sicer nahajal

Foto: Nataša Pezdir

bel kombi, za katerega se je ugotovilo, da gre za 'servisna popravila', in ni bil niti bližu otrok. Voznik in sodelavci so opravljali redno delo, kombi je bil prelepljen z identifikacijskimi oznakami podjetja in zelo viden ter hitro identificiran v svoji okolici. Kaj se je torej zgodilo? Otroci, osnovnošolci, ki so naznanili domnevno nadlegovanje, so bili pred tem deležni preventivnih nasvetov, delavnic, predavanj ali pa so bili o primerih seznanjeni iz medijev. Na delavnicah in v medijih so govorili o nevarnostih, ki prežijo nanje. Predstavljen jim je bil primer, ko jih lahko nekdo nagovori iz avtomobila z namenom, da ga bo pod pretvezo lažnih obljub v avtomobil zvalil in nato odpeljal. Preventiva je lahko vedno dvorezna. Osvešča in pojasnjuje ter hkrati nehote vzbuja strah in paniko. Pri mlajših otrocih se zbudi domišljija. Pri starejših lahko na plan privrejo druge stiske. V enem izmed primerov se je izkazalo, da je otrok, ki je naznanil dejanje, osamljen in si strahovito želi pozornosti. S podano prijavo jo je dobil. Od staršev, učiteljev in sošolcev. Končno je bil v središču pozornosti. Gledali so ga, ga spraševali in izpraševali, se zanj zanimali. Dobro se je počutil. Kako dolgo? Naj prijava ne bo 'rešitev' – težava je druga.

Se vam zdi zanimivo ali bolj sumljivo, od kod ravno beli kombiji ali veliki črni terenski avtomobili? Kako že deluje strah? Strah v nas poveča adrenalin, v situacijah, ki jih zaznamo kot nevarne, vse – dejanje, posameznika, predmete ali sredstva – poveča, zaradi česar so storilci veliki, čudni, neprijetnega izgleda. Takšna so tudi njihova vozila. Vse to povzročajo naše zaznave, pretekle izkušnje ali izkušnje drugih, informacije, ki smo jih slišali in tudi ponotranjili. Dodajmo še napake v spominu, zaznavne vrzeli, različne osebne dejavnike in že imamo odgovor.

Ne pozabite, kaj smo se že naučili. Storilci zlorab otrok obstajajo in vedno naredijo domačo nalogo. Tudi oni spremljajo medije in poročanje o tovrstnih 'napadih'. Kaj bi naredili kot storilci? Bi se vozili naokoli v velikih belih kombijih ali velikih črnih terenskih vozilih? Ne, ker ste na prvi pogled preveč opazni. Njihov namen je drugačen: skriti se in, če že, uporabiti vozilo, ki ne izstopa.

Tudi zato je nujna previdnost pri lansiranju vsebine preventivnih projektov in programov. Ko se odločate, da boste otrokom ponudili preventivno delavnico o na-

Foto: Alenka Veber

dlegovanju, je to pogumno dejanje in si zaslužite pohvalo. Počnite to še naprej, le še v širino pojdite. Ena izmed situacij možnega nadlegovanja naj zagotovo ostane nadlegovanje s strani neznancev na ulici, pri čemer situacijo ponudite otrokom tako, da bodo sami, pod vašim mentorstvom, našli več različnih možnih oblik nadlegovanja, nato pa isto situacijo osvetlite z več možnimi odzivi otrok in tudi odzivi domnevnih storilcev. Svoje rešitve, pa četudi jim boste vi pomagali pri tem, si bodo otroci bistveno bolj zapomnili. Seveda bodo otroci polni idej, filmskih predstav in primeri podob akcijskega ukrepanja se bodo kar vrstili. Vse to je povsem normalno, veliko bo smeha, kar je tudi prav. Vendarle so to otroci in njihove reakcije. Dobre rešitve naj zapišejo ali narišejo, nekje vidno nalepijo ali oblikujejo plakat – objavite jih na spletni strani šole, sestavite svoj strip, zaigrajte situacije. Enako lahko kot starši ravnate doma.

Prikažite jim možno situacijo, ko se ob njih zaustavi vozilo, nato pa spretno predajte rdečo nit v roke otrok. Naj vam oni predstavijo podobo voznika. Vi jih boste vodili že s tem, ko jih boste spraševali o podrobnostih zunanje podobe voznika in s tem otrokom sporočili, kako zelo pomembne so podrobnosti na videzu, obrazu in telesu osebe. Opis osebe bo namreč eno izmed prvih vprašanj, ki ga bo policist zastavil. Naši možgani so zanimivi; bolj si zapomnijo obraze pripadnikov lastne

etnične skupine, pri znanih smo bolj osredotočeni na notranje dele obraza (oči, usta, nos), pri neznanih ljudeh pa na zunanje dele (lasje, brada).

'Peljite' se z otroki še naprej. Vprašajte jih, kdo bo v vozilu poleg voznika. Vi že veste, da bo lahko voznik sam, le otroci naj bodo pozorni na vse v vozilu. Tudi na podrobnosti vozila: nalepke, predmete v vozilu, razne figurice ipd. Vse to so pomembne identifikacijske oznake. Otroški avtosedež ima morda storilec v vozilu namenoma in povsem zavestno, saj s tem nehote in povsem nezavedno sporoča, da je 'družinski človek', da je 'nenevaren, ima sam otroke'. Avtosedež bodo policisti še kako iskali, ko bodo iskali storilca. Otroci imajo pri sebi svoj telefon. Lahko z njim kaj storijo? Vprašajte jih tudi, kaj pomeni registrska tablica vozila. Kaj ni to povsem enako kot naš EMŠO? Registrska tablica vozila je seveda lahko ukradena, tudi to počno storilci, a policisti to seveda vedo. Delo policistov ni nikoli klišejsko.

Otrok je lahko na poti iz šole/v šolo, na dejavnost sam, lahko je v družbi. Otroke vprašajte, kaj bi storili, če bi jih bilo več v skupini. Kako bi se odzvali? Vprašajte jih, kako bi si lahko 'naloge' razdelili. Kaj bi kdo od njih naredil? Kaj bi si zapomnil? V preteklosti se je moški razkazoval deklincam, pri tem pa sedel v svojem vozilu. Deklici sta bili odlični – ena si je zapomnila prvi del registrske številke, druga drugi del, obe pa sta navedeno takoj zapisali na

listek in nato še v telefon. Nobena ni šla blizu vozniku in vozilu, obe sta osebo prepoznali med postopkom prepoznavne.

Je možno, da oseba le sprašuje za pot? Lahko sprašuje za pot ali podobno, kar je navsezadnje tudi povsem mogoče. Tehnologija lahko zataji. Pojdite dalje in otroke vprašajte, kako še lahko oseba vabi otroke k sebi, če ne sprašuje za pot. Naj otroci iščejo ideje, vi pa jim pri tem pomagajte. Storilci so iznajdljivi. Ne bodo spraševali za pot, bodo pa otrokom dejali, da poznajo starše, da so jim ti naročili, naj jih odpeljejo, saj veste, »da se ti kaj ne zgodi«. Mor-da bodo »ravno šli v isto smer, pa ravno dežuje in lahko pomagajo«, da otrok ne bo moker in blaten ter kregan od mame. Če preidemo s samega videza na besede. Kako storilec govori? V katerem jeziku? Kaj reče, če sploh reče kaj? Kako bi takšen storilec deloval? Prijazno in vljudno. Pozanimajte se pri otrocih, njih vprašajte po pravem odzivu. Je ta paničen, tako da otrok zbeži? Ni potrebe, le veliko bolj pozoren naj postane in ostane. Ostane naj tam, kjer je. Vozilu in vozniku naj se ne približuje. Otrok naj vam pove, da bo ostal na pločniku, stran od vozila in voznika, ostal bo v družbi drugih, pogledal

bo naokoli, če bo v bližini kakšna odrasla oseba, jo bo poklical, povabil k sebi ali voznika usmeril k njej. Naj otrok tak nasvet ponotranji.

Pomembno je, da otrok do vozila ne pristopa. Ostane naj na razdalji, ki onemogoča, da ga nekdo zagrabi in potisne v vozilo. Povejte mu, da je lahko v vlogi policista, v vlogi kriminalista – ostane na mestu, podrobno opazuje in si zapomni vse, kar oseba reče. Kam je oseba odpeljala, v katero smer, kdaj se je dejanje zgodilo, kdo vse bi lahko še kaj povedal, je kar koli videl ali zaznal.

Z vsem tem boste otrokom predstavili večplastnost problematike. Otroci, ki bodo aktivni, si bodo zapomnili več in za dlje časa. Otroci so dobre priče. Tako ne bodo imeli v mislih le tega, da pride »bel kombi« in »vabi«. Spoznali bodo, da je lahko pristopov več, da lahko storilci uporabijo različne taktike. Če otroku lansiramo zgolj en pristop storilca, bo otrok pozoren nanj, v primerih drugačnih pristopov storilca pa bo 'zmrznil'. Ne bo vedel, kaj storiti in kako. Vi mu boste ponudili cel spekter, mu nanizali več rešitev, kajti vsak otrok je edinstven in se temu primer-no tudi odzove.

Ne pozabite, da storilci otrokom že dolgo

ne ponujajo bombonov, kajti starši svarijo otroke pred neznanci, ki ponujajo sladkarije. Kaj pa če bi neznanec ponudil otroku, npr. dečku, da gre z njim, ker ima neko novo dobro novo računalniško igrico, ali pa deklici, da ji lahko pokaže mlade mucke, stare komaj nekaj dni? Bi takrat odšel z njim ali bi se ustavil?

Prihaja poletje in s tem počitnice. Kjer koli že boste, majhnih otrok ne puščajte brez nadzora. Imejte jih 'na očeh'. Vedno morate vedeti, kje so! Starejši otroci naj povedo, kje so, kam gredo in s kom. Otroke poučite, kako se odzvati, če do njih pristopi in jih nagovarja oseba, ki je ne poznajo, pa čeprav ima s seboj simpatičnega kužka. Z otroki naredite načrt, preprost in jasen, kaj narediti, če se izgubijo. Posamezni letoviški kraji z več kilometrov dolgimi plažami že imajo vzpostavljen način delovanja v primeru najave pogrešanega otroka. Obvestila so največkrat obešena v lokalih ali na raznih panojih.

Predvsem pa so počitnice možnost za skupno preživljanje časa. Poglejte svojega otroka v obraz, v oči in preprosto bodite z njim. Pogovarjajte se o vsakdanjih stvareh in tudi o temah, ki se jih pravzaprav tako zelo bojite. To je najboljša rešitev. ◀

Foto: Benedikt Lavrih

Didaktične igre v vrtcu in šoli

■ **Melita Rožič**, vzgojiteljica predšolskih otrok, prof. razrednega pouka, je zaposlena v Vrtcu Vodmat. Vrsto let je bila prostovoljka pri Zvezi Sožitje.

Didaktične igre ponujajo veliko načinov za uspešnejše vzgojno-izobraževalno delo. Pogosto se uvrščajo med funkcionalne igre, saj razvijajo posamezne otrokove sposobnosti. So eden od učinkovitih motivacijskih dejavnikov za učenje. Pri otroku izzovejo večjo pozornost, interes, povečajo njegovo aktivnost in spodbujajo medsebojno sodelovanje.

Otrok se ne igra zato, ker bi tako zahtevala okolica, pač pa zato, ker mora zadovoljiti svoje notranje potrebe. Igra ima za otrokov razvoj velik pomen, saj ima izobraževalno vrednost, vzgojno, socialno, zabavni vidik, otroku omogoča samostojnost, izraznost, spontanost in samozavest, navaja ga na določen napor, aktivnost, odraslemu pa omogoča preučevanje otroka (Horvat, 1997). Otroci se ne igrajo, ker bi jih nekdo nagradil, ampak zato, ker v igri uživajo. Z njeno pomočjo se učijo to, kar jih drugače ne pritegne.

Didaktična igra kot motivacijsko sredstvo

Didaktične igre pri otroku vzbujajo motivacijo in radovednost, težnjo po spoznavanju novega, neznanega ob srečanju s problemsko situacijo. Marentič Požarnikova (2000) deli motivacijo na zunanjo (kadar se otrok uči zaradi zunanjih posledic, kot so ocena, pohvala, izogibanje graji) in notranjo motivacijo (izhaja iz izziva, radovednosti, interesa, samostojnosti obvladovanja nečesa, neodvisnosti odločanja za akcijo in notranjega kriterija uspešnosti). Didaktične igre so primer notranje motivacije, saj je cilj delovanja v dejavnosti sami. Z igrami spodbujamo željo po razvijanju sposobnosti, željo, da bi dosegli nekaj, kar jih zanima, obvladali določeno spretnost, spoznali in razumeli nekaj novega. Didaktične igre razvijajo otrokovo znanje, sposobnosti, spretnosti, stališča in mišljenje.

Vrste didaktičnih iger

Didaktične igre avtorji različno delijo. Bognar (1987) deli didaktične igre na:

- *Igre vlog*, ki predstavljajo temeljno značilnost otroških iger. Cilji iger vlog so timsko delo, aktivnost otrok, prakticiranje pridobljenega znanja, spodbujanje in vzdrževanje motivacije, pridobivanje vpogleda v problematiko medosebnih odnosov, izražanje čustev, razvijanje zavedanja lastnega ču-

stovanja in čustvovanja drugih, razvijanje senzibilnosti in empatije, odkrivanje in vadenje novih oblik vedenja in odzivanja.

- *Igre s pravili* omogočajo vgradnjo zelo konkretnih vzgojno-izobraževalnih nalog, hkrati pa so lahko zelo preproste za uporabo. Temeljna značilnost igre s pravili so prav pravila, ki jih lahko jemljemo dobesedno ali pa jih spreminjamo, prilagajamo starosti in zna-

Foto: Peter Prebil

nju učencev ter potrebam pouka.

- *Konstruktorske igre* razvijajo motoriko, domišljijo, kombinatoriko in ustvarjalne sposobnosti. Pri igrah je pomembno, da je izvajanje spontano in da so otroci ustvarjalni. Gradivo je konkretno, vedno nastane končni izdelek, ki je pogosto pripomoček v igri. Delimo jih na:
 - igre z naravno, neoblikovano snovjo (glina, pesek, kamen, plodovi ...),
 - igre z delno oblikovano snovjo (žica, papir, vrvica, slamice ...),
 - igre s konstrukcijskim gradivom, ki ga sestavljajo posebej narejeni elementi za gradnjo (modeli kock, raznolike škatle z različnimi elementi za gradnjo),
 - igra s figuralnimi elementi, pri kateri uporabljamo elemente, ki ponazarjajo kak objekt ali živo bitje. Otroci jih vgrajujejo v kompleksnejšo rešitev, ki jo odkrijejo šele med igro.

Kamenov (1981, po Bognar, 1987) pa didaktične igre deli glede na vsebino:

- *Domine, slike v parih, igre tipa »črni peter«*. Bistvo teh iger je iskanje parov.
- *Igre posploševanja*, ki od otroka zahtevajo odkrivanje podobnosti ali posploševanje skupne lastnosti, ki jo potem tudi uporabi.
- *Igre strategije in zavajanja* (npr. šah, dama, potapljanje ladjic, monopoli). Cilj dosežemo z zavajanjem nasprotnika.
- *Labirinti in igre za bistre glave* (križanke, rebusi). Otrok mora odkriti zvezo, smer, smisel ali vsebino v zapletenih spletnih odnosov.
- *Igre tipa »človek ne jezi se«*. V skladu s številko, ki jo pokaže kocka, v smeri in po vrstnem redu premikanja mora otrokova figura priti v cilj pred drugimi.
- *Igre s programiranimi igračkami*, ko igralec sam preveri pravilnost svoje rešitve, npr. lučka zasveti. Vsebine so lahko zelo različne in vključujejo vse logično-matematične in zaznavne načine.
- *Zloženke, sestavljanke in dopolnjevanke* vključujejo zlaganje, sestavljanje in dopolnjevanje slik ali tridimenzionalnih predmetov.
- *Igre konstruiranja in uvrščanja* zahtevajo analizo predmetov ter načrtovanje ter kombiniranje materiala v celoto.
- *Igre z barvami in oblikami* otroku omogočajo kombiniranje geometričnih oblik in barv po lastni zamisli, po vnaprej dogovorjenem pravilu ali v skladu

z omejitvami, ki jih nalaga material.

- *Logično-matematične igre* (igre enakosti, kombinatorične igre) zajemajo vse igre, ki zahtevajo logično-matematične operacije.
- *Igre opazovanja in razpoznavanja* (npr. otrok po okusu ugiba, kaj je v vrečki) so sestavljene predvsem iz tekmovanja v ostrini in uporabi čutil.
- *Vidne igre* zahtevajo iskanje netočnosti ali napak na slikah ter igre z materialom ali z različnimi sekvencami nekega dogajanja, ki mu je treba določiti pomen, potek, vzrok ali sporočilo.
- *Primerjalne in ocenjevalne igre*, pri čemer gre za iskanje razlik med skupinami, iskanje edine možne ali najboljše možne rešitve (poišče najkrajšo pot do cilja).
- *Spominske igre* zahtevajo sposobnost pomnjenja (spomin).
- *Besedne igre* izvajamo s pomočjo glasov, besed, stavčnih sklopov (telefončki, asociativne igre).
- *Pantomimične igre*, pri katerih iz obnašanja in kretenj ugibamo, koga pantomimik predstavlja, kaj počne ali katero sporočilo bi nam rad poslal.
- *Spretnostne igre* zahtevajo manipulativne spretnosti, sposobnost za analiziranje spojev in razvrstitev prvin v nekem materialu ter sposobnost predelave tega materiala v nove celote po nekem pravilu (mikado).
- *Igre, v katerih pravila postavljajo otroci*. Sodelujoči delno spreminjajo pravila znanih iger, si izmišljajo igre k določenim naslovom, izdelujejo načrte za namizne družabne igre.

Vsaka didaktična igra mora vsebovati cilje (ki jih izoblikujemo na podlagi vzgojno-izobraževalnih ciljev in jih lahko preverimo), naloge (ki zahtevajo in hkrati razvijajo duševne funkcije, aktivnosti in sposobnosti mišljenja in dožemanja, doživljanje in ustvarjanje z otroku privlačno vsebino), pravila (kratka, jasna, natančna in prilagojena otrokovim zmožnostim in značilnostim) ter potek igre (otroka mora motivirati za nadaljnje delo, a mu vseeno dati občutek svobode).

Pomen didaktičnih iger za otrokov razvoj

Otrok ob didaktičnih igrah razvija in utrjuje govor (poslušanje drugega, učenje glasov, pripovedovanje, opisovanje), motoriko (roč-

ne spretnosti, koordinacijo, hitro odzivanje), čutila (tip, vonj, sluh), miselne sposobnosti (reševanje problemov, urjenje spomina, posploševanje), domišljijo (izmišljevanje nove igre, oblikovanje pravil), ustvarjalnost, pridobiva izkušnje in znanje, spoznava vrstnike in lastnosti njihovih značajev (samostojnost, pogum), zato so zelo pomembne za otrokov razvoj (Klemen, 2010). Raziskave so pokazale, da didaktične igre v vzgojno-izobraževalnem procesu:

- ugodno vplivajo na vse skupine otrok: z različnimi sposobnostmi, s posebnimi potrebami, hipo- in hiperaktivne, otroke z učnimi težavami,
- ugodno vplivajo na otroke z različnim učnim stilom,
- pripomorejo k hitrejšemu in trajnejšemu pomnjenju,
- razvijajo različne sposobnosti,
- povečujejo motivacijo in interes,
- omogočajo izraznost in zadovoljevanje otrokovih potreb, želja, stisk,
- izzivajo večjo pozornost in lastno aktivnost,
- povečujejo samoorganizacijo, samostojnost in medsebojno delovanje,
- omogočajo divergentno – ustvarjalno in raziskovalno delo,
- zagotavljajo celosten razvoj otroka in pozitiven čustveni odnos do učenja,
- učenje naredijo naravno, zanimivejše, dinamično,
- omogočajo optimalno učno okolje,
- omogočajo optimalen razvoj govornih in motoričnih sposobnosti,
- pripomorejo k manjši utrujenosti (Zver, 1999 v: Zupančič, 2011).

Pri izbiri didaktičnih iger se je treba zavesti, da je zahtevnost igre ključnega pomena za otrokov razvoj. Prevelika zahtevnost in težavnost didaktične igre bo ob neuspehu pri otroku zmanjšala interes za učenje. Pri oblikovanju in izdelavi didaktičnih iger moramo razmišljati o tem, kako bomo lahko igri spreminjali težavnost in tako zagotovili optimalen razvoj za vse otroke. ◀

Literatura

- Bognar, Ladislav (1987): *Igra pri pouku na začetku šolanja*. Ljubljana: DZS.
- Horvat, M. (1997): Opredelitev razlogov za pogosto uporabo iger pri pouku v nižjih razredih osnovne šole. *Pedagoška obzorja*, št. 12 (5–6), str. 262–270.
- Klemen, N. (2010): *Otroska igra*. Pridobljeno 3. 4. 2018 s spletne strani http://www.ringaraja.net/clanek/otroska-igra_733.html.
- Marentič Požarnik, Barica (2000): *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.
- Zupančič, Katja (2011): *Vloga didaktičnih iger pri pouku*. *Diplomsko delo*. Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta, Oddelek za razredni pouk.

Baročna lepota Materinega dobrega nasveta

Fortunat Bergant: Mati Božja dobrega sveta, 60. leta 18. stoletja

■ **Milček Komelj**, dr. znanosti in pesnik, je do upokojitve leta 2011 predaval na Oddelku za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani. 10 let je bil predsednik *Slovenske matice*. Je redni član *Slovenske akademije znanosti in umetnosti*, redni član *Evropske akademije znanosti in umetnosti* v Salzburgu in častni občan Novega mesta. Njegova bibliografija obsega nad 1500 objav, od tega več kot 30 knjig in vrsto katalogov.

Bolj kot h kakim svetovalnim službam so se naši baročni predniki v življenjskih stiskah zatekali po nasvete k svetnikom, predvsem pa k Materi Božji, v kateri so videli najboljšo svetovalko, tako kot je otroku vselej najboljša svetovalka mati. Zato je v upodabljanju Marije med številnimi milostnimi podobami temu njenemu poslanstvu posvečen poseben slikarski motiv, poimenovan Mati Božja dobrega sveta.

Slike z Marijo, vselej ljubeznivo pripravljeno svetovati, so bile v baročnem času pri nas enako popularne, kot so danes precej sorodne ji kopije brezjanske *Marije Pomagaj*, saj so, kot piše France Stele, visle tako rekoč v vsaki župnijski cerkvi. A Materi Božji dobrega sveta je na Slovenskem posvečena samo ena poznobaročna cerkev, v Slinovcah nad Kostanjevico na Krki, od koder je bila doma mati slikarja Božidarja Jakca. Umetnik je prav zato vzvalovano okoliško pokrajino, ki jo je rad slikal, ljubeče imenoval kar »dober svet«, pač v znamenju pomenov, ki jih zajema beseda svet, v katerem je zajeta tudi svetost. Drugače naglašena, kot svet, pa se nanaša tudi na nasvet, ki ga daje Marija, in tako je postal podeželski svet okrog njene cerkve v umetnikovih očeh že sam po sebi ne le prikupen, ampak tudi dober.

Na Slovenskem je Marijo dobrega sveta največkrat naslikal baročni slikar Fortunat Bergant, najiminitnejša pa je gotovo njegova podoba s tem motivom v župnijski cerkvi v Mošnjah na Gorenjskem.

Slika od drugih upodobitev izstopa predvsem zato, ker je umetnik pod osrednji prikaz Marije dobrega sveta isti motiv kot majhno pravokotno »sličico na sliki« vključil v prizor iz legende o prenosu Marijine podobe leta 1467 iz Skadra pred turško nevarnostjo v italijansko mesto Genazzano. Slika leti nad Jadranskim morjem, nočni čudež pa poleg polmeseca in zvezd oznanjajo nenavadni nebesni poja-

vi: letečo podobo med potjo z obeh strani spremljata ognjen stolpasti oblak in v goreče srce vzplamteli ognjeni plamen. Na dnu podobe je na levem robu videti utrjeno mesto in na desni ljudi na čolnu, ki strme v čudežno dogajanje. Jedro slike, podoba Marije dobrega sveta, pa je umetnik zaobjel s prepričljivo naslikanim, razgibano plamenečim pozlačenim rokokojskim okvirom, gibko prilagojenim zaobljenemu obrisu figuralne kompozicije, in ga ob straneh okrasil še s cvetjem: z vrtnico kot baročno kraljico vseh rož in lilijo kot znamenjem čistosti.

Slika je živo barvita z izstopajočimi rdečimi in modrimi poudarki, z njenim cvetličnim in rezbarskim razkošjem pa je značilno naglašena tudi barva radoživega in religioznega baročnega časa, saj je bil barok že sam po sebi poln zlatega oltarnega sijaja in pisanega cvetja; po njegovih svetiščih nas vsepovsod pozdravljajo naslikane bujne vaze s cvetočimi rožami in z rožo izenačuje Marijo tudi ljudska pesem. Samo sliko pa lahko v tej barviti luči ugle damo kot milostno podobo na nebeškem oltarju neomajnega človeškega zaupanja v Boga.

Kompozicijsko podoba sledi izhodiščnemu genezanskemu motivu, ki mu sledijo vse tovrstne upodobitve. Izrazito plastično modelirana Marija živahno gleda in se smehlja, k njenemu licu se stiska Jezušček, ki jo ljubeče objema okrog vratu. Mati Božja pa hkrati strmi proti gledalcu, pri-

pravljena, da mu svetuje, in prav to na sliki izrecno poudarjajo svetopisemske besede, zapisane na značilno privihanem listu, ki ga razgrinja v rokah: *Accipe Consilium a me* (Sprejmi moj nasvet). O samem motivu kot varianti bizantinske Eleouse z ikonografskega vidika piše v knjigi o Mariji v slovenski umetnosti Lev Menaše, ki povzema izročilo, naj bi angeli v Genazzano na mavrici v spremstvu mož na kopnem in na morju prenesli fragment freske s tem motivom. A nekoč priljubljeni motiv, ki je pri nas navzoč že v 17. stoletju, je po koncu baroka kmalu izzvenel; med pisci, povezanimi s cerkvenim izročilom, ga je v 19. stoletju povzdignil v naslov svoje ljudske povesti duhovnik Jernej Dolžan. Fortunat Bergant se v slovenski umetnosti odlikuje kot močno poseben ustvarjalec. Znal je biti nadvse rafiniran, zlasti v sveto-vljanskih portretih plemičev, hkrati pa tudi zelo ljudski, kot bi se hotel približati kmečkimi ljudem in ustreči njihovim verskim predstavam. Izpopolnjeval se je na rimski akademiji sv. Luka, a tudi spričo tamkajšnjih akademskih zgledov ni zatajil izrazito osebnega značaja in navezanosti na izzvenevajoči barok, ampak je vseskozi izstopal s poudarjeno težnjo po močno čustvenem izrazu. V prizorih Kristusovega trpljenja je tak izraz stopnjeval celo v bolečo ekspresijo, na tej Marijini sliki pa ga je usmeril v veliko prisrčnost in ljubeznivost, da ne rečem pohlevnost in krotkost, s katerima so pisci tudi že utemelje-

vali ukoreninjenost našega baroka.

Prav zato, ker je v času, ko je umetnost obvladoval mednarodni eklekticizem, svoja obličja zajemal iz vsakdanjega življenja in ljudi ni idealiziral, je Bergant obveljal celo za najbolj slovenskega od naših tedanjih slikarjev. Tudi ko je kakšno sliko kopiral, je obličje na njej preoblikoval po svoje in ga »podomačil«. Taka, ne glede na zlato obrobljeno oglavnico pristrčna in ljubka, prav nič aristokratsko idealizirana in odmaknjeno nedostopna, je tudi njegova Mati Božja; otroški Jezušček pa je veselo razigran. Tako zamišljena podoba je v resnici videti tolikanj ljubeznivo pristrčna, da je pri ljudeh zlahka vzbujala zaupanje; značilna stilizacija njenih obrazov pa umetnostnim zgodovinarjem dopušča, da lahko njenega avtorja prepoznamo že na prvi pogled. Enako značilno zanj je tudi stiliziranje geometrijsko zalomljenega gubanja naslikanih oblačil, kot ga razbiramo na robu sinje Marijine halje, ki pod Jezuščkovim ramenom oklepa gib njegove roke, zaupljivo položene nad materinske prsi.

Vsa Bergantova umetnost jasno kaže, da je imel umetnik predvsem izraziti posluh za človeka; zato je pokrajine v njegovem delu ravno toliko, da nakazuje potrebno lokacijo dogajanj ali podčrta vzdušje. Mošenjsko Marijino podobo je Bergant izjemoma dopolnil še z legendo, ki je bila slovenskim romarjem znana že s cerkvenih podob in so jo poznali tudi iz Redeskinjevega prevoda njene upesnitve, svojo pozornost pa je usmeril predvsem na čudežnost, ki jo poudarjajo nebesni pojavi pod

Marijo, kjer se srečujeta dnevna svetloba in nočna tema.

Celoten prizor, ki ga povzdiguje pozlačeni okvir in cvetje, izpod vrha slike spremljajo v oblakih zamaknjeni angelski obrazi. Taki angelci so za baročne podobe nepogrešljivi, v Bergantovih slikah pa imajo včasih tudi specifično vlogo, saj s svojimi izrazi in kretnjami podčrtujejo njihovo temeljno vsebino ter stopnjujejo veselo ali žalostno občutje. Na podobi, ki ljudem obeta Marijino pomoč, seveda niso žalostni, ampak zadovoljno zamaknje-

ni v svojo nadzemsko srečo. Angelca tik ob naslikanem okvirju zreta v Marijino sliko, krilatca nad njima pa zamaknjeno strmita v nebo in tako že s pogledom opozarjata na vez z onstranstvom, ki jo nakazuje tudi (sicer slabo razvidna) mavrica nad plastično razčlenjenim Marijinim in Jezusovim nimbom. Z vsem tem bogastvom nas Bergantova podoba nagovarja kot očarljiva slika zaupanja in verovanja, z barvito lepoto ožarjenega življenjskega veselja in živahnega čudenja nad božjimi skrivnostmi sveta in neba. ◀

Pozorno poslušaj!

■ **Urška Rožman**, dipl. vzgoj. predšolskih otrok, je 13. leto vzgojiteljica v Vrtcu Čebelica v Šentjerneju. V svoje delo vnaša nekatere elemente koncepta Reggio.

Dobra komunikacija je odvisna od veščine poslušanja. Krepimo jo lahko v družinskem in vzgojno-izobraževalnem okolju. Poslušanje pomembno vpliva na celostni razvoj otroka. Ima pomembno vlogo v spoznavnem, čustvenem in socialnem razvoju ter razvoju komunikacijskih spretnosti. V predšolskem obdobju je natančno slušno prepoznavanje pogoj za razvoj govora in jezika. Pa mu posvečamo dovolj pozornosti?

Vzgojitelji se pogosto srečujemo z otroki, ki imajo slabše razvito slušno pozornost, zato težje sledijo navodilom. To ne pomeni, da slabo slišijo. Taki otroci se tudi hitro naveličajo poslušanja. Pri skupnih pogovorih hitijo pripovedovati svoje rešitve, opisovati svoje dogodivščine, pri tem pa segajo v besedo oziroma prekinjajo svoje vrstnike ali celo vzgojitelja. Včasih dinamika (po)govora v skupini seže tako daleč, da otroci govorijo vseprek. Tako pa skupina zelo težko deluje. Zato pri delu z otroki posvečamo veliko pozornost ravno poslušanju.

Spretnost izmenjave v govoru/komunikaciji

Različni strokovnjaki poudarjajo pomen verbalne komunikacije že v zgodnjem otroštvu. Že ko otroka pestujemo, mu pogovorno in prigovarjamo, delamo premore v govoru, da lahko pride do izmenjave. S tem ga spodbujamo k odzivanju in glasovnemu oglašanju. Z otrokom iščemo očesni stik, gledamo, kaj opazuje, ga nagovarjamo o stvari, ki jo opazuje. Nato ga vodimo, da sledi našemu kazanju in nagovarjanju. Ko pride do odzivanja, že lahko govorimo o komunikaciji. V predšolskem obdobju mu tudi beremo veliko pravljic in mu omogočamo mnogo govornih spodbud. Vse to pripomore k jezikovno-komunikacijskim spretnostim. Vse lepo in prav. Kaj pa spretnost poslušanja? Zdi se nam, da se razvija sama po sebi. Pa ni čisto tako. Kot vse otrokove potenciale je tudi to sposobnost otrok treba razvijati.

Pomen slušne pozornosti

Osnova za razvoj številnih področij govora, jezika in komunikacije je ustrezna slu-

šna pozornost. Da bo otrok pozoren na govor oseb okrog sebe, mora imeti zdrav sluh in ustrezno razvito slušno pozornost. Tako se bo učil glasov govora in jezikovnih pravil, ki jih bo kasneje samostojno uporabljal. Ustrezno razvita slušna pozornost otroku omogoča širjenje besedišča in razumevanje pomena novih besed. Prav tako je osnova za razvoj fonološkega zavedanja in drugih pomembnih veščin, ki so nujne za učenje branja in pisanja. Otroci, ki imajo težave pri usmerjanju in vzdrževanju slušne pozornosti v predšolskem obdobju, imajo lahko kasneje težave pri usvajanju znanja v šoli (Prešern, 2017). Mravlje (1999) meni, da je spretnost poslušanja neločljivo povezana s pozornostjo in koncentracijo. Pravi, da pozornost opredelimo kot sposobnost osredotočanja na nek zunanji ali notranji dražljaj. Koncentracija pa je sposobnost vztrajanja pri nekem dražljaju, ki pritegne našo pozornost. Dobro poslušamo, kadar vso svojo pozornost zavestno usmerimo v sporočilo govorečega. Takrat aktivno poslušamo ter sporočilo dojamemo in razumemo.

Učenje poslušanja

Poslušanje je temeljnega pomena za razvoj in učenje govora že od rojstva, skozi celotno predšolsko obdobje in deloma šolsko obdobje, vse dokler se otrok ne opismeni. Da spregovori prvo besedo s pomenom, mora poslušati eno leto. Odrasli pozabljamo, da se otrok, tako kot govora, tudi poslušanja uči s posnemanjem. Otrok

Odrasli pozabljamo, da se otrok, tako kot govora, tudi poslušanja uči s posnemanjem.

torej najbolj posnema tiste, s katerimi preživlja največ časa. Tukaj imajo torej mame in druge osebe, ki z otrokom preživljamo veliko časa, pomembno vlogo. Pa se je zavedamo? Včasih opazimo, da otrok prime odraslega za lica, da oči usmeri vanj. Hoče, da ga odrasli gleda. Za otroka je to dokaz, da ga odrasli poslušajo. Kakovost poslušanja je torej odvisna tudi od vplivov socialno-kulturnih značilnosti otrokovega okolja.

Poslušanje lahko olajšamo

Vzgojitelji imamo veliko možnosti, da otroke pritegnemo k poslušanju. Poslušanje olajšamo s primerno glasnostjo in hitrostjo govora. Uporabljamo le kratke in jasne poudarke obravnavane teme. Zavedamo se, da tudi z lastno govorico telesa pokažemo, da trdno stojimo za tem, kar govorimo. Poslušanje je za otroke naporna miselna aktivnost. Otrok mora slediti vodilni misli vzgojitelja, pri tem si v veliki meri pomaga z dinamično vzgojiteljevega glasu. Monotono govorjenje brez predaha zelo otežuje poslušanje. Ravno tako tudi nepotrebno razlaganje najmanjših podrobnosti, pogosto ponavljanje in preskakanje s teme na temo. Zelo dobro je tudi, da vzgojitelj ob razlagi uporablja slikovno gradivo in tako dodatno olajša poslušanje (Mravlje, 1999).

Vaje za izboljšanje slušne pozornosti

Usmerjanje pozornosti

Otrokom v skupini pripovedujete ali berete pravljico. Pred tem jim poveste, naj dobro poslušajo in zaploskajo vsakič, ko se v zgodbi pojavi žival. Namesto ploskanja lahko ob omembi živali posnemajo njeno

gibanje ali oglašanje. Vsakič se lahko osredotočijo na kaj drugega. Enkrat so to živali, drugič besede na S ipd. Različica te vaje je tudi, ko rečete: »Poskoči, ko bom poimenovala nekaj, kar lahko leti, leze, se oglašča.« Tem zgodbicam pozorno prisluhnejo otroci, ki so sicer slabi poslušalci, ker se osredotočijo na točno določen cilj. S to igro otroci tudi bogatijo besedni zaklad (Levc, 2014: 27, 28).

Poslušanje tihih sporočil (tíhi telefon)

Otroci se usedejo v vrsto, prednje postavi mo različne igrače. Prvemu otroku zašepetamo besede v uho. Beseda gre šepetaje na ušesa od otroka do otroka in zadnji v vrsti dvigne omenjeno igračo. Usede se na začetek vrste. Šepetanje se ponovi (Levc, 2014: 28).

Indijanci

Indijanci se znajo gibati skoraj neslišno, sploh ne vemo, kdaj se priplazijo. Bodimo Indijanci. Sredi sobe postavimo stol, nanj pa sede otrok z zavezanimi očmi. Pred stol postavimo predmet, ki ga otrok – Indijanec straži. Vsi drugi otroci se skušajo čim tišje priplaziti do predmeta in ga izmakniti. Takoj ko čuvaj sliši sumljiv zvok, pokaže s prstom v smer, iz katere prihaja. Tisti otrok, ki ga čuvaj zasači, izpade iz igre. Čuvaj se mora potruditi, in če se le da, obvarovati svoj predmet (Srebot in Menih, 1996: 91).

Zvočni spomin

Priskrbimo 20 enakih škatlic in različne predmete za prihodnje ropotulje: riževa zrna, kavna zrna, kamenčke, makarone,

Aktivno poslušanje pomeni, da se osredotočimo na osebo, ki govori. To pomeni, da sogovornika ne prekinjamo in mu ne segamo v besedo.

laneno seme, kovance, zobotrebce, gumbe, žebličke ... Nato začnemo ropotati s prvo škatlico. Otroci ugibajo, kaj je v njej. Škatlica pripade tistemu, ki ugame njeno vsebino. Če ne ugame nihče, jo položimo med druge in jo kasneje spet predstavimo. Če tudi tokrat nihče ne ugotovi, kaj je v njej, jo odpremo in si skupaj ogledamo vsebino. Tako si bo vsakdo zapomnil šume, ki jih povzročajo različni predmeti (Srebot in Menih, 1996: 99).

Nariši

Vzgojiteljica počasi narekuje otrokom, kaj naj narišejo: »Nariši deklico. Oblečena naj bo v modre hlače in rdeč pulover. Na nogah naj ima rjave čevlje. V desni roki drži rumen balon. Zraven deklice je drevo. Na drevesu sedijo trije ptički. Pod drevesom nariši travo. V travi se skriva jež.«

Večerja

Sedimo v krogu. Vsak pove, kaj je jedel za večerjo. A preden pove zase, ponovi za prejšnjim otrokom, kaj je on jedel za večerjo.

Ritmična nadaljevanka

Otroci sedijo v krogu. Prostovoljec zaigra ritmični vzorec. Sosed ga v neprekinjenem zaporedju ponovi in doda svojo ritmično izmišljijo. Naslednji otrok ponovi prejšnji ritmični vzorec in doda svojega. V različici se lahko dogovorimo, da vsi otroci ponovijo ritmični vzorec, ki ga najprej ponovi naslednji otrok, preden doda svojega (Sicherl - Kafol, 2011: 27).

Zvočni bratec

Otroci se postavijo v dve vrsti, obrnjeni stran drug od drugega. V obeh vrstah razdelimo pare glasbil (im-

provizirana ali Orffova glasbila), na katera zaigrajo. Sledi prepoznavanje zvočnih parov oz. 'bratcev'. Vzgojiteljica določi otroka v eni vrsti, ki zaigra zvočni vzorec. Otrok, ki v drugi vrsti po zvočni barvi prepozna svojega zvočnega bratca, odmeva zaigrani vzorec. Igro ponavljamo z izmeničnim določanjem izvajalcev v obeh vrstah (Sicherl - Kafol, 2011: 45).

Dirigent

Otroci sedijo v krogu in predlagajo različne načine igranja na lastna glasbila. Zatem z izštevanko določimo iskalca, ki medtem ko se ostali dogovarjajo za način izvajanja, zapusti skupino. Otrok, ki predlaga način igranja, postane dirigent in vodi ostale (npr. ploska, žvižga, tleska, topota, poje in podobno). Med igranjem postopno menja načine izvajanja, ostali pa ga posnemajo. Naloga iskalca je, da ugotovi, kdo je dirigent. Ko nalogo reši, dirigent postane novi iskalec (Sicherl - Kafol, 2011: 17).

Zaključek

Aktivno poslušanje pomeni, da se osredotočimo na osebo, ki govori. To pomeni, da sogovornika ne prekinjamo in mu ne segamo v besedo. Na to navajamo otroke pri svojem delu v vrtcu. Pomagamo jim tudi, da skozi igro pridobivajo spretnosti slušne pozornosti. Z vajami za razvijanje slušne pozornosti lahko dosežemo boljše poslušanje in razumevanje ter pripomočemo k razvoju govora pri otroku. Otrok, ki dobro posluša, pridobiva večji besedni zaklad, izboljšuje spomin, lažje razume navodila. Otrok z dobro razvito slušno pozornostjo bo imel izpolnjen prvi pogoj za kasnejše uspešno učenje branja in pisanja. ◀

Literatura

- Levc, Simona (2014): *Liba laca lak: kako pomagamo otroku do boljšega govora*. Ljubljana: samozaložba.
- Mravljje, Francka (1999): *Pozorno poslušanje z razumevanjem*. Nova Gorica: Educa.
- Potočar Papež, Irena (2017): *Moj prijatelj BonTonček: knjiga za otroke in odrasle o kulturnem vedenju in pogovarjanju*. Novo mesto: Peresa.
- Prešern, Nina (2017): *Razvoj in pomen slušne pozornosti pri predšolskem otroku*. Dostopno na: <http://gospodicnaknjiga.si/2017/09/razvoj-pomen-slusne-pozornosti-pri-predšolskem-otroku.html/>.
- Sicherl - Kafol, Barbara (2011): *Ringaraja, pesem nas razvaja*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Srebot, Renata; Menih, Kristina (1996): *Potovanje v tišino: sprostivna vzgoja za otroke*. Ljubljana: DZS.
- Vilar, Janja (2013): *Razvijanje pozornosti in koncentracije*. OŠ L.A. Grosuplje. Dostopno na: http://www.oslag.si/tovarniska/images/2013_14/dokumenti/vaje_za_koncentracijo_let2013.pdf.

Foto: EA

Filozofija za prvo, drugo in tretje življenjsko obdobje

■ **Bogomir Novak** je bil v letih 1985–2012 redno zaposleni raziskovalec vzgoje in izobraževanja na *Pedagoškem inštitutu* v Ljubljani. Je avtor 705 bibliografskih enot, od tega ene znanstvene in več strokovnih monografij. Po upokojitvi sodeluje s *Pedagoškim inštitutom* kot član raziskovalne skupine, na mednarodnih konferencah *Instituta Sorena Kierkegaarda* in s centri dnevnih dejavnosti za starejše v Ljubljani.

Koncept vseživljenjskega učenja je vodilo v razvoju izobraževalnih sistemov v Evropi in po svetu. Evropski svet je marca 2000 v Lizboni sprejel ključen dokument za prihodnost. To je Memorandum o vseživljenjskem učenju.

Filozofija vseživljenjskega učenja in vseživljenjsko učenje filozofije

Razlikujemo med filozofijo vseživljenjskega učenja, ki je drug izraz za strategijo, in konceptom učenja filozofije življenjskega smisla. Koncept vseživljenjskega učenja je vodilo v razvoju izobraževalnih sistemov v Evropi in po svetu. Evropski svet je marca 2000 v Lizboni sprejel ključen dokument za prihodnost. To je *Memorandum o vseživljenjskem učenju*¹. Koncept vseživljenjskega učenja izhaja iz učečega se posameznika in predvideva:

1. enake možnosti za učenje vseh,
2. ustrezno kakovostno raven učenja,
3. priložnosti za učenje v vseh življenjskih obdobjih,
4. skrb za bolj odprte, fleksibilne izobraževalne sisteme, ki so prilagojeni individualnim potrebam, interesom in ciljem.

Po Zoranu Jelencu (2016) izobraževanje odraslih v tretjem obdobju spada v shemo vseživljenjskega učenja. Škoda je le, da se sintagma vseživljenjska vzgoja ni strokovno uveljavila, čeprav človek zori, dokler živi, dela, deluje.

S prispevkom Ester Pečarič² kot vsebina, način in cilj vseživljenjskega učenja implicitno vstopa prav filozofija. To stališče želim eksplicitno izpostaviti že zato, ker sem 15 let poučeval filozofijo na različnih gimnazijah. Po končanem študiju filozofije na filozofski fakulteti, kjer sem na svoji koži 'občutil' t. i. pravo filozofijo po izbranih imenih velikih filozofov (npr. Platona,

Aristotela, Marxa), dialektičnih problemih socialistične realnosti in filozofskih smereh z glavnim poudarkom na marksizmu, sem se začel neformalno učiti filozofije življenja.

Erikson (2014) bi to maniro imenoval osmišljanje življenjskega ciklusa. Po Eriksonu (2014) posamezniki potrebujemo kritični premislek zato, da presežemo krize svojih začasnih identitet in si pridobimo druge. Življenje dobi smisel, če vem, kdo sem.

Ker človek svojih osnovnih pomanjkljivosti nikoli v celoti ne odpravi, kar je jasno že iz starogrške mitologije in nadaljnje filozofske antropologije, v novejšem času pa tudi iz vedenjske ekonomije in psihologije (npr. Kahneman, 2016), potrebuje socialno pomoč in vero v Boga. Potrebuje trening, zato v raznih dnevnih centrih aktivnosti za starejše (odslej DCA) gojijo tudi 'umovadbo'. Potrebuje pa tudi filozofsko uteho (de Botton, 2001). Potrebuje Duha tolažnika, čeprav ga nekateri ne priznajo. Pomanjkljivosti nikakor ne smemo pustiti vnemar. Jezus ponavlja: »Bodite torej popolni, kakor je popoln vaš nebeški Oče« (Mt 5,48).

Pri tem je filozofija že odigrala različne vloge³, npr. sokratske babiške modrosti pri rojevanju pojmov in nastajanju etičnih vrtilin, platonsko gledanja pravih idej, identifikacijo z izvornim enim (Plotin), vlogo tolažnice pri Boetiusu, svetovalke (dr. Majerholdova), služabnice teologiji ali osvobajanja od nje, zastopnice humanistične provenience. Filozofija nima lastnega

predmeta, zato vse lahko postane njen predmet. Danes je to tudi kritika brezobzirnega potrošništva, tehnokratizma in vulgarnega materializma, sicer se podaja na pot brezpotja od starogrške *paideia* – vzgoje za vrlino – do vzgoje robotov.

Ko v dnevnem centru aktivnosti za starejše na Gosposvetski 4 v Ljubljani predstavljam slušateljem in slušateljicam nad 65. letom 'filozofijo za življenje', ponovno odkrivam radovednega otroka v sebi in v drugih, ki po Bernejevi shemi transakcijske analize obstaja poleg razvoja odraslega in starševskega jaza. Pozno odrasli zakajčki se še okrepmo, ker imamo kar najširšo izkustveno bazo. Metakognitivna instanca našega mentala dobi vsebine premišljanja v praktičnih primerih, ki postanejo razumljivi, ko zanje najdemo vzorce in modele pojasnjevanja.

V DCA, ki so razširjeni po Sloveniji, imajo glede na šole specifičen celodnevni predmetnik in urnik. Od ponedeljka do petka se vrstijo predmeti, ki so udeležencem pisani na kožo. Sodelovanje med izvajalci in odjemalci je prostovoljno, zato so oboji zadovoljni. Način učenja je pretežno neformalen⁴. Dejavnosti so telesne, mentalne in družabne s strokovnimi ekskurzijami, končnim izletom in piknikom.

Filozofija je za različne faze našega osebnega razvoja po eni strani strukturno enaka glede na potrebe kritičnega mišljenja in odnosov med vprašanji in odgovori, po izboru primernih tem in funkcionalnosti pa se spreminja po tem, kaj in kako naj bi

načelno pojasnjevala, napotila v prakso ali pustila kot odprt problem. Izvor filozofije je vsekakor v čudenju. Filozofija ima lastne izkušnje druženja s teologijo, znanostjo, umetnostjo, osvobajanja od teh področij in iskanja novih povezav z aspiracijami posameznikov in družbe. Filozofija v medsebojni komunikaciji presega faktoografsko zgodovino filozofije in indoktriniranje *ex cathedra*⁵.

Prevratni, za mladino in odrasle priljubljeni filozof Friedrich Nietzsche se je že večkrat uvrstil na zrelostni izpit – matura (lat. *maturus* – zrel). Ob koncu tega šolskega leta so pisali dijaki, ki so izbrali filozofijo kot maturitetni predmet, esej o njegovem odnosu do religije. UNESCO je od l. 2002 vsak tretji četrtek v novembru razglasil za svetovni dan filozofije, ki ga obeležujejo v približno 150 državah po svetu, tudi v Sloveniji. V Ljubljani in Mariboru izbrani dijaki in profesionalni filozofi predstavljajo svoje razmišljanje o aktualnih temah, publika pa jim zastavlja odprta vprašanja. Ob njem poteka tudi teden filozofskega maratona. Filozofija je kot ljubezen do modrosti neizčrpen vir novih idej in orientacije za premagovanje krize z mišljenjem krize. Kritična filozofija se s svojim emancipatoričnim nabojem vedno znova zna izogniti ideološkim, doktrinarnim pastem raznih -izmov.

Sklenitev prvega in tretjega obdobja

Juulov vrtec Volkec v Ljubljani je 23. 6. 2017 priredil zaključno proslavo učnega leta za otroke, vzgojiteljice, starše in stare starše. Poslušali smo angleško pravljico o gosenci, ki postane metulj. Gledali smo filmčke o tem, kako so malčki čez leto osvojili Vogel, Šmarno goro, Sveto Ano, Soriško planino. Kolesarili so in plavali. O vsem tem se pripravljamo na CD-jih, ki so jih prejeli vsi otroci. Opaziti je bilo podobno celovit pristop kot v DCA po shemi družabnih, telesnih in mentalnih dejavnosti, zaradi česar smo otroci in odrasli to, kar smo.

V sklepnem dejanju smo se vsi prijeli za roke in meditirali v tišini. S tem smo uresničevali globalne sanje o povezanem svetu in filozofijo enosti medgeneracijskega dialoga. Na koncu so otroci spustili raznobarne balone, ki so z vetrom božjega prostranstva v človeškem počitniškem času poleteli visoko v nebo. Spominjamo se Gibranove

Foto: EA

prerokbe, po kateri »vaši otroci niso vaši otroci. Sinovi in hčere klica Življenja k Življenju so.« Metulji, baloni so metafore naše sprejetosti v gibanju, poletu, elanu.

Življenje teče »kakor divja, neukročena Drina« (Ivo Andrić), še preden ga utegnemo prav razumeti, interpretirati in spreminjati. Obenem pa je vsaj na videz umirjeno t. i. tretje obdobje priložnost, da vsakodnevne na kup zmetane medijske informacije mentalno uredimo in transformiramo. Malokdo pomisli, da se z otroki in vnuki duhovno rojevamo tudi starši in stari starši. Če gledamo in se čudimo (naslov Malickovega filma 2016 je Glej in se čudi), ta proces gotovo ni neopazen. Pri tem ne gre le za naravne markacije štirih letnih sončnih obratov, ampak za nadnaravna znamenja spreobrnjenja (gr. *metanoia*). Vseživljenjskost učenja filozofije pomeni več kot le sanje o povezanem svetu, kadar gre za dejanske sile povezovanja. ◀

Opombe

- ¹ Slovenski prevod tega dokumenta glej na spletnih straneh <https://linux.acs.si/memorandum/prevod/>.
- ² Pečarič, Ester (2017): Jaz – mali filozof. *Vzgoja*, letnik XIX, št. 74, str. 42–43.
- ³ Moj premislek o vlogah je dopolnilo simpozija Slovenskega filozofskega društva z naslovom *Kako si pomagati s filozofijo*, ki je potekal v sredo, 11. junija 2014, v prostorih Univerze v Ljubljani, Kongresni trg 12, Ljubljana.
- ⁴ Od 1. julija 2011 do 30. junija 2014 sem sodeloval v skupini temeljnega triletnega raziskovalnega projekta Antropološki vidiki neformalnega pridobivanja znanja, čigar rezultati so vključeni v mednarodni zbornik: Žagar, Igor; Kelava, Polona (ur.) (2014): *From Formal to Non-Formal: Education, Learning and Knowledge*. Cambridge Scholars Publishing.
- ⁵ Več o pojmu *ex cathedra* (ki pomeni s pre-stola) glej spletne strani: https://sl.wikipedia.org/wiki/Ex_cathedra. V pedagogiki se ta sintagma uporablja za frontalni pouk.

Literatura

- De Botton, Alain (2001): *Utehe filozofije*. Ljubljana: Vale-Novak.
- Erikson, Erik (2014): *Identiteta in življenjski cikel*. Ljubljana: Umco.
- Jelenc, Zoran (2016): *Vseživljenjskost učenja in izobraževanje odraslih*. Nova Gorica: Educa.
- Kahneman, Daniel (2016): *Razmišljanje, hitro in počasno*. Ljubljana: Umco.
- Novak, Bogomir (2008): Filozofija poučevanja filozofije v gimnaziji. *Anthropos*, letnik 40, št. 3–4, str. 213–235.
- Precht, Richard David (2010): *Kdo sem jaz – in če, koliko nas je?* Ljubljana: Učila.

Bistvo je očem nevidno

■ **Branka Roškar**, prof. geografije in teologije, je učiteljica geografije na OŠ Radlje ob Dravi.

Znamenja po slovenski deželi so postavljena v zahvalo Bogu za uslišane prošnje ob boleznih, vojnah in nesrečah. Spominjajo na čas preizkušnje, na moč teme, ki deluje v človekovem življenju, in so izraz vere, s katero se je človek obračal na Boga, bil obvarovan, rešen, ozdravljen, hkrati pa ostajajo priprošnja za Božji blagoslov in klic k molitvi mimoidočemu.

Križ na steni, milostna podoba Marije Pomagaj z Brezij na polici, Sveto pismo na mizi, podobica sv. patra Pija v denarnici, svetinjica Brezmadežne na verižici, kapela ob cesti, mogočen lipov drevored, ki daje senco kapelam križevega pota, na (skoraj) vsakem hribu cerkvice, mogočna freska sv. Krištofa ...

Čemu vsa ta znamenja? Beseda 'znamenje' ima v slovenščini več pomenov. Označuje to, kar nas na nekaj spominja, ali opozarja na nekaj, kar obstaja dlje časa in se tako razlikuje od kratkotrajnega, bežnega, manj pomembnega in hitreje minljivega (Vaupotič, 2013). Besedo 'znamenje' lahko razumemo tudi kot tisto, kar nas povezuje s svetim, z božjim.

Vrnimo se v preteklost. Maksim Gaspari je leta 1939 zapisal: »Ko je naš meščanski človek pred kakimi 80 leti hodil po idrijskih brdih in Poljanski dolini, je pri vstopu v kmečki dom zagledal živopisnemu vencu podobno borduro okoli stropa – borduro znamenitih ljudskih slik na steklu. Ta meščanski človek, ki je imel še nepokvarjen in uravnovešen čut za estetsko umetnostno formo, je sprejemal in doumeval z zdravim razumom in srečnim užitek tudi lepote naše folklore. Sodobnemu, od dinamike, strojev, otopelemu človeku je tako uravnovešenje čuta skoraj neznano in tuje. Navidezna čuda in pridobitve moderne civilizacije so zaslužnija človeško duševnost do strahotne apatije, katera nas vodi v propast, če se ne vrnemo pravočasno na pota etične morale in skromnega naravnega življenja« (Gaspari, 1939: 5).

Nekoč so imele hiše na podboju vrat ali pa poleg njega na steni pritrjen kropilnik z blagoslovljeno vodo (lahko bi ga imenovali tudi 'blagoslovilnik', saj z blagoslovljeno vodo v njem blagoslovljamo). Zraven

je bil obešen rožni venec. Navada je bila, da se je tisti, ki je prišel k hiši, ob vstopu odkril in pokrižal, saj je ta hiša za domače predstavljala svet prostor, vreden spoštovanja; obiski pa so s tem sporočali, da prihajajo v Božjem imenu. V kotu, pri oknu, je običajno stala miza. Ob njej so domači jedli, se pogovarjali, ob večerih pa, ko svetlobe ni bilo toliko, pripovedovali zgodbe in molili.

V kotu nad mizo je bil bogkov kot. Na polički, ki je bila prekrita z vezanim prtom ali s čipkami, je bil postavljen križ. Okrašen je bil s cvetjem. Ob njem so prižigali svečo. Desno od križa je bila izobešena slika Jezusovega srca in levo slika Marijinega srca. Pod slikami so bile obešene pletene košarice za cvetje. Bogkov kot je bil vedno lepo okrašen. Gospodinje in dekleta so ga še posebej lepo okrasile v mesecu maju, ko so v času šmarničnih pobožnosti Jezusov kipec zamenjale z Marijinim ter ga ozaljšale s tančico. Za božič so pod kotom postavili jaslice. Ob mizi pod bogkovim kotom se je vse leto zbirala družina pri obedih in molitvah; vse, kar se je pomembnega dogajalo, so delali tam. Vsakdanje življenje se je tako prepojilo s svetimi besedami, ki so jih izgovarjali.

Leta 1945 je avtorica C. H. takole zapisala v Kmetijske novice: »Dolgo je že tega, odkar sem z dežele odšla v mesto. Pa se mi še močno toži po domači hiši in Bogkovem kotu v njej. Pred kotom so me učili prvih molitev. Križ je bil starinski, lesen, porjav, prav tako križani na njem – toda cvetlice, ki so ga krasile, so bile sveže, ne le v šopkih, marveč v lončke zasajene cvetke. Mama je vedno postavljala v kot najlepše cvetje, ono, ki se je pravkar razcvetelo ... Pred Bogkom smo imeli postavljeno stekleno posodico, v njej do polovice vode, nato pa olje in malo dušico, ki je nosila

lučko« (Malovrh, 2015).

Le kaj bi dejal danes, po skoraj 80 letih, Maksim Gaspari, če bi stopil v naše domove? Le malo hiš še ima v kotu ali na steni nameščen križ in ob njem svete podobe. Molitev in pogovor sta izpodrinila posedanje in strmenje v televizorje in druge elektronske naprave.

Kakšno vlogo ima sveta podoba na steni? Zakaj jo imamo? To najlažje opišem z besedami iz knjige Mali princ, kjer lisica, ki jo je Mali princ udomačil, z njo ustvaril prijateljsko vez, razloži, zakaj bo ljubila celo veter v žitu. »Vidiš tam doli žitna polja? Ne jem kruha. Kaj bi z žitom? Žitna polja me ne spominjajo na nič. In to je žalostno. Tvoji lasje pa so kot žito. /.../ Žito, ki je zlato, me bo spominjalo nate. Ljubila

Foto: Branka Roškar

Foto: Marko Hrovat

(prim. 4 Mz 21,5–9). V Novi zavezi se ta podoba dopolni. Jezus razloži Nikodemu, da »kakor je Mojzes povzdignil kačo v puščavi, tako mora biti povzdignjen Sin človekov, da bi vsak, ki veruje, imel v njem večno življenje« (Jn 3,14–15). Pogledati na Kristusa na križu pomeni pogledati na njegovo najbolj močno dejanje ljubezni, ko je na križu iz ljubezni do vsakega od nas daroval samega sebe. Na križu gledamo Njegovo brezpogojno in čisto ljubezen. To je delo odrešenja, zato se Kristusa na križu boji celo hudič. Kristus na križu nas varuje pred temo in zlom. Kjer je svetost, se mora zlo umakniti. To je odrešensko delo.

Slovenski človek se je v preteklosti dobro zavedal, da je Slovenija njegov dom, zato

bom celo veter v žitu ...« (Saint-Exupéry, 2007: 92). Stvari, narava dobijo simbolni pomen, ker nas spominjajo na drugo resničnost, povezujejo nas s tem, na kar nas spominjajo. Materialne stvari postanejo simboli, zato dobijo simbolno vrednost. Nekdo, ki ima oseben odnos s Bogom, s Križanim, nekdo, ki ve, da je nekoč sam Bog dal zanj svoje življenje, ob pogledu na križ ne more ostati ravnodušen. Križ na steni ga spominja na odrešenje. Opomni ga, da se lahko kljub brezizhodni situaciji, v kateri se je znašel, opre Nanj, ki je poln svetosti.

Kristus na križu nas spominja na dogodek iz 4. Mojzesove knjige, ko ljudstvo godrnja nad Bogom, ki jih je izpeljal iz Egipta. Ko jih napadejo strupene kače in ljudje zaradi tega umirajo, Mojzes po Božjem naročilu naredi bronasto kačo in jo obesi na drog. Kdor koli, ki ga je kača pičila in je pogledal na kačo na drogu, je bil rešen

ga je temu primerno tudi opremil. Umetnostni zgodovinar Zadnikar je zapisal, da so po vsej slovenski zemlji posejana znamenja: ob cestah in križpotjih, sredi polj in gozdov, na robu vasi in na trgih. Pravi, da ta znamenja dokazujejo, da nismo šele od včeraj na tej zemlji, in dodaja: »Res naša zemlja ne premore katedral iz počnega kamna, premajhna je zanje in kaj bi tudi z njimi? Ima pa zato vse polno po sebi merjenih pomnikov, ki jih je stoletja ustvarjala in varovala, da jo še zdaj napolnjujejo z lepoto, ki je ni nikoli preveč. Skladno se pridružujejo njenemu naravnemu obrazu in ustvarjajo iz nje kulturno pokrajino. Ti 'spomeniki', kakor jih danes imenujemo, pričajo o nekdanjih ustvarjalnih hotenjih in nevsakdanjih prizadevanjih našega človeka, pa čeprav so le od daleč podobni katedralam, palačam in drugemu tujemu bogastvu« (Vaupotič, 2013). Znamenja po slovenski deželi so posta-

vljena v zahvalo Bogu za uslišane prošnje ob boleznih, vojnah in nesrečah. Spominjajo na čas preizkušnje, na moč teme, ki deluje v človekovem življenju, in so izraz vere, s katero se je človek obračal na Boga, bil obvarovan, rešen, ozdravljen, hkrati pa ostajajo priprošnja za Božji blagoslov in klic k molitvi mimoidočemu.

Današnji življenjski ritem je prehitel. Ne-prestano hitimo od enega opravka do drugega, velikokrat drvimo z avtomobilom in ne opazimo več znamenj, ki tiho stojijo ob naših poteh. Pa vendar nam tudi danes glasno govorijo o veri naših prednikov. Kjer vidimo, da so znamenja urejena in okrašena, da ob njih gori lučka, vemo, da nekdo skrbi za tradicijo, ohranja stare navade. Hkrati pa slutimo tudi živo zaupanje v Božjo pomoč, ki je močna kot včasih.

Gaspari je že pred 80 leti našel rešitev za otopeni svet: »Kdor se bo vrnil iz razbrzdanih vrtincev sodobne civilizacije v duhovno polje moralnih vrednost, iz oglušujočih velemest v samoto gorskih selišč, bo še deležen blagoslova nekdanjega srečnejšega življenja. V luči takega blagoslova bo bolje videl in lepše občutil tudi izdelke našega ljudstva, ter bo spoznal globoke duševne vrednote etnografije, katera korenini v tradicijah poštene umetnosti in obrti. Našel bo priliko tihe poglobitve v lepoto ljudskih vezenin, /.../ roznate zibelke, skrinje in kolovrate ter našo slovensko posebnost, panjske končnice. Zaljublil se bo v pisane velikonočne pirhe, v bogkov kot in jaslice ...« (Gaspari, 1939: 5–6).

Kdor zna brati sporočila znamenj, se zna odpirati duhu, ki ga vodi navznoter, zato najde pot Duha. Poln Duha pa človek postane tudi poln ljubezni, poln luči in resnice. Tako drugačen od potrošništva, apatije, depresivnih stanj, brezvoljnosti in brezcilnosti. Zato naj se v vsakem domu najde prostor za vidno navzočnost božjega in svetosti, da bo človek povezan, poln Duha in ustvarjalen. ◀

Viri in literatura

- Gaspari, Maksim (1939): *O ljudskih slikah na steklo*. Pridobljeno 25. 4. 2018 s spletne strani https://www.etno-muzej.si/files/etnolog/pdf/etnolog_12_1939_gaspari_o_ljudskih.pdf.
- Malovrh, Sonja (2015): *Hiša z Bohkovim kotom*. Pridobljeno 12. 4. 2018 s spletne strani http://www.podlipa-smreclje.si/News/Hisa_z_Bohkovicim_kotom_185_607147394.html.
- Saint-Exupéry, Antoine de (2007): *Mali princ*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Vaupotič, P. Mojca (2013): *Znamenja*. Pridobljeno 25. 4. 2018 s spletne strani: <http://lovrencan.si/dobro-je-vedeti/lovenska-znamenja/>.

Boji v življenju v luči Prešernovega Krsta

■ **Silvo Šinkovec**, D. J., dr. ped. znanosti, psiholog, defektolog in teolog, je predavatelj, terapevt, voditelj več seminarjev, šol za starše in duhovnih vaj, urednik revije *Vzgoja*, duhovni asistent DKPS in direktor *Inštituta Franca Pedička*.

»... de zemlja, kjer vijó viharji jezni,
je skušnje kraj ...«

(France Prešeren, *Krst pri Savici*)

V prvem članku o Prešernovem Krstu pri Savici smo odkrivali Prešernovo izpoved vere, njegovo podobo o Bogu. V drugem članku se bomo ustavili pri vprašanju zla, uničevanja. Izhodišče je pesnikov verz »... de zemlja, kjer vijó viharji jezni, / je skušnje kraj ...« Za človeka je bivanje na zemlji čas in kraj preizkušenj, ko se posameznik sooča z agresijo in samouničevalnostjo, Prešeren pa pravi, da je še bolj pomemben osebni notranji duhovni boj. Kaj se dogaja s človekom v času preizkušnje?

Vojna

Ena najbolj krutih izkušenj je vojna. Koli-ko vojn je divjalo po Evropi! Razlogi zanje so različni: naselitveni, nacionalistični, imperialistični, kolonizatorski, ekonomski, verski, plenilski, ideološki, revolucionarno-prevratniški itd. Vse vojne so krute, saj ljudi ovijejo v svojo črno tančico, zameglijo um in otopijo čustva, da človek dela krutosti, ki jih sicer ne počne. To je čas »viharjev jeznih«.

Prešernovi opisi posledic vojne vihre so pretresljivi. Teh opisov se spominjamo, saj smo se *Uvod v Krst pri Savici* učili v šoli na pamet, zato poznamo krute besede »mesarsko klanje«. Bistveni del vojne je bitka:

»... al komej vrata so odprte, vname se strašni boj, ne boj, mesarsko klanje:

/.../

in vstane šum, de mož za možam pada.«

Posledica boja je smrt. Prešernov opis tega je še bolj strašen:

»... končano njino je in marsiktero življenje, kri po Kranji, Korotani prelita napolnila bi jezéro.

Gnijó po polji v bojih pokončani trum srčni vajvodí, in njih vojšaki ...«

»Ko zor zasije na mrličov trope, ležé, k' ob ajde žetvi, al pšenice

Foto: AJ

po njivah tam ležé snopovja kope.«

Veliko vojnih viher je divjalo po naši zemlji, na primer osvajanje Rimljanov, vdori Turkov, prva svetovna vojna s Soško fronto, druga svetovna vojna s pobitimi med vojno in še več po njej. Ko sem gledal film *Polja smrti* o rdeči revoluciji v Kam-

bodži, sem se še bolj zavedel, koliko grozodejstev se je dogajalo na naši zemlji med komunistično revolucijo in pod komunistično oblastjo. Prešernov opis se dotika vseh teh 'polj smrti', kajti vojna, ki jo opisuje pesnik, ni zgodovinski dogodek. Prešeren v *Uvodu* izpostavi temeljno vpra-

Igralec Anatol Štern med recitalom *Krstu pri Savici* (foto: Silvo Šinkovec)

šanje pesnitve: Kaj se dogaja v vojni? Veliko verzov uporabi za opis vojne v vsej njeni krutosti, divjaškosti in slepoti. Drago Jančar mu je v tem podoben v romanu *In ljubezen tudi*. Kaj se dogaja s človekom v »viharjih jeznih«? Potem v *Krstu* Prešeren išče odgovor na kruto izkušnjo zgodovine.

Notranji boj

Prešeren loči zunanjo bitko (»šum vunajni«) in notranji boj (»vihar v prsih«, »črv nekdajni«). In v tej notranji motivaciji išče razlog za krutost vojne: »... bolj grize, bolj po novi krvi vpije«. Sla po ubijanju je neizprosna, grozna. Prešeren še pojasni, da tudi sam pozna ta pojav: »... ak prav uči me v revah skušnja moja«. 'Reve' so trenutki skušnjave, ko je človek slabič, reven v svoji moči, da bi se skušnjavi uprl. Ko je človek v objemu lovka teme, nima lastne moči, da bi se jim zoperstavil. Je povsem šibek, nemočen. Zato tema deluje naprej z vso krutostjo, z vso zlobno požrešnostjo.

*»To noč je jenjal vojske šum vunajni,
potihnil ti vihar ni v prsih boja;
le hujši se je zbudil črv nekdajni,
ak prav uči me v revah skušnja moja,*

*bolj grize, bolj po novi krvi vpije,
požrešniši obupa so harpije.«*

Bratomor

Prešeren odpre pomembno temo o bratomoru: *»Slovenec že mori Slovenca, brata.«* V zgodovini človeštva to ni nekaj novega. Prešeren je dobro poznal prva poglavja *Svetega pisma* in zgodbo o Kajnu in Abelu. »Abel je pasel drobnico, Kajn pa je obdeloval zemljo. /.../ Gospod se je ozrl na Abela in njegovo daritev, na Kajna in njegovo daritev pa se ni ozrl. Zato se je Kajn zelo ujezil in obraz mu je upadel« (1 Mz 4,2–5). Ko Kajna napadejo ljubosumje, zavist in jeza na brata, maščevalnost in agresija, ga Bog poišče in ga vpraša: »Zakaj se jeziš in zakaj ti je upadel obraz? Ali ga ne boš dvignil, če delaš dobro? Če pa ne delaš dobro, greh preži nate pri vratih, njegovo poželenje se obrača proti tebi« (1 Mz 4,6–7). Sila zla se v Kajnu kopiči in postaja neustavljiva. Toda Bog želi, da se Kajn odloči sam, da uporabi svojo svobodo in obvlada svojo agresijo, zato mu pravi: »... a ti mu gospoduj!« (1 Mz 4,7). Človek je odgovoren za svoje dejanje, zato se mora zli moči, ki ga peha v nerazumno

dejanje, upreti. Toda Kajn ne vzdrži. Človek se sam s svojo voljo ne more zoperstaviti moči, ki ga preplavi. »Ko pa sta bila na polju, se je Kajn vzdignil proti svojemu bratu Abelu in ga ubil« (1 Mz 4,8). Bratomor je ena najbolj krutih posledic izvirnega greha. Greh (gr. hamartia) je oddaljitev ali ločenost od Boga, od vira življenja. Ko se človek loči od izvira, iz katerega prihaja, je prepuščen temnim silam, ki se pogravajo z njim. Tema zamreži človekovo dušo. Bratomor je strašna realnost najhujših vojn, kjer divjost človeških dejanj doseže svojo skrajno mejo. *»Slovenec že mori Slovenca, brata.«* To je zgodovinska izkušnja slovenskega človeka.

Prešeren prepozna to notranjo nemoč: *»... kako strašna slepota je človeka!«* Človek gre nerazumno daleč v svoji krutosti in slepoti. To notranjo silo opiše še na en pretresljiv način, ko zapiše preveč resničen stavek:

*»Ne jenja préd, dokler ni zadnja sraga
krvi prelita ...«*

Moč teme je tako strašna, da se ji človek ne more zoperstaviti. To je ogledalo, v katerem se mora videti vsak človek in si izprašati vest. Mogoče se tudi v meni kopičijo mržnja, zavist, prezir do brata? O tem vprašanju bi se ob Prešernovem *Krstu* lahko pogovarjali tudi v šoli, saj je to pomemben del domovinske vzgoje.

Misel na samomor

Prešeren odpre še eno pomembno temo, misel na samomor. Kakor je agresija usmerjena v druge, v ubijanje, je lahko usmerjena tudi v človeka samega, v samo-ubijanje. Preveč je primerov v zgodovini našega naroda in tudi danes, v sodobnem, udobnem svetu, ko si ljudje jemljejo življenje. Človek želi pobegniti iz stiske, iz osebne telesne ali čustvene bolečine, pobegniti pred sramotno izpostavljenostjo, pobegniti od odgovornosti. In notranja motivacija tega je »slepa vera«. Tudi v teh dejanjih človeka vodi tema.

*»Premagan pri Bohinjškem sam jezéri
stoji naslonjen na svoj meč krvávi,
z očmi valov globoki brézen meri,
strašné mu misli rójijo po glavi,
življenje misli vzeti si v slepi veri ...«*

In kje je odgovor?

Prešeren se ne zadovolji z opisom krute resničnosti človeške agresije, kajti ubijanje in samouničevanje ne povesta vsega o člo-

veški naravi. Pesnik išče odgovor na vprašanje, kje naj najdemo moč, da se upremo agresivni težnji in destruktivni moči. Pesnik vprašanje nasilja postavi v versko vojno:

»Valjhun, sin Kajtimara, boj krvavi že dolgo bije za krščansko vero ...«

Uveljavljati 'vero ljubezni' z močjo, agresijo, vojno je paradoks sam po sebi. Lepo se sliši, kar pravi Bogomila, ki je skupaj z očetom po misijonarju sprejela vero:

»De pravi Bog se kliče Bog ljubezni, de ljubi vse ljudi, svoje otroke ...«

Črtomiru to ne gre v ušesa. Njegova izkušnja s kristjani je drugačna, zato Bogomilo poziva, naj razmisli o vseh grozodejstvih, ki jih je storil Valjhun:

»Al zmislil ran, ki jih Valjhuna meči so stórilil, in pšic njegovih strela, kaj videli krvi smo v Kranji teči ...«

Toda problematična niso samo Valjhunova dejanja:

»... kristjanov tvojih vse preudari dela ...«
Kristjani res govorijo o ljubezni, toda kakšna so njihova dejanja? In ko vidimo, koliko hudega so storili v zgodovini, lahko s Črtomiro zaključimo:

»... al ni črt nárbolj jezni

njih Bog, ki kličeš ga Boga ljubezni?«

Bog ljubezni je le na ustnicah, dejanja pa kažejo, da je Bog kristjanov zamerljiv, jezen in nasilen. Kje je tu ljubezen? Dvom ni le Črtomirov, ampak je to eden najbolj pogostih ugovorov v zgodovini krščanstva in drugih religij. Prešeren se spopada z večnim vprašanjem: Kakšen je vaš Bog, če je toliko zla na svetu, če tudi vas, ki se imenujete kristjani, vodi zlo?

Prešeren loči Božji nauk in človeško prakso. V zeleni obliki naj bi se oboje stapljalo. Premalo je govoriti, pomembna so dejanja. To je tema, ki jo srečamo že v Svetem pismu in ni nova: »Tako je tudi z vero, če nima del; sama zase je mrtva« (Jak 2,17). Tudi evangelist Janez zatrjuje: Če nekdo sovraži svojega brata, tudi Boga ne ljubi. Vera v Boga in bratroljublje sta eno in isto. Jezus se poistoveti z vsemi najbolj slabotnimi na svetu, zato pravi: »Kar koli ste storili enemu od teh mojih najmanjših bratov, ste meni storili« (Mt 25,40). Preiščite dejanja kristjanov in videli boste, kakšen je njihov Bog. Nauk potrjuje življenje, vero pa dejanja.

Prešeren predstavi Božji nauk, Božjo željo. To razodene preko pesmi angelov ob Jezusovem rojstvu: »Po celi zemlji vsem ljudem mir bodi!« Vsi ljudje naj bi živeli v miru

drug z drugim. Kajti vsi ljudje, ne glede na vero, spol, raso, narodnost, poklic, status ali vlogo, »smo očeta enega sinovi.« Vsi imamo enega Očeta, zato »ljudje vsi bratje, bratje vsi naródi ...« Zato je naša naloga, da se ljubimo med seboj. To je Jezusova edina zapoved. »To vam naročam, da se ljubite med seboj!« (Jn 15,17). Prešeren natančno povzema Jezusov nauk, ki je predstavljen v evangelijih: »... de ljúbit' mórmó se, prav' uk njegovi.«

Zakaj torej neskladje med Božjo zamisljivo in človeškimi dejanji? Zakaj Valjhun kot kristjan dela takšna grozodejstva? Prešeren pojasni, da to ni Božji nauk, to niso dejanja v skladu s krščanskim naukom:

»Valjhun ravna po svoji slepi glavi, po božji volji ne, duhovni pravi.«

Res je, da so kristjani storili veliko zlih, nasilnih in nemoralnih dejanj, toda to je odgovornost vsakega posameznika. To ni nauk Cerkev. To ni po Božji volji. Prešerenov odgovor je pronicljiv in natančen, ker izhaja iz notranje motivacije. Vsak posameznik mora izbrati med Božjim in človeškim, med lučjo in temo, med svetim in zlom. Prešeren se zaveda pomena osebne odločitve. Človek, ki je v oblasti teme, bo delal strašna dela teme, človek pa, ki je v svetosti, bo deloval v skladu z lučjo. Črtomir to razume, zato pravi:

»Ljubezni vere, in miru in sprave, ne branim se je vere Bogomile.«

Prešeren loči vero človeka, ki je v luči in prinaša sadove ljubezni in sprave, kar daje mir duši, ter vero človeka, ki vero jemlje le kot zunanjo formo, navznoter pa je ujet v temo, zato vero uporablja za druge motive, zlorablja jo za osebne interese: politične, nacionalne, ekonomske, dominantne itd. Zato so verske vojne zlorabljene. Nikoli niso po Božji volji, vedno so sad človekove samovolje.

Kako pa je pri samomorilnih mislih? Črtomir že skoraj konča svoje življenje, toda v njegovi največji temi se pojavi nevidna moč: »... al nekaj mu predržno rôko ustavi«. Črtomiru se prikaže podoba njegove ljubljenske: »... bila je lepa, Bogomila!« Močna želja, da bi jo še enkrat videl, ga reši smrti. Kasneje mu Bogomila razloži, da je ravno takrat veliko molila za njega. Bogomila trdi, da je Črtomirovo smrtonosno roko ustavil Nevidni zaradi njene molitve: »Kolikokratov sem od tod v samoti klečala, klícala pomoč Marije ...«

Bogomila je prosila, da Črtomir ne bi bil »v oblasti sovražne togote«, da ne bi bil

pokončan s silo zla, zato je prosila, naj ga pred to nevidno roko zla varuje Božja roka: »... naj milost tvoja ga zakrije!« Bogomila prepozna, da je tisto strašno noč, »ko ni noben tovarš se smrti ubranil«, Črtomir čudežno preživel: »In čudno te je tisto noč ohranil ...«

Kakšen je torej Prešerenov odgovor? Valjhun dela »po svoji slepi glavi«, Črtomir si je želel vzeti življenje »v slepi veri«. Slepota vodi človeka v zla dejanja. Zato človek potrebuje Luč, da odžene temo in slepoto. Brez Luči je človek izgubljen. Na prvih straneh *Svetega pisma* piše: »... a ti mu gospoduj!« (1 Mz 4,7). Kaj naj bo gospodar nad impulzom, naj bo močnejši od teme, ki ga vleče v kriminalno dejanje. Prešeren za razliko od Kajna vidi Luč, odkrijeta jo Bogomila in Črtomir.

Kaj se je to zgodilo

*Kaj se je to zgodilo z nami,
da nismo več kakor prijatelji?*

*Kakor da nismo nikoli bili
popotniki istih poti in dni.*

*Kakor da nas isto ne veseli,
isto ne žalosti in boli.*

*Kakor da so se strgale vse vezi,
duha in srca in krvi.*

*Kakor da smo zašli,
se zgubili v temi.*

*In kakor da ne sledimo vsi
luči iste luči.*

*Kaj se je to zgodilo z nami,
da smo postali – vi in mi?*

Kuntner, Tone (2018): *Zamrznjena Pomlad*. Ljubljana: Karantanija, str. 32.

Pomembnost pisanja z roko

■ **Nataša Sikošek**, mag. znanosti, prof. angleščine, poučuje na *Srednji zdravstveni in kemijski šoli* v Šolskem centru Novo mesto. Ima 17 let izkušenj s poučevanjem angleščine v srednji šoli, je mentorica dijakom na tekmovanjih, sodeluje v sklopu projekta Erasmus +, je mentorica učiteljem začetnikom in sodeluje pri organizaciji *Tedna vseživljenjskega učenja*.

Spretnost pisanja z roko se marsikomu izmed nas, ki smo bili deležni opismenjevanja v prvih razredih osnovne šole, zdi samoumevna, a razvoj informacijske tehnologije ter vse večja uporaba računalnika in ostalih modernih naprav sta privedla do zmanjšanja motoričnih spretnosti, ki jih razvijamo s pisanjem z roko. Tudi učitelji v šolah poročajo, da učencem in dijakom napisati eno stran ali več z roko predstavlja fizičen napor, kretnje pa so toge, nerodne in neizdelane.

Znano je, da pri pisanju z roko bolje delujejo tudi možgani in informacije ostanejo v spominu dlje časa. Poleg tega uporaba računalnika in posledično elektronskega sporočanja izničujeta osebno noto v osebnih sporočilih, kot so čestitke, zahvale, pohvale ali izrazi sožalja. Slednji so neizmerno bolj osebni, če so napisani z roko. V letošnjem šolskem letu smo se tako na *Srednji zdravstveni in kemijski šoli* v Šolskem centru Novo mesto odločili za sodelovanje z *Andragoškim centrom Slovenije* v *Tednu vseživljenjskega učenja*, in sicer v akciji *Radi pišemo z roko*, katere pobudnica je grafologinja mag. Marijana Jazbec. Pobuda nas je pritegnila, saj opazujemo, da se pisave dijakov močno razlikujejo – od izjemno lepih in čitljivih do majhnih, nečitljivih, skoraj stenografskih, ki učiteljem ob branju izdelkov, še posebej tistih, ki so namenjeni ocenjevanju, povzročajo mnogo preglavic. Nema lokdaj dijaki še sami ne znajo prebrati, kaj so zapisali. Tako smo se odločili, da akcijo podpremo z različnimi dogodki na šoli, vse z namenom, da poudarimo pomembnost pisanja z roko in željo, da naj le-ta ne zamre.

Pisanje z roko je veliko bolj osebno od elektronskih sporočil, zato so pohvala, zahvala ali drobna misel pozornosti še toliko lepše in pristnejše, če se potrudimo in jih zapišemo z roko.

Najprej smo organizirali delavnico, v kateri smo sodelovali z *Osnovno šolo Šentjernej* iz sosednje istoimenske občine. V od-

delek dijakov tretjega letnika smo povabili šest učencev drugega razreda osnovne šole, ki so ravno zaključili z opismenjevanjem, in njihovo učiteljico. S svežim znanjem pisanja pisanih črk so se za eno šolsko uro prelevili v prave učitelje slovenščine. Dijake so izzvali, da pravilno zapišejo pisane črke, ter nato njihove izdelke zelo natančno popravili. Dogodek je bil poučen tako za drugošolce kot za dijake, saj so osvežili zavedanje, da rokopis predstavlja nas, našo osebnost in dušo.

Za sodelovanje v projektu smo prosili tudi znane Novomeščane, ki na različnih področjih pomembno sooblikujejo javno življenje. Zamisel, da uspešni javni in strokovni delavci nagovorijo mlade bodoče strokovnjake, je 'rodila' enaindvajset rokopisov, za katerimi stojijo osebnost, srce in zdrava koordinacija med možgani in roko, ki piše. Najprej sta svoj rokopis in bogate misli prispevala direktor Šolskega centra Novo mesto in ravnateljica Srednje zdravstvene in kemijske šole. Pridobili smo rokopise nekdanjih ravnateljev in drugih javnih delavcev: župana, direktorice občinske uprave, vodstva bolnišnice, Zdravstvenega doma Novo mesto, Doma starejših občanov Novo mesto in Dolenjskih lekarn ter strokovnjakov s področja zdravstva, kemije, farmacije in kozmetike.

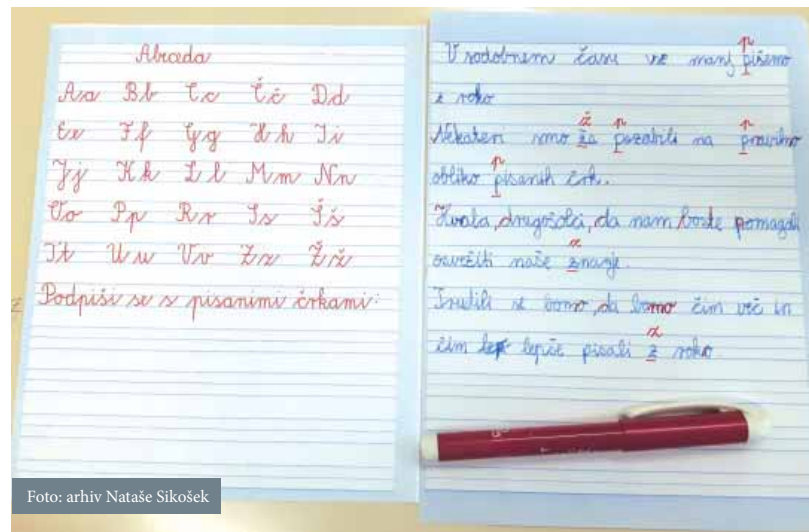

Foto: arhiv Nataše Sikošek

Tako smo pokrili vsa področja, za katera na naši šoli izobražujemo. Rokopise smo razstavili na glavnem hodniku šole in predstavljajo resnično lep navdih za vse tiste, ki jim je še mar za iskreno pisano sporočilo in neposreden osebni stik.

Osrednji dogodek akcije smo pripravili 22. maja 2017 in takrat smo pri pouku slovenščine in angleščine spodbudili dijake, da so na brezčrtni list napisali dva stavka in se podpisali. Nato so svoj rokopis fotografirali ali pa z njim posneli zadnje čase med mladimi zelo popularen 'selfi' in eno ali drugo fotografijo objavili na svojem Facebook profilu s pripisom oznake akcije, tako da so se vsi tovrstni rokopisi iz vse Slovenije zbrali na enem mestu in so na voljo za grafološko analizo.

Pisanje z roko je veliko bolj osebno od elektronskih sporočil, zato so pohvala, zahvala ali drobna misel pozornosti še toliko lepše in pristnejše, če se potrudimo in jih zapišemo z roko.

V ta namen smo profesorji in dijaki naše šole na razglednice, ki so promocijsko

gradivo *Andragoškega centra Slovenije* v *Tednu vseživljenjskega učenja*, zapisali zahvalo ali pohvalo sodelavcu/ki, sošolcu/ki, profesorju/ici, prijateljem ali staršem. Razglednice so bile na voljo en teden, napisane smo oddali v za to pripravljen nabiralnik, nato pa smo jih razdelili in marsikomu polepšali dan.

Obiskala nas je tudi pobudnica akcije, grafologinja mag. Marijana Jazbec, ki je dijakom na predavanju o grafologiji predstavila osnove in zanimivosti te vede. Grafologija je veda, ki analizira in preučuje človekovo pisavo v povezavi z njegovimi psihološkimi značilnostmi. V medicini se lahko uporablja kot pomoč pri diagnozi bolezni možganov in živčnega sistema. Tako so dijaki z zanimanjem poslušali, kaj vse se lahko razbere iz naše pisave; da je npr. starost ali spol pisca iz pisave nemoogoče ugotoviti, da pa je moč razbrati marsikatero značajsko lastnost. Naknadno smo po gradivu omenjene grafologinje organizirali tudi delavnico za dijake, v kateri so korak za korakom analizirali svojo pisavo. Pod vodstvom profesorice slovenščine iz naše šole, ki se je pred tem udeležila izobraževanja pri mag. Jazbec, so dijaki in dijakinje najprej napisali kratek prosti sestavek, nato pa analizirali črke, njihov naklon, izrabo prostora na listu, pritisk na papir, velikost pisave itd. ter iz omenjenega sklepali o svojih značajskih lastnostih.

Nazadnje smo organizirali delavnico z ljubiteljskim kaligrafiom, g. Gregorjem Vidicem iz Škofijske karitas Novo mesto. Šola je v ta namen kupila ustrezno število kaligrafskih peres, g. Vidic pa je priskrbel ustrezen papir za pisanje. Najprej je tečajnike poučil o izvoru kaligrafije, nato pa so se pogumno podali v pisanje, ki je bilo podobno tistemu ob začetku klasičnega opismenjevanja, ko je treba posamezno črko napisati čez par vrstic in jo tako 'izpiliti' do popolnosti. Seveda kaligrafi vadijo več let, da izpopolnijo svojo pisavo, tako da smo mi po besedah g. Vidica »pohodili le kakšno travico na poti do gozda«, a vseeno smo pridobili izjemno izkušnjo te lepe umetnosti.

Glede na to, da z uporabo moderne tehnologije in pisanjem elektronskih sporočil pisanje z roko vedno bolj zamira in so napovedi strokovnjakov za prihodnost precej zaskrbljujoče, bi bilo smiselno v šole vrniti lepopyis, naloga učiteljev in profesorjev pa bi bila tudi, da učence in dijake opozarjamo na pomen pisanja z roko. ◀

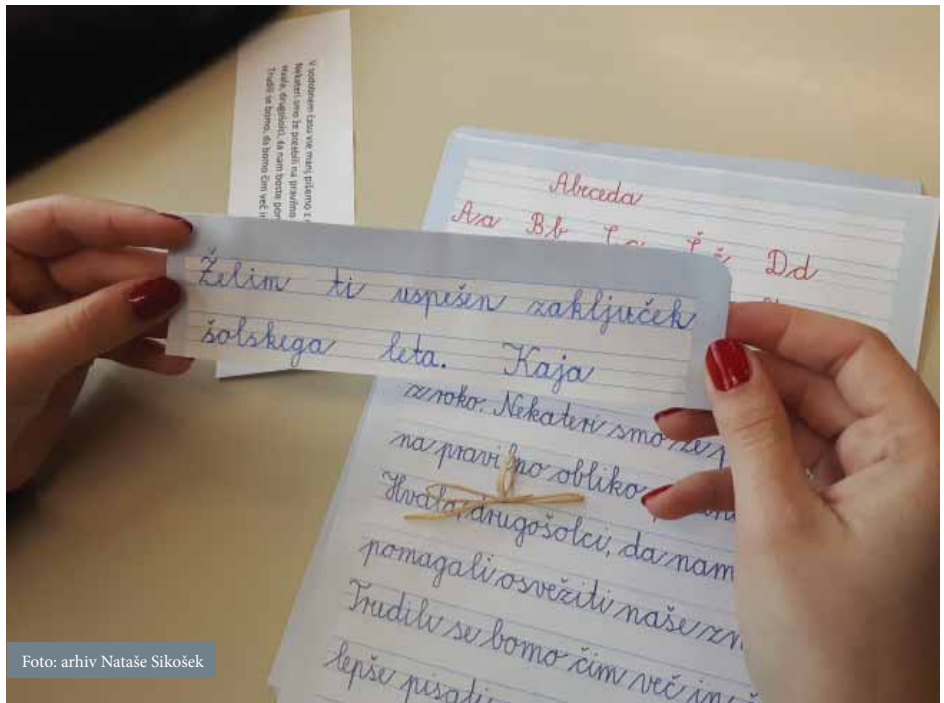

Foto: arhiv Nataše Sikošek

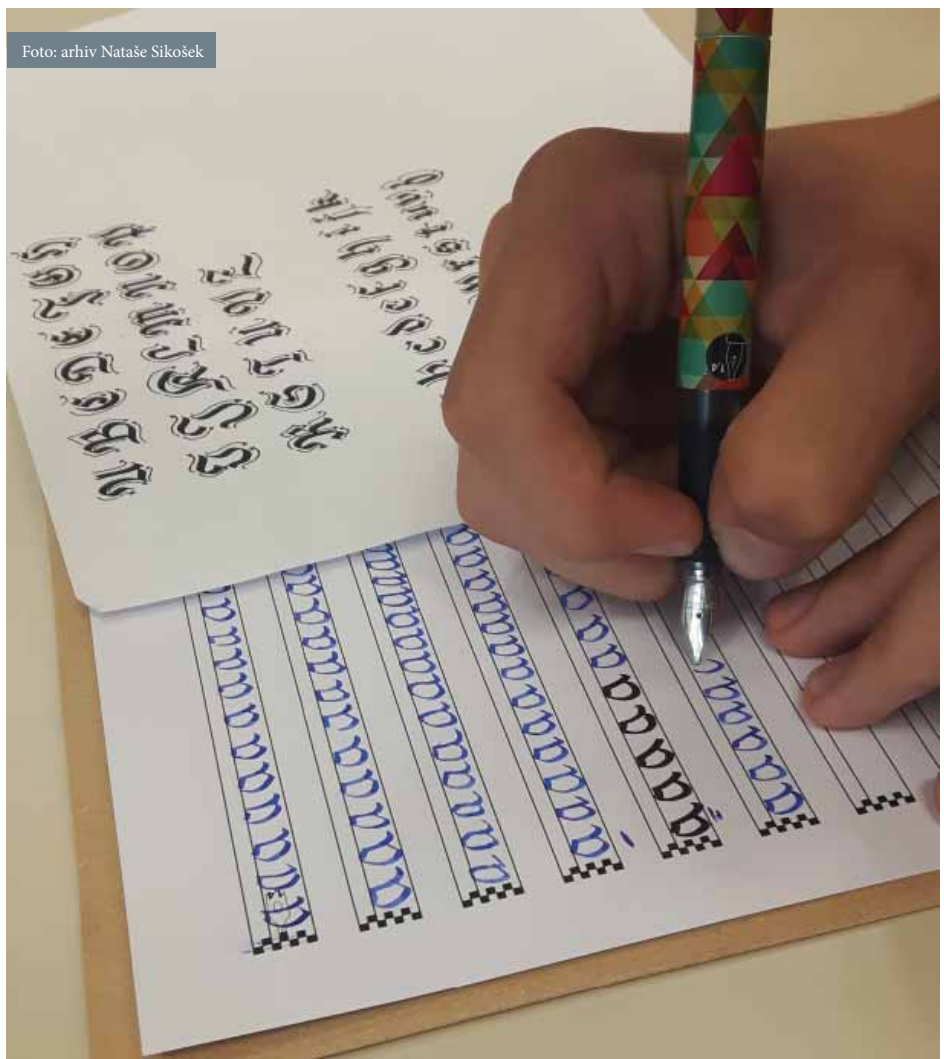

Foto: arhiv Nataše Sikošek

Inkluzija v srcu

■ **Nina Tratnik** je dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok, absolventka inkluzivne pedagogike. V študijskih letih je sodelovala pri aktivnostih v *Centru za korekcijo sluha in govora Portorož* ter bila prostovoljka v *Medobčinskem društvu slepih in slabovidnih Nova Gorica*. Trenutno je spremljevalka v *Vrtcu Nova Gorica*.

V življenju hodimo po različnih poteh. Vsaka izmed njih ima svojo zgodbo, vsaka je na svoj način drugačna, vse pa imajo svoj smisel: jo prehoditi, se na njej učiti, rasti, krepiti in jo preprosto živeti.

V letošnjem šolskem letu sem sprejela službo spremljevalke deklice z Downovim sindromom, ki je tudi gibalno ovirana. Prvega srečanja z njo ne bom nikoli pozabila, ker me je takoj na začetku pozdravila z iskrenim nasmehom in poljubčkom ter mi dovolila blizu. V naslednjih mesecih sem jo dan za dnem spoznala in odkrivala, kako lahko iz nje izvabim čim več, kar zmora sama. Priznam, zame je bil to kar velik izziv. Kljub moji izobrazbi in preteklim izkušnjam sem mnogokrat oklevala, ali delam v pravi smeri, ali ji dovolj pomagam in hkrati puščam, da čim bolj samostojno raziskuje in spozna svet od blizu.

Ob vseh vprašanih ljudi, kaj je z njo, sem

mnogokrat razmišljala, ali je res potrebno, da se ljudje tako zelo ukvarjamo s težavami in ovirami drugih. Ali je za nas res pomembno, da vemo, česa oseba, ki ima posebne potrebe, ne zmora? Do neke mere razumem, da je tak pogled pomemben z vidika zagotavljanja prilagoditev, ki jih taka oseba potrebuje, da ji lahko pomagamo in predvsem omogočimo dostop do izhodišča za nadaljnje opazovanje, raziskovanje, učenje.

Načelo inkluzije nas spodbuja k zagotavljanju enakih možnosti za vse – pri tem smo najprej usmerjeni v prepoznavanje primanjkljajev, ovir in motenj, da lahko poskrbimo za prilagoditve in dostopnost okolja, takoj zatem pa se usmerimo pred-

*»Jaz sem jaz, odkar živim.
Čutim, mislim, jem in spim.
Jaz imam svoje srce,
mamo, očka in ime.«
(Zvezdana Majhen)*

vsem v prepoznavanje in razvijanje posameznikovih potencialov, saj se v njih skriva pot do uspešnega učenja in zadovoljstva v vsakdanjem življenju. Mogoče

Četudi ne govori, težko hodi in mnogih stvari ne zmora, v moje življenje prinaša veliko stvari; mnoge so nevidne, nekatere pa zelo konkretne. Uči me, da je treba imeti v vsakem trenutku dneva brezpogojno rad vsakega človeka.

lahko tudi s to svojo izkušnjo spodbudim koga k bolj sproščenemu doživljanju oseb s posebnimi potrebami, da skupaj začnemo živeti inkluzijo.

Neposredno doživljanje inkluzije, ki sem jo imela priložnost živeti skupaj s svojo deklico, je v meni vzbujalo mnogo različnih vtisov, ki so se vseskozi pojavljali pri delu z njo. Menim, da v mnogih vrtcih in šolah po Sloveniji inkluzijo precej spodbujajo. Otroci z različnimi primanjkljaji imajo možnost dodatne strokovne pomoči, nekateri imajo tudi začasnega ali pa tudi stalnega spremljevalca. Vključenost otroka pa ni le to. Kot bodoča inkluzivna pedagoginja sem med delom spremljevalke opazila mnogo priložnosti za rast inkluzivnih vrednot, ki so ključne za dobro sobivanje, učenje in razvoj. Mnogo ljudi inkluzijo sicer načelno podpira, še vedno

pa sem lahko kot spremljevalka zelo od blizu, v vsakdanjem življenju današnje v hitrost in učinkovitost usmerjene družbe, vse prevečkrat doživela odrinjenost in breme otrok s posebnimi potrebami. Spoznavam, da je še kako pomembno, kdo je spremljevalec otroka s posebnimi potrebami. Prav spremljevalec, če je ustrezno usposobljen, 'amortizira' pot v takih situacijah in lahko, tudi v smislu zagovornika otrokovih pravic, otroku pomaga pri vključevanju in mu tako omogoča dovolj raznovrstnih življenjskih izkušenj in spodbud.

Mnogi prestrašeni pogledi mimoidočih, ki so me vsakodnevno spremljali v vrtcu in drugod, so me šokirali, zato sem se z vso voljo in energijo odločila, da moram nekaj pripraviti in aktivno spreminjati svet (čeprav le na domačem dvorišču). Ves čas me je namreč gnala misel, da moram sporočiti, da te osebe prinašajo nekaj pomembnega in lepega na ta svet, da se od njih lahko ogromno naučimo in da nam prav one lahko pokažejo, kako se veseliti življenja. V podporo svoji mali deklici, njenim staršem in vsem, ki obiskujejo naš vrtec, sem se odločila, da skupaj pokaževa, kaj vse lahko ustvariva.

Najin mini projekt sva naslovili po zanimivi pesmici Zvezdane Majhen *To sem jaz*. Zbirali sva stare čevlje, jih unikatno pobarvali in jih opremili z vzorci. Poleg tega sva skupaj pripravili še plakat, s katerim sva želeli sporočiti, da je vsak od nas svoj svet, vsak s svojimi pomanjkljivostmi, če že hočete, a s še večjim delom svojih sposobnosti. Najinemu projektu so z vse-

ljem dodali svoj delež tudi najmlajši otroci, ki so skupaj z nama barvali plakat. S sodelovanjem in povezovanjem smo lahko gradili inkluzijo. Kot sva zapisali na koncu plakata, sva želeli sporočiti naslednje: če bi vsak od nas vsaj za nekaj trenutkov stopil v čevlje drugega, bi zagotovo postal bolj razumevajoč in nudil oporo drugim. Ko sva ustvarili čevlje, se še nisva ustavili, ampak sva delovali naprej in tako sva tudi z najinim naslednjim podvigom mnogo ljudi spodbudili k sprejemanju oseb s posebnimi potrebami. V našem vrtcu smo namreč imeli pohod s starimi starši in spraševala sem se, kako bi lahko tudi midve šli poleg, da bi tudi deklica doživela povezanost in vzdušje na pohodu z večjo skupino ljudi. Pot, ki je bila predvidena, ni bila najbolj ugodna za voziček in nisem si predstavljala, da nama bo resnično uspelo priti do cilja. Potrebno je bilo sodelovanje, a nama – ali bolje nam – je uspelo. Z velikim veseljem sva na vrhu stopicali po travi ter skupaj raziskovali in odkrivali, kaj vse nam ponuja narava. Res sem bila neskončno vesela tega podviga, ker sva dokazali, da je pomembno, da vključujemo vse, in da greva lahko tudi midve po isti poti kot ostali. Kljub vozičku in pomoči, ki sva jo potrebovali do vrha hriba, je bil cilj popolnoma dosežen – uspeli sva! Morda se ta dogodek zdi precej vsakdanji in nepomemben, a je predstavljal velik premik v podiranju ovir in stereotipnih družbenih prepričanj o nezmožnostih ljudi, ki imajo posebne potrebe. Deklica je bila kljub svojim težavam vključena v dogajanje. Dosegla je isti cilj kot njeni vrstniki,

hkrati pa je dokazala mnogo več kot le to. Bila je zmagovalka, saj je odstirala mnoge poglede in pojmovanja o (ne)zmožnosti ter rušila mnoge dvome in 'zidove', ki jih imamo ljudje ob takih osebah. Preprosto je gradila inkluzijo v srcih ljudi, ki so bili tam.

Prav to, kar sama imenujem 'inkluzija v srcu', si želim od vseh ljudi. To vidim kot priložnost za našo družbo. Med svojim delom spoznavam, da je treba inkluzijo sprejeti najprej v svoje srce, kar pomeni, da ga na široko odpremo vsem osebam, ki imajo posebne potrebe, jih preprosto sprejmemo medse in jim dopustimo, da so to, kar so. Ko nekoga sprejmemo s srcem in naklonjenostjo, se hkrati zavzamemo zanj in se potrudimo, da mu omogočimo dostop do tega, kar počnemo sami. Le tako, da jim omogočimo, da so z nami in da smo skupaj, jim lahko resnično največ damo, zagotovo pa mnogo več prejmemo od njih. Moja deklica me je namreč naučila ogromno stvari za življenje. Četudi ne govori, težko hodi in mnogih stvari ne zmore, v moje življenje prinaša veliko stvari; mnoge so nevidne, nekatere pa zelo konkretne. Uči me, da je treba imeti v vsakem trenutku dneva brezpogojno rad vsakega človeka. Mu podariti nasmeh, četudi je slabe volje, ga objeti in mu dati poljubček kar tako. Naučila me je vztrajati in uživati v trenutkih, ki so vredni, pa četudi je to (le) sonce, ki posije izza oblakov. Dala mi je priložnost spoznati, kako skrbni in pozorni so do nje mali otroci, ki očitno nosijo inkluzijo in sprejemanje različnosti v sebi, ter kako se mehčajo prepričanja o pripadnosti pri odraslih, ki so na življenje

morda začeli gledati preveč le skozi dioptrijo učinkovitosti. Vsekakor verjetno vsega tega ne bi tako doživela, če ne bi najprej sama zgradila inkluzije v svojem srcu in svoji mali deklici dopustila, da me uči in da odpira srca in uči druge. Tako se veseliva in veselimo vsakega uspeha, ki ga doseže. In tako imata tudi ta pot zame in za vse, ki se nama pridružijo, velik pomen in smisel. ◀

Foto: Nina Tratnik

Jesper Juul

Vodja krdela

Vodenje družine z ljubeznijo

Radovljica: Didakta, 2018

175 strani, cena: 24,99 €

Avtor v knjigi predstavlja, kako v družini vzpostaviti ravnotežje. Opira se na sodobno razumevanje družinske avtoritete in vzajemnega spoštovanja. Zanj družinsko vodenje pomeni, da so tu močni starši, ki otrokom zagotavljajo varnost in jih ljubeče usmerjajo. Starši so pogosto šibki pri uveljavljanju svoje voditeljske vloge v družini; pogosto je doma težko sprejemati odločitve, prevzemati odgovornost, zagotoviti, da so narejene tudi neprijetne stvari ... To se dogaja, ker je v družbi premalo takega zgleda, starše pa je strah, da bi otroke poškodovali. Avtorjevi nasveti pomagajo razviti slog družinskega vodenja, ki omogoča rast tako majhnim otrokom, najstnikom kot tudi staršem.

Apolonija Klančar

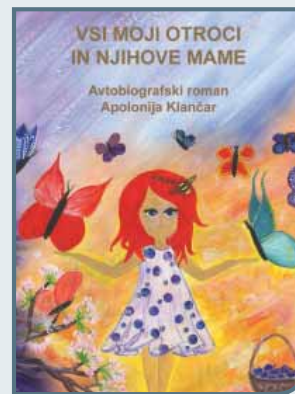
Vsi moji otroci in njihove mame

Žiri: Soliris, 2018

132 strani, cena: 42,45 €

Avtorica piše o svojem delu z otroki, ki jih imenujemo 'drugačni', ki potrebujejo malce več oziroma drugačno pozornost. V zgodbah predstavlja različne težave teh otrok (motnje govora in pisanja, avtizem, epilepsija, tonični vratni refleksi, hiperaktivnost, razvojni zaostanki ...) ter načine, kako jim je mogoče pomagati.

Avtorica v avtobiografskem romanu ob nizanju resničnih zgodb z uspešnim koncem in ob spoznavanju določenih težav odpira tudi številna strokovna in sistemska vprašanja: vprašanje uravnilovk, izobraževalnega sistema (bodočih) strokovnjakov, vprašanje učinkovitosti in usposobljenosti delujočih svetovnih služb ipd.

Tim Seldin

Vzgoja po metodi montessori

Ljubljana: Mladinska knjiga, 2018

208 strani, cena: 22,98 €

Avtor preglednega in celostnega priročnika o vzgoji otroka po metodi montessori tehtno in poglobljeno predstavi bistvo te priljubljene metode, obenem pa ponuja vrsto praktičnih nasvetov in predlogov za dejavnosti, ki bodo navdušile otroke in starše. Pristop upošteva starostna obdobja, v katerih je otrok najbolj dojemljiv za usvajanje novih znanj in veščin, vsa prizadevanja pa so usmerjena k spodbujanju otrokove samostojnosti, ustvarjalnosti in radovednosti.

Silvie Sanža

Poklici

Ljubljana: Morfemplus, 2018

71 strani, cena: 24,90 €

Serija knjig, katere del so Poklici, bo radovednim otrokom pomagala odgovoriti na ta vprašanja. V knjigi lahko bralec najde približno 300 opisov poklicev, razdeljenih v sedemnajst poglavij, posvečenih različnim delovnim okoljem, ki bodo morda otrokom pomagali pri izbiri sanjske službe.

Ellen DeLange, Jenny Meilihove

Vedno te bom vesela

Celje: Celjska Mohorjeva družba, 2018

28 strani, cena: 19,50 €

Rocio Bonilla, Oriol Malet

Maks in superjunaki

Celje: Celjska Mohorjeva družba, 2018

44 strani, cena: 19,50 €

Susanna Isern, Rocio Bonilla

Saj to ni džungla

Celje: Celjska Mohorjeva družba, 2018

40 strani, cena: 19,50 €

Enid Blyton

Skrivnih sedem

Ljubljana: Karantanija, 2018

124 strani, cena: 16,90 €

Drago Jačnar

Mnoga življenja

Ljubljana: Beletrina, 2018

796 strani, cena: 34,00 €

Drago Jačnar velja za enega najmočnejših pisateljskih glasov na Slovenskem. V letu 2018, ko praznuje svojo sedemdesetletnico, je izšel izbor njegovih novel, ki je celovit prikaz njegovega kratkoproznega ustvarjanja. V knjigi so zbrane izbrane novele in kratke zgodbe iz zbirke *Smrt pri Mariji Snežni*, *Pogled angela*, *Prikazen iz Rovenske*, *Človek, ki je pogledal v tolmun*, poleg teh pa tudi Jančarjeva zgodnejša besedila, ki jih sam imenuje eksperimentalna, iz zbirke *O bledem hudodelcu* in *Romanje gospoda Houžvičke*. Gre za antologijsko izdajo kanonskega avtorja, ki predstavlja tako rekoč temelj slovenske književnosti druge polovice dvajsetega in začetka enaindvajsetega stoletja.

Tone Kuntner

Zamrznjena Pomlad

Ljubljana: Karantanija, 2018

72 strani, cena: 19,90 €

Pesnik svojo novo knjigo posveča 100. obletnici Cankarjeve smrti, 30. obletnici slovenske Pomladi in nekaterim drugim okroglim obletnicam zgodovinskih dogodkov, ki so povezani z narodovimi sanjami. Slovenska Pomlad je za Kuntnerja najsvetlejšje obdobje slovenske zgodovine, zato jo piše z veliko začetnico. V knjigi je zbral trideset pesmi, med katerimi je deset še neobjavljenih, druge pa so iz različnih že objavljenih izborov. Naslov knjige je prispodoba za osamosvojeno Slovenijo, ki je obstala, 'zamrznila' v primežu današnjega časa. Vsebinsko dovršen prozaično-lirični preplet Cankarjevih odlomkov in Kuntnerjevih pesmi je iskrena izpoved ljubezni do domovine, ki jo pesnik zapisuje iz nagiba svojega srca oziroma iz »arene življenja«, kakor je rekel Ivan Cankar.

Clélie Avit

Tukaj sem

Celje: Celjska Mohorjeva družba, 2018

188 strani, cena: 22,50 €

29-letna alpinistka Elsa leži v bolnišnici v komi zaradi nesreče v gorah, mladi Thibault pa se po naključju znajde pri njej, ko se skuša izogniti srečanju s svojim bratom v sosednji sobi, ki je povzročil hudo avtomobilsko nesrečo zaradi malomarnosti. Thibault kljub odsotnosti znakov življenja pri njej ne neha obiskovati Else ... Zdi se, da se Elsa ne bo več zbudila iz kome. Vendar je tu nekdo, ki kljub slabim zdravniškim napovedim in Elsinim sorodnikom, ki so dvignili roke, verjame vanjo. Je samo tako obupan in osamljen ali je odkril nekaj, česar drugi ne opazijo? Roman je leta 2015 nagrajen prvenec mlade francoske avtorice, ki pripoveduje o življenjskih naključjih in upanju, ki dela čudeže.

Naročam letno naročnino na revijo Vzgoja:

Ime in priimek oz. naziv ustanove: _____

Naslov (ulica in hišna št.): _____

Poštna številka: _____ Pošta: _____

E-naslov: _____

ID za DDV (za davčne zavezanca): _____

Datum in podpis: _____

Revija VZGOJA izhaja štirikrat letno.**Naročnina za leto 2018 je samo 19,80 €.****Naročilnico pošljite na naslov:**
Revija VZGOJA
Ul. Janeza Pavla II. 13
1000 Ljubljana.

S podpisom soglašam z uporabo mojih podatkov izključno v povezavi z naročilom revije Vzgoja. Moji podatki se hranijo do preklica. Uporabo teh podatkov lahko na uredništvu revije Vzgoja kadarkoli prekličem, zahtevam izbris, izpis ali prenos podatkov.

Viktorija Muha (ured.)

Knjiga o naravi

Majhna knjiga, veliko modrih misli

Ljubljana: Karantanija, 2018

144 strani, cena: 9,90 €

Alenka Veber

Kolo sreče

67 babjepolskih iveri

Babno Polje: Zavod Rihtarjeva domačija, 2018

231 strani, cena: 17,50 €

Pogovorni večer o knjigi Sinaj

Svetopisemska zgodba o Mojzesu, ki pod goro Sinaj zazna goreči grm in sprejme naročilo, naj reši svoje ljudstvo iz egiptovske sužnosti, je bila tema pogovornega večera v torek, 13. marca 2018, ob 18. uri v župnijski dvorani na Stranica. K razmišljanju o dogodkih, povezanih z navedeno goro, nas je spodbudila knjiga *Sinaj*, ki sta jo napisala Nives Meroi in Vito Mancuse. Nives Meroi je italijanska alpinistka, ki je s svojim možem Romanom Benetom, zamejskim Slovencem, osvojila vseh štirinajst osemtisočakov na svetu. Povzpela sta se tudi na goro Sinaj v Egiptu. Prvi del knjige vsebuje avtoričin opis vzpona ter njene občutke, razmišljanja in spomine na to pot ter na druge, že osvojenе gore sveta. Zgodbo bogatijo dodane fotografije. Vito Mancuso je italijanski teolog in v drugem delu knjige razmišlja o svetopisemskih dogodkih, povezanih z omenjeno goro.

Pogovorni gostje večera so bili: nadškof msgr. dr. Marjan Turnšek, psiholog in teolog dr. p. Silvo Šinkovec ter dr. Slavica Tovšak, vodja Planinske založbe pri PZS. Gostje so vsak s svoje perspektive osvetlili temo in nas spodbudili k nadaljnjemu razmišljanju.

Zgodba je aktualna še danes, saj ogenj ponazarja notranjo moč in željo po spremembi, gora vzpenjanje proti cilju. Pri tem je treba upoštevati etična načela in delati v dobro skupnosti. Pogosto naletimo na ovire, zato so potrebne potrpežljivost, vztrajnost in uglašenost z notranjim jazom.

Večer sta z glasbenim nastopom s prečno flavto popestrili Ajda Kangler in Ana Reztuznik.

Dogodek so organizirali župnija Zreče, *Kolping družina Zreče* in *Društvo katoliških pedagogov Slovenije*, da bi spodbudili branje v okviru *Slomškovega bralnega priznanja* in tako širili duhovno, versko, vzgojno, družbenokritično in splošno etično znanje.

M. P.

Letna skupščina DKPS

Letna skupščina *Društva katoliških pedagogov Slovenije* je potekala v soboto, 17. marca 2018, pri Sv. Jožefu v Ljubljani.

Začeli smo s kratkim duhovnim uvodom

Foto: arhiv DKPS

in glasbeno točko, nato pa nadaljevali s poročilom območnih skupnosti. Vsa poročila so pokazala veliko prizadevanja in vloženega dela na najrazličnejših področjih. Veseli smo bili razgibane dejavnosti OS Bela krajina, ki deluje prvo leto, in uspešnega začetka delovanja in nastajanja koroške območne skupnosti. Sledila so poročila upravnega odbora po področnih delovnih skupinah. V nadaljevanju smo potrdili predlog za letošnjega častnega člana DKPS, ki bo prof. Bogomil Jakopič, slavist, pedagog in surdopedagog. Zadnje uro skupščine smo posvetili delu v dveh skupinah: ena je razmišljala o približevanju DKPS mladim in druga o glavnih nalogah društva v letu, ki je pred nami. Skupščino smo zaključili s sveto mašo v Marijini kapeli.

Dogodek dneva je bilo predavanje gospe Mojce Širok o papežu Frančišku. Kot dopisnica RTV iz Italije in Rima je dolga leta spremljala dogajanje v Vatikanu, svoje izkušnje pa je strnila v knjigi *Od Benedikta do Frančiška*. Pripoved je začela s spremljanjem konklav pred petimi leti. Izvolitev kardinala Jorgeja Maria Bergoglia iz Argentine za papeža je bila presenečenje za vse. To se je nadaljevalo s prvim pozdravom množici, ko se je predstavil kot rimski škof, malo pozneje pa z odklonitvijo papeškega stanovanja in bivanja v Domu svete Marte. S svojim načinom dela in komuniciranja preseneča tako zunanji svet kot svoje sodelavce, kar včasih pri njih vzbuja tudi odpor. Gre za prelomnico v komuniciranju Svetega sedeža in njegovega najvišjega predstavnika z javnostjo, tako katoliško kot laiško.

Papeža Frančiška so v njegovem življenju najbolj oblikovale tri izkušnje. Stari starši so bili priseljenci, ki so se preselili iz Italije v Argentino. Ob tesnih stikih s staro materjo je to doživljanje postalo tudi del njega. Socialne razmere v Južni Ameriki so mnogo težje kot v Evropi in so oblikovale njegov socialni nauk in njegov odnos do najrevnejših. Duhovno pa ga je oblikovala jezuitska vzgoja, ki mu daje občutek po-

polne pokorščine predstojnikom in Kristusu, kar mu zagotavlja pomirjenost s seboj in gotovost pri njegovem odgovornem delu. O papežu Frančišku novinarji pišejo v glavnem zelo pozitivno, prisluhne pa mu cel svet, ne glede na versko prepričanje ali narodnost. Vse to pove, kako potrebno je, da nam nekdo da upanje in gotovost ter nas potolaži. Brez odstopa papeža Benedikta XVI. ne bi bilo papeža Frančiška. Že to izpričuje veličino papeža Benedikta, predhodnika papeža Frančiška.

Janko Jarc

Dan za spremembe

V soboto, 7. aprila, smo v okviru programa Človek za druge sodelovali v akciji *Dan za spremembe*. Imeli smo dve delovni akciji, in sicer smo pomagali v Župnijski karitas Štepanja vas in pri tetrapleginji doma. Župnijska karitas Štepanja vas je ena izmed večjih v Sloveniji. S hrano in obleko oskrbuje brezdomce in socialno ogrožene družine. Na pomoč smo jim priskočili pri prelaganju hrane iz skladišča in pri spomladanski čistilni akciji oblek in obutve. Tetrapleginji pa smo pomagali pri čiščenju polic v omarah in pri urejanju balkona. Delovni akciji sta potekali v duhu povezovanja, soustvarjanja lepšega sveta in delavnosti. Po opravljenem delu smo se okrepčali in si podelili delček zgodbe iz svojega življenja. Za nas je bil to prijeten in bogat dan; verjamemo, da tudi za tiste, ki smo jih osrečili z dobrim delom.

Tina Klinkon

Foto: arhiv Človek za druge

Log pri Vipavi

V letu 2016, ki ga je papež Frančišek razglasil za sveto leto, smo se verniki zgrinjali kot romarji v naša škofijska središča. Da bi ohranili vez s temi lepimi doživetji, pripravljamo v DKPS obnovitvena romanja. V lanskem letu smo se tako odpravili na Brezje, v letošnjem letu pa v Log pri Vipavi. Geslo tokratnega srečanja je bilo *Iz roda v rod*. Naše dušne pastirje zanima in skrbi, kako se vera prenaša od enega rodu

Foto: arhiv Helene Kregar

do drugega, kaj pripomore k temu prenosu in kaj ga morebiti ustavi.

Prečudovit pomladni dan je bil zelo naklonjen vsem romarjem, ki smo se v popoldanskem času 14. aprila zgrnili v Vipavsko dolino. Najprej v Vrhpolje. Tam smo si ogledali čudovit mozaik patra Rupnika in ob razlagi župnika Janeza Kržišnika spoznali njegovo veličino. Duhovno obogatili smo se nato podali v Log pri Vipavi, v cerkev Marije Tolažnice žalostnih. Sveto mašo je ob somaševanju več duhovnikov vodil koprski škof msgr. dr. Jurij Bizjak. Pridigo je posvetil učiteljem in nam položil na srce, kako odgovorno nalogo opravljamo pri vzgoji mladih, hkrati pa se nam zahvalil za trud, ki ga vlagamo v svoje delo. Polni lepih vtisov in obogateni s sveto besedo smo se po sveti maši odpravili v vipavsko škofijsko gimnazijo. Najprej smo prisluhnili nekdanjemu prof. vipavske gimnazije Ivanu Albrehtu. Pred kratkim je namreč izdal knjigo o Filipu Terčelju, slovenskem duhovniku, pisatelju, pesniku, publicistu in mučencu. Ta veliki človek, ki se je posvetil vzgoji mladih in jim skušal pomagati ne le z besedo, ampak tudi s svojimi skromnimi prihodki (dokler jih je imel), je bil namreč vse življenje politično preganjan, nazadnje pa je umrl krute smrti, ki so jo povzročili njegovi krvniki partizani.

Terčeljeva življenjska zgodba nas je utrdila v prepričanju, da je na tem svetu še veliko gorja, ki se mu lahko upiramo tudi z molitvijo. Tako nas je na koncu p. Silvo pozval, da se pridružimo imetnikom molitvene kartice in povečamo krog tistih, ki

skušajo s svojo molitvijo priklicati Božjo pomoč povsod tam, kjer je potrebna. Z molitvijo bomo zgled svoji družini, na mlajše rodove bomo prenesli vero, jih naučili moliti in s tem dosegli, da se bo Božja beseda prenašala iz roda v rod.

Obogateni, napolnjeni s Sv. duhom in prepričani, da se bomo tudi naslednje leto pridružili obnovitvi svetoletnega romanja, smo se vračali domov.

Mirjana Furlan

O, ženske, kaj bi lahko bile!

Konec aprila se nas je 45 romarjev vrnilo z romanja v Medžugorje, kjer smo preživeli tri dni na Marijini zemlji. Marijino Medžugorje ima mir Kraljice. Izkusili smo ga v tišini množice pred Najsvetejšim, pod križem na Križevcu, v cerkvi ... Napolnila nas je z njim in čutili smo, da smo njeni otroci. V Cenacolu smo poslušali pričevanje dveh mladeničev, ki zmoreta ob Materi postavljati svoje življenje na novo. Ločitev staršev in nezmožnost pogovarjanja imata hude posledice. Mladi velikokrat posežejo po omamnih sredstvih in se zasvojijo.

V vročih prošnjah za moč novega začetka s pomočjo petih kamnov, ki nam jih daje Marija, smo prosili za naše družine, za domovino, za naše učence. Ti kamni so: molitev, evharistija, Sveto pismo, post in mesečna spoved.

Na avtobusu so se vrstila naša pričevanja. Vsak izmed nas je sveta zgodba trpljenja, zmag in tudi padcev, iz katerih se učimo. Življenje res ni le pesmica, a je lažje z molitvijo, z Marijo in njeno vzpodbudo, ki nas kliče k spreobrnjenju.

Prijateljice večkrat presenetim s pozdravom: »Bodi Marijina.« Ta pozdrav mi pomeni vabilo k Marijini milini, skrbi za čisto srce, govori mi o njeni ponižnosti in

Foto: arhiv DKPS

ljubezni, a tudi pogumu molčanja in vzdržljivosti pod križi. Kaj niso bile Marijine že številne žene pred nami? Prosimo Kraljico in njenega Sina, da nas spremenita. O, ženske, kaj bi lahko bile! Kakšen oblič zmoremo biti za Marijino Slovenijo! Kakšna opora za naše može in kažipot našim otrokom. Odgovorimo Mariji na njen klic! Hvala vsem organizatorjem tega nepozabnega romanja.

Romarka

V OS Ljubljana smo dali priložnost slovenščini

V četrtek, 17. maja, smo v okviru OS Ljubljana izvedli delavnico z naslovom *Dajmo priložnost slovenščini*, ki sta jo pripravila sodelavca *Slavističnega društva Slovenije* dr. Boža Vogel Krakar in dr. Matej Šekli. Kot sta nam obljubila v vabilu, je bil večer resnično živahen in poučen.

Udeleženci smo se pošteno ogreli ob razpravah o na videz samoumevnih jezikovnih vprašanjih.

Pedagogi se pri svojem delu nenehno srečujemo s slovenščino in brez dvoma smo poklicani k skrbi za lepo, pravilno in raznoliko rabo našega jezika. Na tej delavnici pa smo videli, kje vse nas čakajo zadrege, vprašanja in pogosto tudi nepoznavanje pravil.

Največ razprave in tudi zabave nam je prineslo reševanje vprašalnika »Všeček za slovenščino«.

Kljub prepričanju, da jezikovna pravila obvladamo, mi lahko verjamete, da si tega sodobno imenovanega priznanja ni lahko pridobiti. Če bi se želeli preizkusiti v znanju za to priznanje, bo Slavistično društvo letos jeseni organiziralo tekmovanje v znanju slovenščine za odrasle, na katerega vas bomo še povabili. Do takrat pa skrbimo za lepo rabo materinščine, pa če gre za »všeček« ali ne!

Helena Kregar

Sv. maša za domovino

Ljubim te, domovina, in zate želim narediti, kar morem. Rada bi, da bi nas bilo veliko molivcev in prosilcev ter upanja polnih vernikov, da bo molitev segla do nebes. Ne vem, zakaj me včasih gloda strah, da te izgubimo. Želim te varovati za zanamce, zato kličem in prosim. Pridi še ti, saj junija praznuje domovina. Hvaležno se poklonimo in izprosimo Božje varstvo.

Magdalena Jarc

Tereza Dariž

Uporaba knjig z inkluzivno tematiko v prvem izobraževalnem obdobju

Magistrsko delo

Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta, Inkluzivna pedagogika, 2018

V magistrskem delu predstavljamo upora-

bo knjig z inkluzivno tematiko v prvem izobraževalnem obdobju, ki učitelju pomaga pri predstavljanju medosebne in družbene različnosti otrokom. Usmerjena uporaba knjig poudarja izbiro kakovostne otroške literature, primerne bralni in razvojni stopnji otrok, ki ustrezno predstavi različnost ali posebno potrebo, omogoča identifikacijo učencev s knjižnimi junaki, spodbuja poučne razprave v razredu ter otrokom preda učinkovito strategijo za uspešno spoprijemanje z življenjskimi izdigi. Z raziskavo smo ugotavljali, koliko literature na temo spoznavanja značilnosti, potreb in življenja oseb s posebnimi potrebami imamo pri nas, katere skupine oseb s posebnimi potrebami so v njej pogosteje predstavljene, kako je prilagojena

za lažjo uporabo v različnih skupinah otrok s posebnimi potrebami, ter preverjali njeno ustreznost kriterijem za izbor gradiva za usmerjeno uporabo. Na osnovi najdene otroške literature smo oblikovali pregleden seznam knjig z inkluzivno tematiko, in sicer po skupinah posebnih potreb, ter pripravili predloge za usmerjeno uporabo otroških knjig po korakih.

Foto: Benedikt Lavrih

Summary

The *Focus Theme* of the 78th issue of the *Vzgoja* magazine is 50 years of school counselling. In the focus, we remember the beginnings of School Counselling Service in Slovenia and wonder what its status is in the present time. After the definition of the school counselling service, Petra Gregorčič Mrvar provides data from some surveys in order to make it easier to plan such services in the future. Dejan Hozjan focuses on the professional autonomy of school counselling service and informs the readers of the data from research in this field. Marija Horvat as principal examines the work of the school counselling service and establishes that she cannot imagine her work without it. Nikolaja Munih looks at the school counselling from practice; her opinion is that the education itself does not make a good counsellor and states what is important to be one. Marijana Kolenko gives a somewhat more critical view on school counselling, especially from the point that counsellors are more and more burdened with bureaucracy and norms, so that they can hardly pay attention to the basic purpose of their profession.

In the rubric *Our conversation* Silvo Šinkovec has interviewed Dragica Motik, head of various seminars, which were mainly dedicated to learning Slovenian language among people abroad. In the *Teachers* section Jože Ramovš

writes about group learning. This time, we publish the third part of his contribution about group social learning. He deals with experience, which is the core material for the development of personality and coexistence; the important thing is that they are properly processed. We publish also the record of Sandra Kozorog Košuta, who writes about the authority of teachers – what it is, what it means and how to build it. Mirnesa Džananović writes about the art of attention, which reduces stress, helps to pay more attention to good things and thus experience each moment that we have more profoundly.

In the *Educational Plan* Mateja Centa writes about the importance and methods of encouraging children and young people through debate to be able to take positions on different topics, to defend them and follow ethical principles in doing so.

In the *Parents* section, Neža Miklič writes about how to talk to children in order to teach them how to react in a possible dangerous situations – when they are in danger of abuse or violence. Melita Rožič presents the importance of didactic games and divides the latter into groups, depending on how children benefit from them.

In the section *Fields of Education* Milček Komelj presents the work of the painter Fortunat Bergant. He has chosen the painting *Mother of Good Counsel*, which adorns the parish church of St. Andrew in

Mošnje, for the cover of this issue. Urška Rožman writes about the attention of pre-school children. According to her observations, children have a lesser and lesser attention span. She proposes some activities to strengthen it. Bogomir Novak writes about the promotion of philosophical thinking in different stages of life: in the first, second and third stage.

In the *Spiritual Challenge* section, Branka Rožkar writes about the importance of Christian symbols for our ancestors; they draw strength and hope from them even in times when not everything was going smoothly. Silvo Šinkovec deliberates Prešeren's Baptism at Savica Fall, where one can sense several elements of Prešeren's profession of deep faith. This time, he devotes his attention to violence, the question of murdering a brother and a suicide – external and internal fights in man.

In the *Experience* section, Nataša Sikošek writes about the importance of handwriting and presents a project which taught students to do this. Nina Tratnik presents her experience of working with a girl with special needs; she believes that inclusion should be carried in the heart.

The rubric *New Insights* traditionally brings an abstract from the final (bachelor, master, doctor) theses.

Written by: Erika Ašič

Translated by: Tanja Volk

Duhovne vaje za učitelje, vzgojitelje in druge

Naslov: Kar smo prejeli, to vam dajemo

- Nazarje: od 24. do 29. julija 2018
- Ilirska Bistrica: od 7. do 12. avgusta 2018

Vodi: p. Silvo Šinkovec s sodelavci

Prijave: silvo.sinkovec@rkc.si

Slomškov dan 2018

Tradicionalno srečanje učiteljev, vzgojiteljev, katehetov in staršev bo v soboto, 22. septembra 2018, na Ponikvi. Na srečanju bomo podelili Slomškova priznanja.

Seminarji 2018/19 za osebno in strokovno rast

Seminarji so namenjeni pedagoškim delavcem, staršem in drugim posameznikom, ki želijo osebno in strokovno rasti.

Spodbujanje razvoja samozavesti in samospoštovanja

Samospoštovanje, njegov razvoj, znaki osebnostne krhkosti, visokega in nizkega samospoštovanja, obrambno vedenje kot posledica nizkega samospoštovanja.

Obseg: 16 ur

Izvedba: Ljubljana, 25.–26. 1. 2019, prijave: do 14. 1. 2019

Vodi: dr. Silvo Šinkovec

Inteligentna čustva

Čustva, njihov pomen in težave, ki jih imamo s čustvi, o čem nas čustvo informira, kako ga doživljamo in kako ga dobro ali slabo uporabimo.

Obseg: 16 ur

Izvedba: Ljubljana, 19.–20. 10. 2018, prijave: do 8. 10. 2018

Vodi: dr. Silvo Šinkovec

Osebni dnevnik

Osebni dnevnik kot posebna metoda osebnostne rasti; urejanje svoje notranjosti, ozaveščanje preteklih izkušenj, povezovanje v smiselno celoto.

Obseg: 32 ur (2 vikenda)

Izvedba: Ljubljana:

1. del: 11.–13. 1. 2019, prijave: do 28. 12. 2018

2. del: 22.–24. 2. 2019

Vodi: dr. Silvo Šinkovec

Vpliv gibanja na razvoj in učenje otrok

Ključni vzroki, ki vplivajo na možgansko delovanje otrok 21. stoletja (nemir, uravnavanje pozornosti z zdravili, nemotiviranost, porast

bralno-napisovalnih, učnih in čustvenih težav), novi pristopi k poučevanju, ki temeljijo na novejši nevroznanosti ter vključujejo gibanje in optimizacijo možganskega delovanja v vse procese vzgoje in učenja.

Obseg: 8 ur

Izvedba: Ljubljana, 10. 11. 2018, prijave: do 29. 10. 2018

Vodita: Marjeta Krejči Hrastar in Tatjana Jakovljevič

Dobro obvladovanje stresa pri pedagoških delavcih

Izgorelost strokovnega kadra in destruktivno delovanje majhnega dolgotrajnega stresa na naše možgane; samopomoč pri obvladovanju stresnih situacij v pedagoškem poklicu.

Obseg: 8 ur

Izvedba: Ljubljana, 29. 9. 2018, prijave: do 17. 9. 2018

Vodi: Marjeta Krejči Hrastar

Moteči, nevidni in travmatizirani učenci

Veščine, ki pomagajo graditi kakovosten stik z otrokom, sodelavci in starši na področju učinkovitega sporazumevanja, gradnje kakovostnih odnosov, uravnavanja obrambnih vedenj; veščine reševanja problemov.

Obseg: 8 ur

Izvedba: Ljubljana, 6. 10. 2018, prijave: do 24. 9. 2018

Vodi: Julija Pelc

Krizne situacije v razredu in šoli

Soočanje z različnimi kriznimi situacijami v razredni skupnosti in/ali šoli, možni pristopi k delu z učenci, starši in sodelavci, posledice, obrambno odzivanje in pomen načrtovanja ustreznih korakov pomoči.

Obseg: 8 ur

Izvedba: Ljubljana, 19. 1. 2019, prijave: do 7. 1. 2019

Vodita: Julija Pelc in Nina Ahčin

Supervizija za pedagoške delavce

Osvetljevanje različnih situacij, vprašanj in iskanje odgovorov, povezanih z vzgojnimi, pedagoškimi in drugim strokovnim delom v mali skupini.

Obseg: 24 ur (8 srečanj, na 3 tedne); največ 8 udeležencev

Izvedba: Ljubljana, 17. 10. 2018–13. 3. 2019, prijave: do 3. 10. 2018

Vodi: Julija Pelc

Učinkovito govorno nastopanje

Pomen, vloga in osnovna načela govorne-

ga nastopanja, pravila učinkovitega predstavljanja misli, idej in spoznanj, uporaba posameznih elementov govorne prepričljivosti v različnih govornih položajih.

Obseg: 8 ur; največ 15 udeležencev

Izvedba: Ljubljana, 17. 11. 2018, prijave: do 5. 11. 2018

Vodi: mag. Hedvika Dermol Hvala

Učitelji, starši, učenci – ustvarjanje spodbudnega odnosa

Komunikacijske veščine za razvijanje sodelujočega odnosa med vsemi deležniki, usposabljanje za vodenje šole za starše.

Obseg: 16 ur

Izvedba: Ljubljana, 9. 3. in 23. 3. 2019, prijave: do 25. 2. 2019

Vodijo: dr. Silvo Šinkovec, Dragica Motik, Irma Veljič

Večplastna interpretacija

umetniškega besedila: Krst pri Savici

Kako učence nagovoriti pri iskanju spodbudnih dejavnosti za zmanjševanje osebnih stisk, prepoznavanje in ozaveščanje prisotnosti različnih narodnostnih in verskih identitet v razredu ter spodbujanje (samo)spoštovanja med njimi.

Obseg: 8 ur

Izvedba: Vrba na Gorenjskem, 19. 1. 2019, prijave: do 7. 1. 2019

Vodijo: dr. Silvo Šinkovec, Anatol Štern, ddr. Verena Perko, Dragica Motik

Seminarje po dogovoru izvajamo tudi za učiteljske zbornice in zaključene skupine.

Cene seminarjev so objavljene na spletni strani <http://www.dkps.si>.

10% popust imajo člani DKPS in tisti, ki pridobijo dodatnega udeleženca. Posebni popusti veljajo za študente. Popusti se ne seštevajo.

Informacije in prijave:

DKPS

Ulica Janeza Pavla II. 13

1000 Ljubljana

01/43 83 987

dkps.seminarji@gmail.com

<http://www.dkps.si>

Pedagoški delavci lahko udeležbo na seminarjih uveljavljajo pri predlogu za napredovanje zaposlenih v vzgoji in izobraževanju.

Fortunat Bergant: Mati Božja dobrega sveta

Olje na platnu, 60. leta 18. stoletja, 100 x 84 cm

Župnijska cerkev sv. Andreja v Mošnjah

Foto: Peter Škrlep